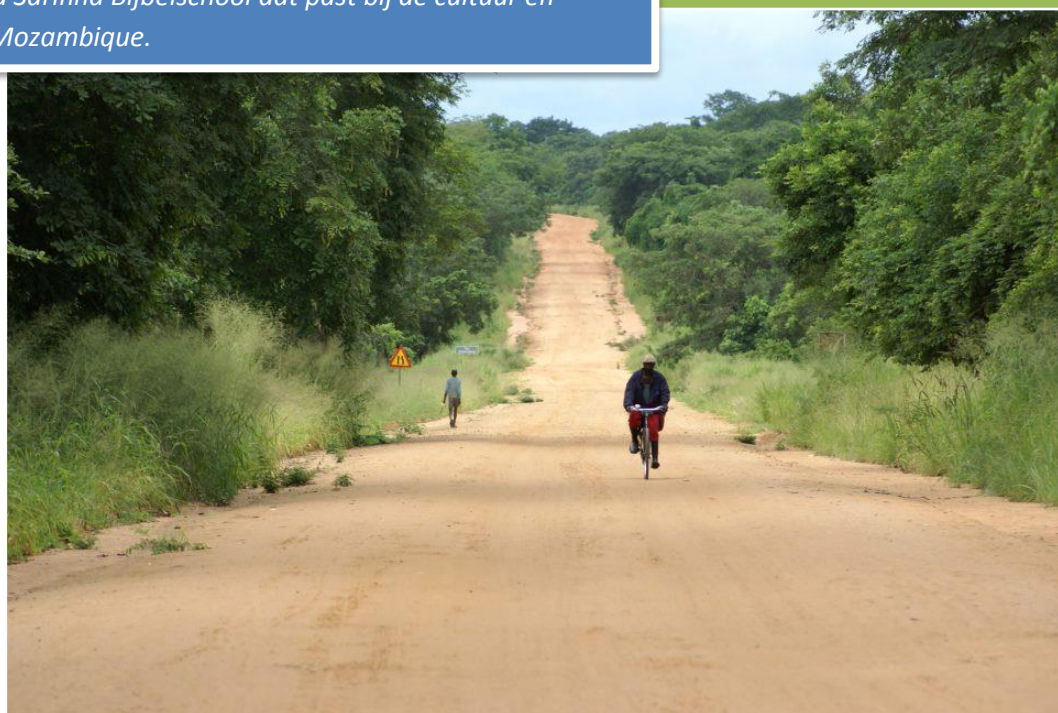

2012

Een stap verder op weg naar de voltijd en deeltijd Sarinha Bijbelschool

In dit project is onderzoek gedaan naar studiemateriaal van Harvestime International en werd dit vergeleken met de geloofsbelijdenis en visie van Stichting Sarinha met als doel om een curriculum vast te stellen voor de voltijd en deeltijd Sarinha Bijbelschool dat past bij de cultuur en geloofsbeleving in Mozambique.

8-5-2012

Door: Cindy Haneveld-Keijzer

Instelling: Stichting Sarinha

Opleiding: GPW, Azusa/Windesheim

Werkveldbegeleider: Laura Dijkhuizen

Docentbegeleider: Cees van der Laan

Tweede lezer: Eduard Groen

Een stap verder op weg naar de voltijd Sarinha Bijbelschool

In dit project is onderzoek gedaan naar studiemateriaal van Harvestime en werd dit vergeleken met de geloofsbelijdenis en visie van Stichting Sarinha met als doel om een curriculum vast te stellen voor de voltijd en deeltijd Sarinha Bijbelschool dat past bij de cultuur en geloofsbeleving in Mozambique.

Cindy Haneveld-Keijzer

**Stichting Sarinha
Willem Speelmanhof 9
3762 JN Soest**

Begeleider: Laura Dijkhuizen

**Christelijke Hogeschool Windesheim (Azusa curriculum)
Studierichting Zending
p/a Faculteit Godgeleerheid
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam**

**Begeleider: Cees van der Laan
Tweede lezer: Eduard Groen**

5 mei 2012, Amsterdam

Globale omschrijving van het onderwerp:

Stichting Sarinha heeft de visie om een centrum op te richten voor fulltime en parttime Bijbelonderwijs, in combinatie met een beroepsopleiding. Mijn opdracht was om aan de hand van de geloofsbelijdenis en de visie van Stichting Sarinha voor de komende Bijbelschool een onderzoek te doen naar de al aanwezige studiematerialen op passend in de visie, geschiktheid voor de doelgroep en volledigheid en van daaruit een voorstel voor een curriculum te maken voor zowel een parttime als fulltime opleiding.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inleiding 6

1. Wat is de visie van Stichting Sarinha en wat voor betrekking heeft dat op de toekomstige Bijbelschool?	
1.1 Hoe is de Stichting ontstaan?	8
1.1.1 Sarinha Food	9
1.1.2 Sarinha Care	9
1.2 Het Sarinha centrum	10
1.3 De Bijbelschool	11
1.3.1 Waartoe leidt de Bijbelschool op?	12
1.3.2 Het niveau	12
1.3.3 Theorie en praktijk	13
1.3.4 Toetsing	14
1.3.5 Identiteit van de school	14
1.3.6 Aantallen	15
1.3.7 Young Africa	15
1.3.8 Start voltijd Bijbelschool	15
1.3.9 Interkerkelijk of niet?	15
1.3.10 Kosten	16
2. Welke studiematerialen zijn er voorhanden en hoe passen deze bij de geloofsbelijdenis en visie voor de Bijbelschool van Sarinha?	
2.1 Harvestime International Institute	17
2.2 De leer en voorwaarden van Harvestime	20
2.3 De leer en voorwaarden van Sarinha	21
2.4 De studiematerialen van Harvestime	23
2.4.1 De inhoud van de cursussen	26
2.4.2 Aandachtspunten	28
2.4.3 Andere organisaties en studiematerialen	30
2.5 Kan Sarinha in de toekomst de materialen van Harvestime (blijven) gebruiken?	31
3. Met welke aspecten moet er rekening gehouden worden bij het vaststellen van een curriculum voor de Bijbelschool van de Stichting?	
3.1 Geschiedenis van Mozambique	33
3.1.1 Onafhankelijkheid	33
3.1.2 Burgeroorlog	34
3.1.3 Vrede	34
3.2 De Mozambikaanse cultuur	35
3.2.1 De bevolking	35

3.2.2	De positie van vrouwen	36
3.2.3	Onderwijs	37
3.2.4	Religie	37
3.3	De geloofscultuur van evangelische- en pinkster- christenen in Mozambique	38
3.3.1	Religieus verleden	38
3.3.2	De hedendaagse Mozambikaanse kerk	38
3.3.3	Kenmerken van de hedendaagse Mozambikaanse pinksterkerk	39
4.	Wat is een concreet voorstel voor een curriculum voor de deeltijd en fulltime opleiding?	
4.1	Het doel van de Sarinha Bijbelschool	44
4.2	Wat is er nodig?	45
4.3	Uitleg voltijd studie (20 uur per week)	51
4.4	Uitleg deeltijdstudie (ca. 8 uur per week)	58
4.5	Hoe verhoudt de Sarinha Bijbelschool zich tot andere Bijbelscholen of Theologiestudies?	64
	Eindconclusie	
	Abstract	68
	Literatuurlijst	69
	Bijlagen	72

Voorwoord

Het lijkt nog maar kort geleden dat Chico, Sylvia, Elmar en ik over het gekochte land van Sarinha in Mozambique liepen. Een grote groene uitgestrekte vlakte met bananenbomen, mangobomen en een kleine waterpoel. Hier moet het allemaal gaan gebeuren, hier zal op een dag het Sarinha centrum gerealiseerd worden. Laura had ons wel verteld over een stuk land maar het was veel groter en verder uitgestrekt dan we verwacht hadden. We hadden inmiddels ervaren hoe leergierig de Mozambikaanse leerlingen waren, hoe graag ze meer wilde weten over God en over de Bijbel. Toen Elmar en ik terug bij ons gastgezin waren vroegen we ons af 'zouden we hier ook een rol in kunnen en mogen spelen?

Dit project zie ik als een stap verder op de weg naar de voltijd Sarinha Bijbelschool. Er zijn nog veel stappen te nemen en ik hoop dat ik daar ook getuige van mag zijn, maar ik ben blij dat ik door middel van dit project een stukje heb kunnen bijdragen. Nu het project klaar is ben ik ontzettend dankbaar voor de mensen die mij hierbij hebben geholpen. Als eerste wil ik daarbij Laura Dijkhuizen noemen, die altijd klaar stond met hulp en advies en die door haar persoonlijkheid laat zien wat geloof en volharding betekend.

Als tweede wil ik Cees van der Laan bedanken, die in mijn studie als leraar heeft bijgedragen aan mijn vorming en nu als begeleider heeft geholpen bij het voltooien van dit project. Om zijn feedback te horen of te lezen was niet altijd leuk, maar wel erg nuttig om tot een beter eindproduct te komen.

Natuurlijk wil ik ook mijn man Elmar bedanken die mij aan de ene kant hielp om mijn rust te bewaren en aan de andere kant altijd bereid was mee te denken in het proces.

Boven alles wil ik God bedanken, voor zijn kracht en leiding, elke dag opnieuw.

Inleiding

Stichting Sarinha werkt al meer dan 5 jaar in Mozambique: het begon allemaal bij het verlangen van de familie Dijkhuizen om hulp te bieden aan het thuisland van hun geadopteerde dochters. Dit begon met het opzetten van een weeshuis maar groeide al snel uit tot hulp op een bredere schaal: voedselhulp in het dorp Thowe. Vanuit dit werk werd duidelijk dat er naast een nood aan voedsel nog een grote nood was: honger naar het Woord van God. Zo kwam het dat de Stichting op zoek ging naar materiaal voor het geven van Bijbelcursussen en werd hier een begin mee gemaakt in een klein gebouwtje in Manga. Vanuit gebed en uit praktische overwegingen ontstond er echter een grotere visie: het bouwen van een centrum voor fulltime en parttime Bijbelonderwijs, in combinatie met een beroepsopleiding, dat het Sarinha centrum zou heten. De eerste stappen werden al gezet; een stuk land werd gekocht en het ontwerp voor het centrum werd reeds gemaakt.

De onderzoeksvraag voor dit project was 'Wat voor voorstel van een curriculum kan er voor de parttime en fulltime opleiding van de nieuwe Bijbelschool van stichting Sarinha vastgesteld worden als men kijkt naar de geloofsbelijdenis en visie van de stichting en de studiematerialen die voorhanden zijn in combinatie met de plaatselijke (geloofs)cultuur?' Hiermee doet de Stichting weer een stapje op de weg naar het realiseren van de Bijbelschool. Een probleem was daarbij dat de stichting voornamelijk werkt met Mozambikaanse medewerkers en tijdens het maken van het curriculum moest er natuurlijk overleg plaatsvinden met deze medewerkers. Gelukkig ging Laura Dijkhuizen in het begin van mijn project zelf naar Mozambique en heeft ze daar veel vragen namens mij kunnen stellen. Daarnaast heb ik een aantal keer email contact gehad met het hoofd van Sarinha in Mozambique: Chico Nhamauta. Voor de meeste vragen heb ik mij gericht tot Laura Dijkhuizen die wekelijks contact heeft met de medewerkers in Mozambique.

Voor u ligt het afstudeerverslag en het product van mijn eindproject bij Stichting Sarinha. Dit verslag bestaat uit twee delen, hoofdstuk 1 tot 3 behoren bij het afstudeerverslag en hoofdstuk 4 is het product: een concreet voorstel voor een curriculum voor de parttime en fulltime opleiding van de nieuwe Bijbelschool van stichting Sarinha. Ik ben begonnen met de geschiedenis, visie en doelstelling van de Stichting uiteen te zetten en te kijken naar de concrete plannen voor het Sarinha centrum. Daarna heb ik onderzoek gedaan naar de studiematerialen van Harvestime International die nu gebruikt worden en naar de belangrijke personen in de organisatie. Ik heb de visie van Sarinha vergeleken met die van Harvestime en de belangrijke verschillen en aandachtspunten benoemd. Daarbij ben ik ook opzoek gegaan naar eventuele andere geschikte materialen. Ik ben toen verder gegaan met het kijken naar met welke aspecten er rekening gehouden moest worden bij de Sarinha Bijbelschool, zoals de geschiedenis van het land, de Mozambikaanse cultuur,

en de geloofscultuur van de doelgroep. Ten slotte heb ik vanuit de eerder verworven informatie een concreet voorstel voor een curriculum van de voltijd- en deeltijdopleiding gemaakt. Dit alles wordt afgesloten met een conclusie en aan het einde van het verslag zijn de bijlagen te vinden.

Omdat dit een voorstel is voor een curriculum bied het een basis waar op verder gebouwd kan worden in de toekomst. Mijn bedoeling is niet geweest om een helemaal 'af' product te leveren, simpelweg omdat ik daar de tijd en mogelijkheden niet voor had binnen dit project. Stichting Sarinha is daarom vrij om dit product te gebruiken in te toekomst en verder aan te passen aan eventuele wensen of praktische overwegingen.

Ik hoop dat u dit verslag met hetzelfde enthousiasme zal lezen als waarmee het geschreven is.

1. Wat is de visie van stichting Sarinha en wat voor betrekking heeft dat op de toekomstige Bijbelschool?

In dit hoofdstuk wil ik beginnen met een overzichtelijk beeld te schetsen van de stichting. Waarom zijn ze dit werk begonnen, wat doet de stichting precies en vooral wat willen ze bereiken? Daarna zal ik het doel van het Sarinha Centrum verhelderen en ga ik in op de specifieke visie voor de voltijd en deeltijd Bijbelschool.

1.1 - Hoe is de stichting ontstaan?

Stichting Sarinha is ontstaan vanuit het gezin Dijkhuizen: Harrie, Laura, en hun vijf dochters: Marise, Emily, Ruchama, Sara en Rabeca. Harrie en Laura hebben in het jaar 2001 twee kinderen uit Mozambique geadopteerd, Sara en Rabeca. Sindsdien ligt hun hart bij Mozambique. In het jaar 2000 adopteerde zij ook al een dochter genaamd Raquel in Mozambique, maar zij stierf binnen een aantal weken. Door dit sterven van dichtbij mee te maken, werden zij geconfronteerd met de kwetsbaarheid van het leven in Mozambique; en dan vooral van kinderlevens. Dit heeft allereerst geresulteerd in het opzetten van een weeshuis genaamd Ruama in Marromeu, dat plaats biedt aan ongeveer 45 kinderen in de leeftijd 0-4 jaar. Het bijzondere van de plaats Marromeu is dat zowel Rabeca als Raquel daar geboren zijn en daarmee is de band met de plek en het huis groot. Inmiddels is het weeshuis door een andere organisatie overgenomen maar het wordt nog regelmatig bezocht door leden van stichting Sarinha.

Mede doordat het in het jaar 2006, 5 jaar geleden was dat Sara en Rabeca hun geboorteland verlieten, is het idee om meer te doen voor Mozambique begonnen. De grote voedselschaarste vanaf begin 2005 heeft de aanzet gegeven tot de oprichting van Stichting Sarinha. Een oprichting die op 13 januari 2006 officieel geregistreerd werd, en daarmee in Nederland officieel erkend als ANBI (algemeen nut beogende instelling). Op dit moment wordt hard gewerkt om de stichting ook officieel in Mozambique erkend te krijgen. Hiervoor is een Mozambikaanse tak van Sarinha in oprichting.

Stichting Sarinha is dus een jonge organisatie die in 2011 officieel 5 jaar bestaat en voornamelijk werkzaam is in Mozambique. De stichting is in 2005 begonnen als organisatie die zich primair richtte op voedselhulp (Sarinha Food) maar al snel is daar een tweede tak bijgevoegd; Sarinha care. In beide takken zijn voornamelijk Mozambikanen werkzaam, zodat de plaatselijke bevolking gestimuleerd wordt zelf de verandering te brengen in hun land en zorg te dragen voor een betere toekomst.

De missie statement is als volgt:

Het praktisch en geestelijk ondersteunen van die kinderen in Mozambique die door anderen onopgemerkt blijven, dit in samenwerking met aanwezige

*(internationale)organisaties en plaatselijke instanties als scholen en kerken en overheden*¹.

1.1.1 - Sarinha Food

De voedselhulp beperkt zich tot een gebied in midden Mozambique, het district Maringue. Dit district is in Mozambique heel bekend omdat het de enige plaats is waar nog een kamp van de rebellen staat, die de tegenpartij in de burgeroorlog van 1976 tot 1992 vormde. In dit gedeelte van Mozambique wonen veel ex-soldaten die in de burgeroorlog hebben gevochten. In dat district, ongeveer zo groot als de provincie Utrecht, ligt het plaatsje Thowe. Hier bevindt zich een school met inmiddels bijna 700 leerlingen op twee verschillende locaties. Deze school biedt onderwijs op het niveau van een basisschool in Nederland aan kinderen tot ongeveer 18 jaar.

Er was alleen een groot probleem, omdat er vaak voedselschaarste heerst, kwamen lang niet alle kinderen elke dag naar school. Het vinden van eten kostte zo veel tijd en moeite dat de lange voettocht (soms meer dan een uur) naar school er niet meer in zat. De stichting heeft in samenwerking met het schoolbestuur en de lokale overheid een tweeledig voedselprogramma ontwikkeld. Allereerst voorzorg dit in de voedselbehoefte van de leerlingen, daarnaast kwamen alle leerlingen elke dag onderwijs volgen. Voor het bereiden van alle 700 maaltijden zijn twee keukens, twee opslagplaatsen en een kantine gebouwd. Deze kantine wordt intensief gebruikt, namelijk ook als klaslokaal, vergaderruimte en kerkzaal.

Dit is al heel wat, maar al snel kwam het besef dat er meer nodig was, zoals water. Water speelt een grote rol in een menselijk leven, zo ook in Mozambique. Omdat de seizoenen in Mozambique sterk verschillend zijn, leeft men vaak in uitersten; extreme droogte of overstromingen. Stichting Sarinha heeft daarom het plan gemaakt om in samenwerking met de lokale arbeiders haar project vors uit te bereiden. Samen met vele ouders van de leerlingen en andere plaatselijke bewoners wil de stichting een soort mini-economie ontwikkelen. Sarinha wil naast het voedselprogramma ook watervoorzieningen verzorgen, landbouwontwikkelingen ontplooien en opleidingen verzorgen. Hiervoor moeten meer waterputten geslagen worden, een grote stenen voorraadschuur gebouwd (waar voedsel langdurig opgeslagen kan worden) en worden geïnvesteerd in vruchtbomen en gewassen om het dagelijks dieet van de bewoners uit te breiden. Daarnaast kunnen jongeren die de basisschool hebben doorlopen, via de stichting in de hoofdstad Beira een beroep gaan leren waarmee ze in hun eigen onderhoud gaan voorzien².

1.1.2 - Sarinha Care

Naast het praktisch ondersteunen van de Mozambikanen wil Sarinha hen ook

¹ Stichting Sarinha, *Onze missie*, Internet, 5 oktober 2011.

(http://www.sarinha.org/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=40)

² L. Dijkhuizen, Document 'Visie Sarinha Centrum', Soest, 19-09-2011

bereiken met het evangelie en de bevolking geestelijk ondersteunen. In het jaar 2007 is Sarinha Care van de grond gekomen, wat is begonnen als een gebedstak van Sarinha. Door middel van gebed maar ook onderwijs geven en op pad gaan wil de stichting de eerder genoemde missie uitvoeren. Chico en Sylvia, twee belangrijke medewerkers in Mozambique, leiden Sarinha Care en met hen gaan een heel aantal bidders regelmatig op pad om op verschillende plekken te bidden en te zingen, zoals bij bekende bergen of omringende dorpen. Daar wordt vaak ook contact gelegd met plaatselijke kerken zodat ze hun kennis over voorbede kunnen delen met deze kerken.

Door de ervaring met het bidden in Mozambique is gebleken dat Bijbelkennis van lokale christenen niet zo groot is. Omdat de stichting gebedswerk als essentieel ziet is het plan gevat om het onderwijs verder uit te breiden met een Bijbelschool. Sarinha is sinds een viertal jaren gezegend met de mogelijkheid om gebruik te maken van een gebouw van de overheid. In eerste instantie werd het gebruikt als gebedscentrum, al snel werd dit aangevuld met seminars, conferenties en op dit moment met een deeltijd Bijbelschool. Er zijn op dit moment tussen de 60 en 70 studenten, veelal jonge Mozambikanen uit verschillende denominaties. De mogelijkheid om het gebouw voor langere tijd te blijven gebruiken, is alleen erg onzeker. Door dit ongemak, en vanuit gebed voor de toekomst ontstond het idee voor het Sarinha Centrum.

1.2 – Het Sarinha centrum

Vanuit de plaatselijke bevolking is gebleken dat er een grote behoefte is voor goed theologisch onderwijs welke gemakkelijk toegankelijk is voor jongeren uit verschillende kerken. Een erkende Bijbelschool of DTS (Discipelschap Trainings School van Jeugd met een Opdracht) is vaak te duur of te ver weg en de meeste geloofsgemeenschappen hebben geen eigen opleidingsprogramma. Gezien het groeiende aantal jonge (pinkster) gemeenten, gelooft Sarinha dat er zeker behoefte is voor een interkerkelijke Bijbelschool die zich vooral richt op de provincie Sofala³.

Naast dat het voor de geestelijke groei van een Christen belangrijk is om meer van het Woord te leren en het toe te passen, is het tevens van belang dat jongeren de mogelijkheid krijgen om een beroep te leren. Voor veel jongeren die op het platteland naar school gaan, zoals in Thowe, zijn hier weinig mogelijkheden voor. Een combinatie van het volgen van de Bijbelschool en het volgen van een beroepsopleiding zou daarom ideaal zijn. Vanuit dat idee is er een stuk land gekocht wat dichtbij de bestaande organisatie Young Africa⁴ ligt, die verschillende beroepsopleidingen aanbiedt. Er wordt verwacht dat hier een goede samenwerking kan plaatsvinden en dat het Sarinha centrum ook huisvesting kan bieden aan en aantal leerlingen.

³ 'Visie Sarinha Centrum', 19-09-2011

⁴ Young Africa, *Young Africa Mozambique*, Internet, 5-01-2012. (<http://www.youngafrica.org>)

Het Sarinha Centrum moet dus gaan voorzien in mogelijkheden om jonge mensen te trainen in het Woord en het leren van een beroep. Tevens zal het Centrum gaan dienen voor kortstondige trainingen zoals cursussen, conferenties en seminars. Daarnaast worden op het terrein van het Sarinha Centrum mogelijkheden gecreëerd om retraites te houden (eventueel als verhuur) of conferenties te houden voor en door derden. Natuurlijk biedt het centrum ook huisvesting aan de gebedstak van Sarinha.

Ondanks de andere activiteiten is het de bedoeling dat het gebouw in eerste plaats wordt gebruikt als school. Naast de lopende deeltijd Bijbelsschool moet er een voltijd opleiding komen in combinatie met het leren van een beroep. Deze voltijd opleiding kan variëren van 1-4 jaar, met in het laatste jaar een mogelijkheid tot specialisatie in bijvoorbeeld jongerenwerk, gemeentewerk (pastor), evangelisatie of organisatie. Het lesmateriaal dat nu gebruikt wordt komt van Harvestime International en wordt door de betreffende leraar aangepast naar eigen inzicht. Er moet nog onderzocht worden of dit toereikend is voor een 4-jarige studie en genoeg biedt voor een diploma van niveau.

Wat betreft de leraren is het de bedoeling dat per module leraren worden aangetrokken vanuit binnen- en buitenland. Er wordt al gewerkt aan het creëren van een netwerk van leraren (afgestudeerde theologen, naast praktijkgerichte leiders van organisaties) die bereid zijn om 2 tot 4 weken af te reizen naar het Sarinha Centrum om in een bepaald vak les te geven. Er zijn nu ook al mogelijkheden voor de deeltijd Bijbelsschool om het geleerde met praktijk (stages) te ondersteunen, zoals bij de gevangenisbediening of de kinderwerkbediening in Thowe. Graag zou Sarinha dit willen uitbreiden door jongeren uit te zenden naar gemeenten om daar de Fundamenten cursus⁵ te geven, ook om daardoor nieuwe studenten te werven. Het belangrijkste doel van het Sarinha Centrum is: het trainen en onderwijzen van jonge Christenen uit de provincie Sofala zodat zij zich dienstbaar kunnen inzetten in verschillende bedieningen op verschillende plaatsen in Mozambique en daarbuiten tot eer van onze hemelse Vader⁶.

1.3 - De Bijbelsschool

Om er achter te komen wat concreet de bedoeling is voor de voltijd en deeltijd bijbelsschool heb ik interviewvragen opgesteld die Laura Dijkhuizen heeft kunnen stellen aan twee medewerkers in Mozambique toen zij daar in juli 2011 was. Ik heb de antwoorden vertaald in het Nederlands en zal hieronder beschrijven wat daarvan de uitkomst is.

1.3.1 - Waartoe leidt de Bijbelsschool op?

De eerste vraag die ik heb opgesteld was 'Wat is het doel van de Bijbelsschool en/of

⁵ Harvestime International Network International Edition, CD-rom, Colorado Springs: Harvestime, 2001.

⁶ 'Visie Sarinha Centrum', 19-09-2011

waartoe leidt de bijbelschool op? '. Mijn bedoeling met deze vraag was om er achter te komen of de Bijbelschool bedoeld is om deelnemers een betere basis in hun persoonlijke geloof te geven of dat het gericht is op mensen die een functie in een kerk of organisatie gaan vervullen. Het antwoord hier op was duidelijk: de focus van het onderwijs richt zich op beide, op persoonlijk geloof en op het werken in de bediening. Het doel van de Bijbelschool is om jonge mensen te helpen om hun kennis te vergroten en een solide basis in het woord van God te geven. De focus ligt op jongeren, hoewel iedereen welkom is, maar jonge mensen kunnen komen nadat ze hun basisopleiding hebben afgerond, dat in Nederland gelijk is aan de basisschool. De opleiding zal ook gericht zijn op mensen die een functie in de kerk of in de bediening vervullen. Mensen die komen voor hun persoonlijke geloofsleven kunnen bijvoorbeeld een jaar van de opleiding doen of er voor kiezen om de opleiding in deeltijd te doen. Voor mensen die in de bediening willen gaan werken is het beter het hele programma te voltooien⁷.

1.3.2 – Het niveau

De volgende twee vragen hadden betrekking op het niveau van de Bijbelschool, en het niveau van de leerlingen die kunnen worden toegelaten. Ik vroeg mij af of het diploma vergelijkbaar moet zijn met een Nederlandse opleiding of vergeleken kan worden met een Mozambikaanse maatstaf. Daaruit volgde de vraag wat er aan het einde (ten minste) bereikt moet zijn met de leerlingen en/of wat ze moeten kunnen en weten. Het antwoord daar op was dat iedereen van de leeftijd van 15 jaar of ouder en die kan lezen en schrijven (en dus de basisopleiding voltooid heeft) toegelaten kan worden op de school. In die zin ligt de lat dus vrij laag. Na een jaar kan dan in overleg worden besloten of iemand de capaciteiten heeft om verder te gaan of beter kan stoppen. Het niveau zal daarin vergelijkbaar zijn met andere Bijbelscholen in Mozambique omdat daar soortgelijke regelingen zijn. Wat wel een vereiste is om door te gaan naar het tweede jaar is dat de 'fundamenten van het geloof'⁸ cursus met een voldoende is afgerond (die ook nu gegeven wordt aan de deeltijd studenten). Het eerste jaar van de opleiding zal de nadruk voornamelijk liggen op de volgende punten:

- Het ontwikkelen van jezelf in en door discipelschap training
- Er achter komen wat Gods doel voor je leven is
- Door de basis van de Bijbel heen gaan
- Het ontdekken hoe je zelf een Bijbelstudie kan doen
- Meer weten over Jezus Christus en het werk van Heilige Geest

⁷ Laura Dijkhuizen, Interview met Chico en Sylvia Nhamauta, Mozambique, 12-08-2011. Zie bijlage 1

⁸ Harvestime International Network, Courses, CD-rom

Aan het einde van het volledige programma moeten de deelnemers voldoende kennis en vaardigheden hebben verworven om anderen te trainen en toe te rusten en om mensen te kunnen onderwijzen in een kerk of in een (andere) bediening. Dit betekent dat ze alle cursussen met een voldoende hebben afgerond en daarmee de volgende competenties hebben behaald:

- De hoofdlijnen van de boeken van de Bijbel kennen
- In staat zijn om standpunten te beargumenteren
- Voor een groep een toespraak kunnen houden en daarin een thema op een begrijpelijke manier kunnen uitleggen
- Weten hoe ze de Bijbel kunnen bestuderen en daaruit conclusies kunnen trekken voor een vraagstuk
- Weten hoe ze op een duidelijke, integere en gestructureerde wijze leiding kunnen geven

Daarnaast moeten de leerlingen stages hebben voltooid in verschillende bedieningen en zich daarin succesvol kunnen tonen. Elk jaar zal er ook een soort van karaktervorming cursus worden gegeven, waarbij aan de persoonlijke competenties van de leerlingen wordt gewerkt.

1.3.3 - Theorie en praktijk

De vierde vraag ging over welke cursussen er ten minste gegeven moeten worden en hoe de theorie zich met de praktijk verhoudt. In mijn achterhoofd zat hierbij mijn eigen ervaring met het lesgeven in Mozambique waarbij ik merkte dat praktische opdrachten veel beter aansloegen dan bijvoorbeeld hoorcolleges. Daarnaast was de leesvaardigheid van de meeste leerlingen niet zo goed, waardoor grote stukken lezen en bestuderen erg moeizaam ging. Uit het antwoord op deze vraag bleek dat deze visie gedeeld werd door de medewerkers van de stichting. In het eerste jaar zal er wel veel theorie gegeven worden maar in de jaren daarna moeten er meer stages gelopen worden. In het laatste jaar zal de verhouding theorie/praktijk waarschijnlijk 50/50 zijn of 40/60. In het eerste jaar is de cursus de fundamenteën van geloof en een cursus over de Heilige Geest een vereiste (omdat daar erg weinig kennis over is). In de volgende jaren is het belangrijk dat ze leren hoe ze een goede preek kunnen maken, hoe ze moeten evangeliseren, wat de (globale) inhoud van de Bijbelboeken is en dat kunnen interpreteren en lessen over diaconaat/pastoraat. Daarnaast moet er ook iets aan karaktervorming gedaan worden. Na elk jaar wordt er een certificaat gegeven voor de bereikte resultaten en als men de hele opleiding heeft voltooid krijgt men een diploma.

Voor de mensen die de opleiding deeltijd volgen zal er waarschijnlijk één keer per maand op zaterdag lessen worden gegeven. Als iemand al die lessen volgt wordt er geschat dat hij of zij waarschijnlijk twee tot vier cursussen per jaar kan doen. Van de

voltijd studenten kan worden verwacht dat ze ook hierbij aanwezig zijn, bijvoorbeeld als ze onderdelen nog niet begrijpen of lessen in moeten halen.

1.3.4 - Toetsing

De volgende vraag was 'Hoe wordt de kennis en hoe worden de vaardigheden getoetst?'. Misschien lijkt dit in eerste instantie een onnodige vraag maar tijdens mijn stage in Mozambique kwam ik er achter dat bijvoorbeeld een verslag schrijven niet een veel voorkomende testmethode was en dat dit ook lastig was vanwege de beperkte middelen. De meesten wisten niet hoe ze een computer moesten gebruiken (laat staan dat ze er een hadden) en hadden soms geen eigen Bijbel. Zelf pennen en papier waren niet voor iedereen beschikbaar. Terwijl bij het testen van vaardigheden die geoefend zijn tijdens een stage een schriftelijk examen niet erg logisch is. Het antwoord van de medewerkers was dat er aan het einde van elke cursus een examen moet worden afgelegd, per vak wordt gekeken naar wat voor examen. Bij een stage of een cursus over bijvoorbeeld karaktervorming kan er een gesprek met een mentor volgen of een schriftelijke opdracht zoals een verslag schrijven of een dagboek bijhouden. Zo word er gekeken of de doelstellingen die per cursus genoemd worden voldoende zijn behaald.

1.3.5 - Identiteit van de school

De volgende vraag heeft betrekking op hoe breed de leerlingen zich moesten oriënteren in het Christendom. Moeten de leerlingen alleen hun eigen stroming kennen en daarin kunnen werken of is het belangrijk dat ze ook andere stromingen leren kennen? Daar over nadenkend kwam de vraag op over of het een interconfessionele school wordt of dat de school een pinksteridentiteit behoudt. Uit het antwoord bleek dat het gewenst is dat er een cursus komt over de kerkgeschiedenis en het pentecostalisme in Afrika, gericht op de grote lijnen. De school is open voor Christenen uit alle denominaties maar de leer heeft wel een pinkster-achtergrond. Dit betekent dat er in de leer en in de bijeenkomsten meer nadruk op de werking van de Heilige Geest ligt dan bij andere denominaties. De pinkstergelovigen belijden dat een ieder die een keuze voor Jezus maakt gedoopt wordt met de Heilige Geest en daarmee toegerust is tot dienstbetoon en om te getuigen. Elke gelovige ontvangt daarbij ook gaven die ingezet worden ten behoeve van de gemeente, zoals de gave van wijsheid of van profetie. Deze gaven worden vaak tijdens de gemeentelijke bijeenkomsten beoefend⁹. Aangezien de school een pinkster achtergrond heeft zullen bovengenoemde aspecten een belangrijke rol hebben in de visie op de Heilige Geest in de cursussen en in de bijeenkomsten van de school.

⁹ Voor meer informatie over de leer en de gebruiken van de Pinksterbeweging raad ik het boek *Spade Regen* van Cees van der laan aan (over de geschiedenis van de Pinksterbeweging in Nederland) of *The Pentecostals* van Walter J. Hollenweger (over het ontstaan van de Pinksterbeweging in Amerika).

1.3.6 – Aantallen

De volgende vraag was erg praktisch namelijk ‘hoeveel leerlingen kan de school ontvangen en hoeveel leraren zijn er nodig?’. Omdat de bouw van de school in delen zal gebeuren zal er in het begin ruimte zijn voor ongeveer vijftig studenten. Een deel daar van zal ook op het terrein moeten en kunnen wonen. Geschat wordt dat er vijf of zes vaste leraren nodig zijn, naast de leraren die voor een korte tijd komen en die één cursus (of een deel van een cursus) geven.

1.3.7 – Young Africa

Zoals al eerder benoemd zal er vanuit Sarinha ook samenwerking gezocht worden met Young Africa, de organisatie die dichtbij het stuk land van Sarinha een goed lopend opleidingscentrum heeft. Ik vroeg mij af, als de leerlingen tegelijkertijd een beroepsopleiding volgen en ook de Bijbelschool doen, zal dat elkaar dan niet in de weg zitten? Aan de hand van deze vraag werd mij duidelijk dat er ook studenten van Young Africa op het terrein van Sarinha kunnen verblijven zonder echt deel te nemen aan de Bijbelschool. Bij Young Africa kan men namelijk een opleiding volgen maar men moet zelf zorgen voor accommodatie. Hier in kan Sarinha dus voorzien, en dus hoeven diegenen die op het Sarinha centrum verblijven ook niet perse christen te zijn, zolang ze bereid zijn deelnemen aan bepaalde gezamenlijke activiteiten en/of verplichtingen. Als iemand een opleiding bij Young Africa doet, kan hij of zij de Bijbelschool in deeltijd doen.

1.3.8 – Start voltijd Bijbelschool

Wanneer is het de bedoeling dat de fulltime opleiding gaat starten? Aangezien er nu al wel een stuk land is maar daar nog niks mee gedaan wordt is het moeilijk om die vraag te beantwoorden. De bouw is weer afhankelijk van hoeveel financiën er binnenkomen en dat is bij voorhand niet te zeggen. Als er toch een streefdatum neergezet moet worden dan is dat juni 2013. Als het gebouw dan nog niet klaar is dan kunnen er waarschijnlijk al wel studenten komen en wellicht ook bijdragen aan de bouw. Gedacht kan worden aan het helpen in de tuin of het schoonhouden van het terrein, maar deze taken mogen niet meer dan een paar uur per week in beslag nemen.

1.3.9 – Interkerkelijk of niet?

Mijn een na laatste vraag was of de Bijbelschool verbonden aan een bepaalde kerk of een andere school is of zal (moeten) zijn. Sarinha heeft er altijd voor gekozen om interkerkelijk te werken, zodat er een goede verbinding is met verschillende kerken. Dit moet zo blijven, en dus zal de school niet vanuit een bepaalde gemeente werken maar goed contact houden met alle gemeentes in de omgeving. Daarnaast is er goed contact met de organisatie Youth With a Mission en natuurlijk Young Africa.

1.3.10 – Kosten

Een vraag die bij mij niet was opgekomen maar gelukkig wel gesteld werd door Laura was de volgende: 'hoeveel moet een student betalen voor de opleiding?'. Dat is verschillend voor de voltijd en de deeltijd opleiding maar het zal vergelijkbaar zijn met andere Bijbelscholen in Mozambique. Als de student niet in staat is om iets te betalen dan kan er gezocht worden naar sponsors, in de omgeving of bijvoorbeeld in Nederland.

Conclusie

Stichting Sarinha heeft in de vijf jaar dat ze bestaat veel ontwikkeling doorgemaakt en daaruit is het idee van het Sarinha centrum en de voltijd Bijbelschool als vanzelf ontstaan. Het Sarinha centrum zal een mooie opvulling zijn voor het gat in Bijbels onderwijs dat er nu in Sofala en omstreken is. Daarnaast is de ligging in verhouding tot Young Africa ideaal en is de mogelijkheid voor een goede samenwerking groot. Door de gesprekken die ik met Laura Dijkhuizen gehad heb en door de interview vragen met de antwoorden daarop heb ik een duidelijk en concreet beeld gekregen van de wensen voor de voltijd Bijbelschool van de organisatie. Ik kwam er bijvoorbeeld achter dat iedereen van de leeftijd van 15 jaar of ouder die kan lezen en schrijven (en dus de basisopleiding voltooid heeft) toegelaten kan worden op de school. Dit geeft een indicatie van het niveau van de school. Ook de verhouding van theorie en praktijk, de identiteit en de grote van de school kregen door deze vragen meer vorm. Van hieruit kan ik verder werken naar het maken van een voorstel voor een curriculum, na eerst de volgende vragen in de hoofdstukken beantwoord te hebben.

2. Welke studiematerialen zijn er voorhanden en hoe passen deze bij de geloofsbelijdenis en visie voor de Bijbelschool van Sarinha?

In dit hoofdstuk zal ik de studiematerialen die er voorhanden zijn en de organisatie die ze verstrekt onder de loep nemen. Daarna zal ik aan de hand van de visie die in het vorige hoofdstuk is beschreven en de geloofsbelijdenis van Sarinha de materialen beoordelen op geschiktheid en volledigheid.

2.1 - Harvestime International Institute

Toen Laura Dijkhuizen en de staf van Sarinha ontdekte dat er een groot gebrek aan Bijbelkennis was bij mensen met wie Sarinha in contact kwam, is Laura op zoek gegaan naar cursusmateriaal. Dit heeft haar veel tijd gekost en kwam uiteindelijk terecht bij de organisatie 'The Gospel way'. Al snel bleek dat de theologische verschillen te groot waren waardoor het materiaal niet gebruikt kon worden. Toen ontdekte ze de organisatie Harvestime International, die cursusmateriaal gratis en zowel in het Engels als in het Portugees verstrekt. Harvestime is een organisatie die zeer uitgebreid en goed georganiseerd cursusmateriaal in verschillende talen beschikbaar stelt. Naar eigen zeggen werken ze vanuit de woorden van Jezus in o.a. Johannes 4:35 [*Jullie zeggen toch: 'Nog vier maanden en dan komt de oogst'? Ik zeg jullie: kijk om je heen, dan zie je dat de velden rijp zijn voor de oogst!*] en zijn ze toegewijd om arbeiders te werven, te trainen, te motiveren en te mobiliseren die zich willen inzetten om 'de velden die rijp zijn te oogsten'¹⁰. Daar komt ook de naam vandaan die letterlijk 'oogsttijd' betekent en volgens de organisatie benadrukken deze woorden in de Bijbel de urgentie om te oogsten op de geestelijke velden. Volgens de organisatie is zij ontstaan 'door de Heilige Geest, als antwoord op de schreeuw van de oogstvelden van de wereld voor materiaal dat geschikt is om de gewone arbeider te trainen'¹¹.

Het doel van de organisatie

Het doel van de organisatie is niet om Bijbelscholen te vervangen en het materiaal is niet ontwikkeld voor mensen die geïnteresseerd zijn in theologische dilemma's, of mensen die getraind willen worden in de Bijbelse talen, archeologie of geschiedenis van de Bijbel. De organisatie moedigt de mensen die het intellectueel en financieel aankunnen, een theologiestudie te kiezen. Het materiaal dat Harvestime produceert is juist gericht op de mensen die daar geen mogelijkheden voor hebben, laagdrempelig studiemateriaal voor gelovigen in alle niveaus van het lichaam van Christus. Deze cursussen kunnen worden gebruikt voor individuele studie of voor kleine groepen, Bijbelstudie in woningen, organisaties, scholen, gevangenissen of

¹⁰ Harvestime International, *The Purpose of Harvestime*, Internet, 1 november 2011.

(<http://www.harvestime.org/Purpose.htm>)

¹¹ Harvestime International Network, *Introduction to Harvestime*, CD-rom, Colorado Springs: Harvestime, 2001.

kerken overal ter wereld¹².

Ik kon op internet helaas geen reacties op de cursussen vinden of mensen die positieve of negatieve ervaringen met de organisatie hebben. Misschien komt dat doordat ze hun cursussen vooral in wat armere gebieden verstrekken en dat het daar niet gebruikelijk is dat mensen reacties geven op internet. Daarnaast verstrekken ze het cursusmateriaal in landen als China, Rusland en Thailand in de geboortetaal van de bevolking, wat betekent dat die mensen misschien geen Engels spreken en dus geen voor mij begrijpelijke reactie op internet zullen zetten.

De oprichters

Over de oprichters Argis en Patricia Hulsay is er buiten de site van Harvestime weinig informatie te vinden, afgezien van hun beroep en woonplaats (Colorado Springs, USA). Op de site van Harvestime staat het volgende:

Argis Hulsay (directeur Harvestime)

Opleidingen: afgestudeerd aan Reedly High School; was leerling aan Reedly Junior College, beide in Californië, afgestudeerd aan de California Highway Patrol Academy. Heeft een bachelor in pastorale begeleiding van Vision International University in Californië.

Werkverleden: 29 jaar gediend bij de politie, eerst in dienst van de Dinuba en Selma afdeling, daarna bij de California Highway Patrol. Was beroepsofficier bij de Highway Patrol en ging met pensioen in 1989.

Werkverleden in de bediening: van 1979-1981 gewerkt als decaan voor de studenten aan 'Morris Cerullo World Evangelism School of Ministry'. Momenteel fungeert hij als directeur van Harvestime International Network, een evangelische en interkerkelijke organisatie die actief is over de hele wereld. Daarnaast is Argis actief geweest in de gevangenisbediening in gevangenissen in heel Amerika.

Patricia Hulse (onderdirecteur Harvestime)

Opleidingen: heeft een bachelor van de California State University in Long Beach, een master in administratie van de West-Graduate School in Long Beach en een doctoraal in filosofie van Trinity Theological Seminary.

Werkverleden en werk in de bediening: op dit moment onder directeur van Harvestime International Network. Heeft gewerkt op de Faculty van Trinity Theological Seminary als adjunct directeur net als bij het Global Bible Institute, en Vision International University. Voorheen was ze opdrachtgever van Garden Grove Christian School en uitvoerend assistent van dr. Morris Cerullo van World Evangelism in San Diego. Ze reisde naar 45 landen van de wereld en is auteur van meer dan 25 boeken, waaronder de gehele Harvestime training-serie.

¹² *Introduction to Harvestime*, CD-rom

Morris Cerullo's bediening

Uit de bovenstaande beschrijving blijkt dat beide oprichters banden hebben met Morris Cerullo. Morris Cerullo is een betwiste spreker en leraar die op verschillende momenten in zijn carrière op een negatieve manier in het nieuws is geweest. Toen Morris Cerullo in de begin jaren 90 naar Engeland ging, was daar de kritiek niet van de lucht. In 1992 maakte hij een reis naar Londen waar door de BBC een documentaire over werd gemaakt (Newsround). In die documentaire was te zien hoe Audrey Reynolds na een bezoek aan een van de campagnes van Cerullo stopte met het nemen van haar medicijnen tegen epilepsie. Ook al had niemand van Cerullo's bediening tegen haar gezegd dat ze dat moest doen, toch was ze tijdens de campagne er van overtuigd dat ze genezen was. Een aantal weken later kreeg ze een epileptische aanval terwijl ze in bad zat, waardoor ze verdronk en overleed ¹³.

Tijdens eenzelfde campagne bad Cerullo voor Natalia Barned die pas 4 jaar oud was en leed aan kanker in haar bloed en in haar botten (Neuroblastoma). Cerullo bad voor haar en beweerde dat ze genezen was. Dit bleek na 2 maanden niet waar te zijn, doordat Natalia overleed aan de gevolgen van haar ziekte^{14 15}.

Naast de kritiek op Cerullo's bediening was er ook veel te zeggen over zijn manier van fondswerven. In zijn nieuwsbrief die tijdens Pasen 1993 verspreid werd, stond dat zijn lezers familieleden naar keuze van de hel konden redden voor 5 pond per persoon. Dit geld werd besteed aan christelijke literatuur die naar Joodse huishoudens zou worden gestuurd. Cerullo zei hier over: *'Begrijp mij hierin goed, er is een directe, een-op-een spirituele relatie tussen elk zaadje dat je plant voor de redding van de jood en een van uw niet gelovige dierbaren om Jezus te vinden. De tegenstander probeert om je familie te vernietigen door de ongelovigen te lokken naar de hel. Weet dat we NU zijn vernietiging kunnen stoppen. . . '*. Naar aanleiding van deze nieuwsbrief bekritiseerde veel christenen hem, zoals de voorzitter van de Evangelische alliantie, Joel Edwards¹⁶.

Vandaag de dag schrijft Morris Cerullo regelmatig berichten op zijn website, waar hij vaak ongenueanceerde uitspraken doet, zoals de volgende: *'God sprak onlangs tegen me. Hij zei: 'Bereid mijn volk voor: Ik sta op het punt een grote financiële zegen uit te gieten, dat zal nu niet meer lang duren, dus mijn mensen moeten zaaien voor hun uitstorting'*¹⁷. Eerder in de brief spreekt hij al over dat *'Geen gebed onbeantwoord zal blijven'*. Het is duidelijk dat Cerullo er een scheve theologie op na houdt die valt onder de veel betwiste

¹³ Evangelicals now, *Giving their lives to the faith*, Discussion concerning faith healing and the tragic results of spurious healings, Internet, 11 januari 2012. (<http://www.e-n.org.uk/136-Giving-their-lives-to-the-faith.htm>)

¹⁴ Youtube, Morris Cerullo 'Miracles', Internetfilmpje, 11 januari 2012. (<http://www.youtube.com/watch?feature=endscreen&NR=1&v=c2yG96OqNN0>)

¹⁵ Evangelicals now, *Giving their lives to the faith*

¹⁶ A. Brown, 'Church press rejects Cerullo's adverts: Fund-raising tactics scandalise the evangelical mainstream', *The Independent*, 6 August (1993), 5.

¹⁷ Morris Cerullo World Evangelism, *Current Ministry Letter*, 2012 *God's year of prophetic purpose*, Internet, 10 januari 2012. (http://www.mcwe.com/current_ministry_letter.php).

‘welvaart theologie’.

Naar aanleiding van deze informatie zal ik extra kritisch zijn op de leer van Harvestime, vooral op hun omgang met de Bijbel en hun visie op genezing. Daarnaast zal ik alert zijn op andere aanwijzingen van beïnvloeding van Cerullo op de cursusmaterialen en hun ideeën over omgang met financiën.

2.2 - De leer en voorwaarden van Harvestime

Over de denominatie of de achtergrond van de organisatie wordt niks verteld op de website noch in de handleiding van Harvestime. De leer die wordt aangehangen en benoemd als ‘Our Doctrine’ op de website is volledig gebaseerd op het oogsten en zaaien principe. Er worden zes speerpunten genoemd, zoals hieronder weergegeven.

1. Het woord van God, ofwel het zaad

Het Oude en het Nieuwe testament wordt als het ware woord van God beschouwd, als basis voor het christelijke geloof, voor het leven en voor de bediening. De schrift is ‘zonder fouten en er is niks aan toegevoegd of uit weg gehaald, er is niks veranderd door de traditie of latere openbaring’¹⁸.

2. De drieenige God, ofwel de heer van de oogst.

Er wordt geloofd in een drieenig God, God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest.

3. De Mens, ofwel de zaaier.

De mens werd door God geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis. Door de eerste zonde van Adam en Eva, werden alle mensen zondig van natuur. De mens is vanuit zichzelf niet in staat om terug te keren naar God en is zonder de redding van Jezus Christus verloren en zonder hoop.

4. Redding, ofwel de oogst.

Redding is een gave van God door genade en geloof in Jezus Christus. Er is geen naam, behalve die van Jezus Christus, waardoor de mensheid gered kan worden. Door het afkeren van de zonde, het dragen van vrucht en het vertrouwen op Christus en Zijn dood als offer voor de zonden van allen, is de mens opnieuw geboren tot eeuwig leven door de Heilige Geest. Door Zijn verlossende daad is vergeving van zonden mogelijk, is er bevrijding van de slavernij van de wereld en vrijheid in de Geest van God.

5. De Kerk, ofwel de werkers

De kerk is het lichaam en de bruid van Christus. De belangrijkste missie van de kerk is om alle natiën te onderwijzen en om discipelen te maken, om de boodschap van het Koninkrijk naar alle mensen en landen uit te dragen, vergezeld door bevestigende tekenen.

6. De voleinding, ofwel de laatste oogst.

De voleinding [het einde] van alle dingen omvat de zichtbare en de glorievolle

¹⁸ Harvestime International, *Doctrines of Harvestime*, Internet, 10 januari 2012.
(<http://www.harvestime.org/Doctrine.htm>)

terugkeer van Jezus Christus, de opstanding van de doden, en het oordeel over de rechtvaardigen en onrechtvaardigen. Satan met zijn gastheren en alle mensen buiten Christus zullen worden gescheiden van de aanwezigheid van God en de eeuwige straf ondergaan, terwijl de verlostten voor eeuwig in de tegenwoordigheid van God zullen zijn¹⁹.

Voorwaarden gebruik materialen

De organisatie fungeert ook als netwerk, een netwerk van mensen die ideeën deelt, informatie en bronnen aan elkaar verstrekt om samen hetzelfde doel na te streven, namelijk de wereld met het evangelie bereiken. De organisatie verstrekt de materialen gratis (afgezien van verzendkosten) en hoeft geen zeggenschap over de organisatie te hebben die de materialen gebruikt. Er zijn echter wel een aantal voorwaarden aan verbonden, benoemd in het algemeen beleid ²⁰.

In 2.4.2 zal kritiek gegeven worden op de leer en de voorwaarden van Harvestime.

2.3 – De leer en voorwaarden van Sarinha

Een aantal maanden geleden is de stichting begonnen met een geloofsbelijdenis op papier te zetten. Dit moest een kort maar duidelijk overzicht zijn van de hoofdlijnen van de leer waar Sarinha achter wil staan, zoals hieronder beschreven.

Geloofsbelijdenis – Stichting Sarinha

Inleiding:

Stichting Sarinha is ontstaan vanuit het verlangen om concrete hulp in de provincie Sofala, midden Mozambique te bieden. We voelen ons als stichting geroepen tot het praktisch en geestelijk ondersteunen van de kinderen in Mozambique die door anderen onopgemerkt blijven, dit in samenwerking met aanwezige (internationale)organisaties en plaatselijke instanties als scholen, kerken en overheden. Het geestelijk ondersteunen wordt vormgegeven in het Sarinha Centrum dat als doel heeft om jonge christenen uit de provincie Sofala te trainen en te onderwijzen zodat zij zich dienstbaar kunnen inzetten in verschillende bedieningen op verschillende plaatsen, in Mozambique en daarbuiten tot eer van onze hemelse Vader.

De stichting heeft een evangelisch/ pinkster signatuur maar werkt interkerkelijk en strekt zich uit naar jonge mensen ongeacht achtergrond, ras of geloof. De bijbel is het fundament van stichting Sarinha, door de leiding en de bekrachtiging van de Heilige Geest en in samenwerking met de Mozambikanen wil zij gestalte geven aan haar roeping.

De volgende teksten hebben ons o.a. geïnspireerd tot het werk van de stichting: Jesaja 55/Hebreeën 6:1-3/Efeziërs 1 en 2

¹⁹ *Doctrines of Harvestime*, Internet

²⁰ Zie bijlage 2

Wat wij geloven

1. Wij geloven in God de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en de aarde.
2. Hij heeft een ieder geschapen naar zijn beeld, alle mensen zijn daarom gelijk in waarde ongeacht ras, cultuur, geloof of achtergrond. God heeft ons onvoorwaardelijk lief als onze hemelse Vader.
3. Wij geloven in de Zoon van God, Jezus Christus die onze zonden op Zich nam, zodat wij vergeving kunnen ontvangen en in vrijheid kunnen leven.
4. Door zijn kruisdood overwon hij de duivel en heeft daarbij alle machten en krachten aan zich onderworpen. In Hem zijn we gestorven en met Hem weer opgestaan en God heeft ons een plaats gegeven in de hemelsferen, in Christus Jezus. (Efeziërs 2)
5. Hij werd om ons afgewezen en verlaten, zodat wij als kinderen van God aangenomen, geaccepteerd en geliefd kunnen worden. We zijn allen geadopteerd in het gezin van God.
6. Wij geloven in de door God de Vader geregisseerde wonderen van de geboorte, opstanding en hemelvaart van Jezus Christus en de uitstorting van de heilige Geest en daarmee in de drie-eenheid van God.
7. Wij geloven in de bijzonder wonderlijke kracht van de Heilige Geest, en in de bedieningen die dit zich met zich mee brengt.
8. De Heilige Geest werkt in onze harten om ons nieuwe mensen te maken in Christus en om ons te helen en te heiligen tot eer van de Vader.
9. Wij geloven dat gebed een centrale plek heeft in onze organisatie. Door gebed mogen wij ervaren dat we in Christus zijn, door de kracht die God aan ons gebed verleent mogen we ervaren dat mensen en omstandigheden kunnen veranderen naar Zijn wil.
10. Wij geloven dat Jezus Christus terug zal komen op aarde om degenen die Hem liefhebben thuis te brengen bij onze Vader zodat wij voor altijd dicht bij Hem kunnen leven.

Voorwaarden studiematerialen:

Toen Laura Dijkhuizen in 2008 op zoek ging naar studiemateriaal voor de cursussen die vanaf 2009 gegeven zouden worden had ze een aantal voorwaarden. Belangrijk was dat het materiaal betaalbaar (of gratis) moest zijn en beschikbaar in de talen Engels en Portugees. Ze heeft lang gezocht maar door deze voorwaarden vielen al veel materialen af. Inmiddels zijn er nog een aantal voorwaarden bijgekomen, met het oog op een officiële voltijd en deeltijd Bijbelschool.

- 1. De materialen moeten beschikbaar zijn in de talen Portugees en Engels**
Dit is belangrijk omdat de spreektaal van de leerlingen Portugees is en de meeste leerlingen niet zo goed Engels spreken. De leraren die tot nu toe cursussen hebben gegeven naast de lokale leraren komen veelal uit andere

landen en spreken vaak geen of slecht Portugees. Daarom moeten de cursusmaterialen beschikbaar zijn in zowel Portugees als Engels.

2. De materialen moeten in grote lijnen passen bij de leer van Sarinha

Iedereen die op een Bijbelschool heeft gezeten zal beamen dat de studiematerialen vormend zijn voor je geloofsleven. Het is daarom belangrijk dat het studiemateriaal hetzelfde leert als waar de stichting achter staat. Toch heeft de stichting te maken met verschillende culturen en dus ook met verschillende interpretaties van de Bijbel. Daardoor zijn er altijd bijzaken waar verschillend over gedacht kan worden, ook onder de medewerkers van de stichting. Iedere leerling moet daarom ruimte krijgen om over bijzaken een eigen interpretatie te vormen, mits deze op een geoorloofde manier worden beargumenteerd. De materialen moeten dus in grote lijnen passen bij de stichting, maar mogen op bijzaken afwijken. Over deze bijzaken kan dan gediscussieerd worden tijdens de lessen.

3. De cursussen moeten op niveau zijn, met begrijpelijke woorden, een duidelijke uitleg per onderdeel, heldere doelstellingen en met mogelijkheid tot extra verdieping in de leerstof

De cursussen moeten begrijpelijk zijn voor de leerlingen maar ook genoeg uitdaging bieden zodat ze erdoor verrijkt worden. Dit wordt ingeschat door de medewerkers van Sarinha in Mozambique.

4. Het materiaal wat gebruikt wordt moet een goede basis over de hoofdlijnen van de Bijbel bieden voor een 1 jarige opleiding en een groot aantal cursussen voor een 3 jarige opleiding.

Sarinha wil in de toekomst een basis opleiding van 1 jaar aanbieden en een volledige opleiding van 3 jaar. Dit betekent dat er in de materialen een aantal cursussen moeten zijn die een goede basis bieden in 1 jaar, dat wil zeggen dat de cursussen de hoofdlijnen van de Bijbel behandelen, maar dat er ook verdiepende cursussen moeten zijn voor de overige 2 jaar.

5. De materialen moeten brede informatie geven

De cursussen moeten zowel een theoretisch als een praktisch karakter hebben. Ze moeten informatie geven over de inhoud en leer de van de Bijbel maar ook over wat dit betekent in het dagelijks leven. Daarnaast moeten ze leren hoe ze een Bijbelstudie kunnen geven, hoe ze moeten preken, hoe ze bijvoorbeeld een kerk kunnen starten en onderhouden en hoe ze bijvoorbeeld pastorale gesprekken moeten voeren.

2.4 - De studiematerialen van Harvestime

In de volgende tabel staat een overzicht van alle cursussen die Harvestime verstrekt en bij welke module die cursus aangeraden wordt. Harvestime raad aan om de cursussen in de volgorde van de modules te gebruiken omdat er dan een logische

opbouw in de cursussen zit. Als laatste zijn er nog een aantal 'Supplemental courses' dat wil zeggen cursussen die niet perse in het curriculum van de opleiding horen maar wel leerzaam zijn om er naast te doen.

Cursusnaam	Module	Beschrijving
Strategies For Spiritual Harvest (Strategieën voor geestelijke oogst)	1 VISUALIZING (Visualiseren)	De eerste oproep van Jezus Christus aan de mensen was om geestelijk vruchtbaar te zijn : 'Volg mij, en ik zal u vissers van mensen.' Met behulp van de analogie van het natuurlijke zaaien en oogsten, richt deze cursus zich op beloften van geestelijke oogst, aspecten die oogst kunnen voorkomen, en handvaten om effectief te oogsten. De cursus communiceert de visie waartoe het Instituut studenten oproept.
Foundations Of Faith (Basisbegrippen van het geloof)	2 DEPUTIZING (Waarnemen)	Deze cursus benadrukt het belang van een goede spirituele basis voor het leven en de bediening door de nadruk te leggen op fundamenteën van het christelijk geloof, zoals beschreven in Hebreeë 6:1: berouw, geloof, doop, handoplegging, opstanding en eeuwig oordeel.
Kingdom Living (Leven volgens het Koninkrijk)		Voor de Heer Jezus Christus terug komt zal eerst het 'Evangelie van het Koninkrijk' gepredikt moeten worden in de hele wereld (Mattheüs 24:14). Het begrijpen van de principes van het Koninkrijk is nodig voor het verspreiden van het Evangelie van het Koninkrijk. Deze cursus richt zich op patronen en principes van het Koninkrijk die men kan toepassen op het eigen leven en de bediening.
Spiritual Strategies for Warfare (Geestelijke strategieën voor oorlogsvoering)		Deze cursus neemt de deelnemers mee boven de natuurlijke wereld uit naar het rijk van de geest. Tactieken van de vijand worden geanalyseerd en strategieën voor geestelijke oorlogsvoering die de overwinning verzekeren op de machten van de geestelijke wereld worden toegelicht.
Ministry Of The Holy Spirit (De bediening van de Heilige Geest)		Deze studie richt zich op de bediening van de Heilige Geest, geestelijke vruchten en gaven van de Geest. De studenten worden begeleid bij de ontdekking van hun eigen geestelijke gaven en hun positie in de bediening van het Lichaam van Christus.
Knowing God's Voice (Gods stem leren verstaan)		In deze cursus wordt uitgelegd hoe God spreekt tot mensen vandaag en hoe je zijn algemene en specifieke plannen voor het leven kan ontdekken. Er wordt een christelijk model voor het maken van beslissingen gegeven, richtlijnen als men verkeerde beslissingen heeft genomen, stappen voor als je de wil van God niet hebt gedaan en methoden voor het omgaan met discutabele praktijken.
Creative Bible Study Methods (Opbouwende Bijbelstudiemethoden)		Deze cursus helpt studenten bij persoonlijke studie van het Woord van God en leert ze om studies aan anderen te kunnen geven. Studenten leren hoe ze de Bijbel kunnen bestuderen per boek, hoofdstuk, paragraaf, vers, en woord. Andere methoden die behandeld worden zijn biografische, devotionele, theologische, typologische en thematische Bijbelstudies. Er worden ook speciale richtlijnen voor het bestuderen van Bijbelse poëzie en profetie gepresenteerd en de studenten worden onderwezen in methoden van

		Bijbelse topografie en het onderstrepen ('outlining').
Basic Bible Survey: Old Testament (Basis Bijbel overzicht, O.T.)		Deze cursus geeft een overzicht van de basisinhoud van het Oude Testament. Elk boek van de Bijbel wordt behandeld en bestudeert.
Basic Bible Survey: New Testament (Basis Bijbel overzicht N.T.)		Deze cursus geeft een overzicht van de basisinhoud van het Nieuwe Testament. Elk boek van de Bijbel wordt behandeld en bestudeert.
Developing A Biblical World View (Een Bijbelse blik op de wereld)	3 MULTIPLYING (Vermenigvuldigen)	Deze cursus gaat in op het Bijbelse wereldbeeld van Genesis tot Openbaring. Gods plan vanaf het begin der tijden voor alle natiën van de wereld wordt beschreven. Ook de huidige wereldwijde geestelijke nood wordt onder de loep genomen.
Teaching Tactics (Onderwijs tactieken)		Deze cursus gaat in op de methodes die Jezus gebruikte om het evangelie te onderwijzen en te prediken. Studenten wordt geleerd hoe ze lessen voor moeten bereiden en presenteren en hoe ze het evangelie kunnen onderwijzen en prediken.
Methodology Of Multiplication (Methodes voor kerkgroei)		Hier wordt Gods plan voor geestelijke vermenigvuldiging gepresenteerd. Deze studie laat zien hoe een christen verantwoordelijk kan zijn voor de vermenigvuldiging van duizenden getrainde en gemotiveerde gelovigen. Kerkgroei principes worden benadrukt.
Power Principles (Principes voor een krachtige bediening)		De vroege kerk werd geboren uit een demonstratie van de kracht van God. In deze cursus worden kracht principes onderwezen om studenten uit te rusten voor geestelijke oogst en ze te bewegen van toeschouwers naar demonstranten van de kracht van God.
Biblical Management Principles (Bijbelse management principes)	4 ORGANIZING (Organiseren)	Een overzicht van Bijbelse principes met de nadruk op dienend leiderschap, Bijbelse leiders en strategieën uit de Schrift voor een succesvolle bediening.
Principles Of Environmental Analysis (Principes van een omgevingsanalyse)		Studenten leren een omgevingsanalyse voor een kerk of een organisatie te maken. Ze leren hoe ze de spirituele staat van een dorp, stad, staat of natie kunnen analyseren om zo door te dringen met het Evangelie.
Management By Objectives (Management door doelstellingen)		Alles wat Jezus deed was gericht op het grote doel van God. Deze cursus analyseert Christus doelstellingen voor Zijn bediening en leert studenten doelstellingen te vormen voor hun eigen leven en bediening.
Mobilization Methodologies (Mobilisatie methodes)	5 MOBILIZING (Mobiliseren)	Deze cursus geeft methoden voor het mobiliseren van spirituele krachten voor God en verklaart de praktische toepassing van de Harvestime visie op specifieke gebieden van bediening. Er wordt ook verwezen naar cursussen voor verschillende gebieden in de bediening.
Leaven-Like Evangelism (Evangelisatie methodes)	6 EVANGELIZING (Evangeliseren)	Het Evangelie van het Koninkrijk verspreidt zich over de hele wereld als zuurdesem in brooddeeg: het zuurdesem is klein en verborgen, maar haar invloed is cruciaal. In deze cursus worden effectieve evangelisatie-strategieën aangeleerd, inclusief gedetailleerde instructie over bevrijdingspastoraat, kerkplanting en technieken van netwerken tussen de bedieningen.
Women, A Biblical Profile (Een Bijbels beeld van	Supplemental courses (Overige cursussen)	Een studie over wat de Bijbel leert over vrouwen en hun rol in de bediening. Er wordt ook gekeken naar de Bijbelboeken die vrouwennamen dragen- Ruth en

<i>vrouwen)</i>		Esther - en middelen voor biografische studie van alle van de vrouwen van de Bijbel.
Battle For The Body <i>(Strijd om het lichaam)</i>		Een studie over alles wat de Bijbel leert over goddelijke genezing. Er worden richtlijnen gegeven voor het ontvangen en het bedienen van gebedsgenezing en valkuilen worden onderzocht.
Jail and Prison Ministry Manual <i>(Een gids voor een gevangenisbediening)</i>		Een complete gids voor gevangenisbediening. Bevat richtlijnen voor het schrijven naar en het bezoeken van gevangenen, het houden van kerkdiensten binnen een instelling, uitreiken naar families van gevangenen, en de bediening in de dodencel.
Intercessory Prayer <i>(Cursus over voorbede)</i>		Een gids voor voorbede die richtlijnen geeft over hoe te bidden, wat te bidden, wanneer niet te bidden, middelen voor het gebed, internationale voorbede, en factoren die een belemmering vormen in gebed.²¹

2.4.1 De inhoud van de cursussen

Op het eerste oog vallen een aantal dingen op, bijvoorbeeld dat de cursussen wat betreft onderwerp en inhoud erg uiteen lopen, van theologisch getint (Basisbegrippen van het geloof) tot meer discipelschap vormende cursussen (Gods stem leren verstaan). Ook management en onderwijs strategieën komen aan de orde net als handvatten voor het opzetten en onderhouden van een bediening.

Alle cursussen beginnen met een overzicht van alle hoofdstukken met de te behandelen onderwerpen en een inleiding. Dan volgt een overzicht van de alle te behalen doelen. Per hoofdstuk is er een korte inleiding en na elk hoofdstuk volgt er een test waarbij de deelnemer kan testen of hij/ zij alles heeft begrepen. Al met al maakt het geheel een goed georganiseerde en doordachte indruk. Kijkend naar het cursusoverzicht en de beschrijving per cursus vallen een aantal dingen op;

- De tweede cursus gaat over de fundamenteën van het christelijke geloof. In de beschrijving staat dat hiervoor Hebr. 6:1 wordt gebruikt waarin volgens hen de fundamenteën van het geloof beschreven staan, namelijk: berouw, geloof, doop, handoplegging, opstanding en eeuwig oordeel. Hierbij kan de vraag gesteld worden of handoplegging als een van de fundamenteën van het geloof kan worden gerekend.
- Bij de cursus 'Geestelijke strategieën voor oorlogsvoering' kan men zich afvragen hoeveel basis hiervoor in de Bijbel te vinden is. De beschrijving vertelt dat 'deze cursus de deelnemers meeneemt boven de natuurlijke wereld uit naar het rijk van de geest. Tactieken van de vijand worden geanalyseerd en strategieën voor geestelijke oorlogsvoering die de overwinning verzekeren op de machten van de geestelijke wereld worden toegelicht'. Veel christenen in het westen vragen zich af hoeveel men over de geestelijke wereld kan weten en zijn hier daarom niet zo direct mee bezig. In

²¹ Harvestime International Network, Curriculum, CD-rom, Colorado Springs: Harvestime, 2001.

Mozambique kan dat weer heel anders zijn waardoor deze cursus daar misschien wel goed is om te geven.

- Bij de beschrijving van de cursus 'Principes voor een krachtige bediening' staat in de beschrijving dat 'in deze cursus kracht principes worden onderwezen om studenten uit te rusten voor geestelijke oogst en ze te bewegen van toeschouwers naar demonstranten van de kracht van God'. De vraag is wat hier precies met de kracht van God bedoeld wordt en in hoeverre de gelovige daar zelf invloed op heeft.
- Over het algemeen komt de leer van de cursussen vrij zwart/wit over en zoals het wordt geleerd, zo is het, en niet anders. In plaats van de leerling zelf uit te dagen om na te denken over hoe iets zit wordt het kant en klaar gepresenteerd. Deze manier van lesgeven is in Nederland steeds minder succesvol maar in Mozambique is dat wellicht anders. Daarnaast kunnen de leerlingen in de lessen worden uitgedaagd om na te denken of ze het eens zijn met de gepresenteerde visie doordat de leraren andere standpunten kunnen benoemen.
- In de cursus 'Bouwende Bijbelstudiemethoden' wordt een onderdeel behandeld over het onderstrepen in je Bijbel, ook wel 'outlining' genoemd. Dit wordt in die cursus erg aangemoedigd, bijvoorbeeld om verschillende kleuren voor verschillende soorten teksten te gebruiken. Bij cursussen hermeneutiek aan Azusa wordt dat juist afgeraden omdat elke tekst in een bepaalde context staat en in eerste instantie vanuit die context moet worden gelezen. Het onderstrepen van teksten zorgt er vaak voor dat de context niet gelezen wordt en zo kan er een verkeerde uitleg uit voortkomen. De vraag in deze is waar Sarinha achter wil staan.
- Vanuit het vorige punt komt de vraag naar boven hoeveel waarde er aan de context van een Bijbeltekst wordt gehecht. In de cursus 'Bouwende Bijbelstudiemethoden' wordt er wel op ingegaan in de zin dat er een context is voor Bijbelteksten, maar tegelijkertijd maakt Harvestime zelf veel gebruik van 'losse' teksten zonder daarbij uit te leggen wat de context is.
- In de cursus 'Een Bijbels wereldbeeld ontwikkelen' leert men om op een Bijbelse manier naar de wereld te kijken. Er zijn alleen veel verschillende wereldbeelden en de vraag is of de een meer Bijbels is dan de ander.
- Er missen een aantal cursussen die Sarinha essentieel vindt²², zoals een cursus waar aan karaktervorming wordt gedaan en een cursus over de kerkgeschiedenis en het pentecostalisme van Afrika

Door deze punten vraag ik mij af of ik voor Sarinha de cursussen theologisch verantwoord vind en of ze aansluiten bij de geloofsbeleving van de doelgroep van

²² Zie hoofdstuk 2.1

jonge pinksterchristenen in Mozambique. Deze aandachtspunten zal ik in de volgende onderdelen behandelen en de vragen voorleggen aan de oprichtster van Stichting Sarinha.

2.4.2 - Aandachtspunten

Om te bepalen of Sarinha en Harvestime wat betreft leer op dezelfde lijn liggen en de voorwaarden die beide organisaties stellen verenigbaar zijn, worden deze hieronder met elkaar vergeleken. Daarna wordt gekeken naar het cursusmateriaal, of het theologisch verantwoord is en of het aansluit bij de doelgroep.

Wat betreft overeenkomsten in leer tussen beide organisaties zijn een aantal belangrijke punten te noemen. Bij beide wordt gesproken over het geloof in God als Vader en de drie-eenheid en dat de mens geschapen is naar Gods evenbeeld. Beide organisaties spreken over zonden die door Jezus Christus vergeven kunnen worden en er wordt in beide geloofsbelijdenissen gesproken over de vrijheid die door de vergeving van zonde mogelijk is. In beide geloofsbelijdenissen wordt ook gesproken over de terugkomst van Jezus waarna degenen die hem liefhebben/de verlost in Gods aanwezigheid zullen verblijven. Wat betreft deze basisprincipes van het geloof zitten beide organisaties dus op één lijn.

Er zijn ook een aantal verschillen te benoemen, zowel verschillen in formulering als verschillen in keuzes over wat er wel en wat er niet in de geloofsbelijdenis staat. Dat iets er niet in staat betekent natuurlijk niet dat de organisatie daar niet achter staat. Deze verschillen komen veelal in het deel 'kritiek op voorwaarden van Harvestime' en 'kritiek op de cursusmaterialen van Harvestime' aan de orde ²³.

Kritiek op de voorwaarden van Harvestime

Bij de eerste voorwaarde staat dat er geen veranderingen in de materialen mogen worden aangebracht en dat de voor-en achterkant en de inleidende pagina's van elke cursus compleet met de naam van de bediening en het adres zijn toegevoegd. Dat is begrijpelijk omdat anders iedereen van alles kan verwijderen en/of toe kan voegen aan de cursussen. Op deze manier bewaken zij hun eigen geloofsvisie en bepalen zij wat er geleerd wordt. Het materiaal is echter gemakkelijk verkrijgbaar en er is geen enkele controle op hoe het materiaal wordt gebruikt. De vraag hierbij is of dit een probleem voor Sarinha zal zijn. Een simpele oplossing zou kunnen zijn om wel het gehele materiaal te verstrekken maar niet alles te behandelen, of in de les te bespreken waar de leraren wel of niet achter staan.

Kritiek op de cursusmaterialen van Harvestime

Vanuit eerdere gegeven informatie over bijvoorbeeld de banden met Morris Cerullo en de vragen bij de leer heb ik de cursusmaterialen onderzocht op de volgende drie vragen; hoe wordt er omgegaan met de Bijbel en haar context, wat is de visie van

²³ Zie bijlage 3 voor een uitgebreid overzicht van de verschillen

Harvestime op genezing en hoe wordt er gesproken en gedacht over de omgang met financiën.

Bij het onderzoeken van de eerste vraag, hoe er wordt omgegaan met de Bijbel en haar context, kwam ik twee dingen tegen. In de cursus 'Bouwende Bijbelstudie methodes' staat dat elke vers in zijn context bestudeerd moet worden, wat betekent dat elk vers bestudeerd moet worden in relatie met de voorgaande en de volgende verzen, alsook in relatie met de rest van de Bijbel. In andere cursussen kwam ik echter 'losse' verzen tegen die buiten de context gebruikt werden²⁴. Hieruit blijkt dat de organisatie wel een bepaalde omgang met de Bijbel stimuleert maar daar zelf wat lossier mee om gaat.

Om er achter te komen van Harvestime precies gelooft en leert over ziekte en genezing heb ik de cursus 'Strijd om het lichaam'²⁵ bekeken. Daarin worden de oorzaken voor ziekte besproken, de Bijbelse basis voor genezing en de gave van genezing besproken. In een van de laatste hoofdstukken komt de nazorg voor genezing aan de orde. In de introductie van de cursus wordt de titel van de cursus verklaard; het christelijke leven is een leven in oorlog, zowel een geestelijke als een fysieke. Hoewel dat best een extreme uitspraak is kwam ik er bij het lezen van de rest van de cursus achter dat Harvestime op een gebalanceerde manier met genezing wil omgaan en zich bewust is van de misvattingen over het onderwerp. Dat kwam ook naar voren in het vijfde hoofdstuk van de cursus waarbij redenen voor ziekte worden genoemd; het kan komen door zonde, door niet goed omgaan met je lichaam maar ook door een aanval van satan op je lichaam. In hoofdstuk 13 van de cursus worden moeilijke vragen behandeld, zoals 'Waarom ontvangt de een wel genezing en de ander niet' en 'waarom geneest God niet iedereen'? Er worden veel redenen genoemd waardoor iemand niet kan genezen, dat laat zien dat het niet perse aan het geloof of ongeloof van iemand te wijten is. Harvestime laat door deze cursus zien dat ze zich anders opstelt in de bediening van genezing dan Morris Cerullo en de misvattingen betreffende dit onderwerp erkent. Dat de organisatie een hoofdstuk wijdt aan nazorg en daarbij begeleiding van een zieke voorstelt laat zien dat ze zorgvuldig met genezing en met diegenen die niet genezen, om wil gaan²⁶.

Op de vraag hoe er omgegaan wordt met financiën moet als eerste benoemd worden dat de cursussen gratis verkrijgbaar zijn (alleen verzendkosten moeten worden betaald) en er geen verantwoording over hoeft worden afgelegd naar Harvestime. Daarnaast staat in een document dat bij de cursussen zit dat ze niet mee willen doen aan grootschalige financiële acties om geld in te zamelen voor hun bediening en te allen tijde bereid zijn om verantwoording af te leggen over het besteden van eventuele giften²⁷. Hiermee laat de organisatie zien dat het hen niet gaat om zichzelf

²⁴ Zie bijlage 4, Kritiek op de cursusmaterialen van Harvestime, omgang met de Bijbel.

²⁵ *Harvestime International Network, Battle For the Body*, CD-rom, Colorado Springs: Harvestime, 2001.

²⁶ Zie bijlage 4, Kritiek op de cursusmaterialen van Harvestime, Visie op ziekte en genezing

²⁷ Zie bijlage 4, Kritiek op de cursusmaterialen van Harvestime, Omgang met financiën

te verrijken en anderen willen leren daar ook niet op uit te zijn. Daarmee onderscheiden ze zich wederom van Morris Cerullo's bediening, waarbij veel om geld wordt gevraagd en weinig openheid is over de besteding van financiën.

Omgaan met verschillen

Om te bepalen of de verschillen tussen de organisaties verenigbaar zijn en of de cursussen genoeg aansluiten bij de geloofsbeleving van de doelgroep, heb ik deze punten met de oprichtster van Sarinha, Laura Dijkhuizen besproken. Aangezien zij regelmatig in Mozambique komt (minimaal 1 keer per jaar) en de meeste leerlingen persoonlijk kent, kan ze een goede inschatting maken wat betreft de geschiktheid van de cursussen voor de leerlingen.

In het gesprek kwam aan de orde dat de punten die ik als aandachtspunten benoemde veelal cultureel waren en per kerkstroming verschillen. Een aandachtspunt vond in bijvoorbeeld dat Harvestime bij een van de cursussen Hebreëën 6:1 gebruikt waarin volgens hen de fundamenteën van het geloof beschreven staan; berouw, geloof, doop, handoplegging, opstanding en eeuwig oordeel. Toen ik Laura vroeg of ze handoplegging als fundament van het geloof zou benoemen zei ze hierover het volgende: 'Wij zouden handen opleggen inderdaad ergens bij een pastorale cursus gaan behandelen en niet als een fundament. Toch denk ik dat juist omdat wij voor een praktische (dus meteen toepasbare) benadering kiezen, handen opleggen zeker een fundament is, wanneer het gezien wordt als onderdeel van bidden voor elkaar'²⁸. Als het op deze manier benaderd wordt is zo'n verschil in opvatting geen probleem. Het gesprek met Laura was erg verhelderend en de conclusie was dat eigenlijk alle verschillen die ik benoemde wel overkomelijk waren, mits de leraren waar nodig nuances aanbrengen. De hoop van Laura is dat er op een gegeven moment een team komt dat vanuit het materiaal van Harvestime en ander materiaal een eigen Sarinha curriculum zal samenstellen met karakteristieke, bij de cultuur en bij de Pinksterbeweging, passende cursussen. Dat is op korte termijn echter niet haalbaar.

2.4.3 – Andere organisaties en studiematerialen

Toen Laura Dijkhuizen op zoek was naar goed materiaal voor de deeltijd Bijbelschool heeft ze veel verschillende cursussen en organisaties bekeken. Zo kwam ze ook terecht op de The Pneuma Foundation²⁹, die verschillende bronnen verstrekt voor evangelische en pinkster bedieningen. Op de site zijn bijvoorbeeld Bijbelscholen over de hele wereld te vinden, artikelen over verschillende onderwerpen en een forum voor discussie. Daarnaast staan er enorm veel links naar websites van verschillende Bijbelstudie bronnen en cursussen. Veel daarvan zijn losse cursussen of bijvoorbeeld een geluids- of video opname van een les, en weinig was beschikbaar in andere talen

²⁸ Zie bijlage 5 voor het interview met Laura Dijkhuizen

²⁹ The Pneuma Foundation, *Sources and study links*, Internet 3 maart 2012.
(http://www.pneumafoundation.org/links_study.jsp)

dan Engels.

Er zijn nog veel andere organisaties te noemen die Bijbelstudiemateriaal aanbieden³⁰. Veel daarvan bieden online cursussen voor persoonlijke Bijbelstudie (zoals Biblestudyguide.org en BibleStudents.com) waarvan sommige in veel verschillende talen (Free-online-Bible-Study.com). Verder is er wel materiaal voor groepen beschikbaar maar vooral losse Bijbelstudies of discipelschap trainingen. Een organisatie die veel weg heeft van Harvestime en ook een Bijbel school curriculum aanbied is BibleClassBooks.com. Dit materiaal is wel gratis verkrijgbaar maar helaas niet in het Portugees. Een andere bekende organisatie die verschillende materialen aanbied is Global University³¹. Zij bieden online cursussen en training voor leiders. Het materiaal is wel beschikbaar in Spaans maar helaas niet in het Portugees en is daarnaast vrij kostbaar.

Conclusie is dat het materiaal van Harvestime vrij uniek in zijn soort is, ook al sluit het niet naadloos aan bij Sarinha. De medewerkers van Sarinha in Mozambique die gebruik maken van het materiaal zijn er tot nu toe tevreden mee en vinden dat het een goede basis bied aan de studenten³².

2.5 – Kan Sarinha in de toekomst cursusmateriaal van Harvestime (blijven) gebruiken?

Tijdens het bestuderen van Harvestime als organisatie en hun materialen heb ik verschillende gedachten en gevoelens gehad, van totaal negatief tot erg enthousiast. Nu ik veel ander materiaal gezien en bestudeert heb besef ik mij meer hoe uniek het materiaal van Harvestime is. De duidelijke structuur en opbouw, de uitgebreide informatie en de erkenning van valkuilen en misvattingen zorgen samen voor opbouwend en gebalanceerd cursusmateriaal. Natuurlijk zijn er punten waarin de visie van Sarinha afwijkt en is het niet volledig. Toch ben ik blij dat Laura dit materiaal gevonden heeft en denk ik dat de studenten door deze cursussen in combinatie met de begeleiding van de leraren een hele sterke basis voor hun geloofsleven en bediening zullen hebben. Kan Sarinha in de toekomst cursusmateriaal van Harvestime blijven gebruiken? Bij gebrek aan beter wil ik dit aanraden, mits het ook aansluit bij de plaatselijke cultuur.

Conclusie

In dit hoofdstuk ben ik begonnen met het kijken naar de organisatie en de leer van Harvestime en hun studiematerialen. Uit deze analyse kwam naar voren dat het niet duidelijk is uit welke denominatie Harvestime precies is ontstaan, en dat wellicht met opzet doet omdat ze interkerkelijk beschikbaar wil zijn. Er waren een aantal verschillen tussen de geloofsbelijdenis van Sarinha en Harvestime, maar dit waren

³⁰ Zie bijlage 6 voor een overzicht van alle organisaties

³¹ Global University, *Education*, Internet 3 maart 2012. (<http://www.globaluniversity.edu/>)

³² Zie bijlage 5, vraag 4

voornamelijk details. Wat betreft het cursusmateriaal waren er aandachtspunten, bij een aantal cursussen vroeg ik mij af of ze theologisch verantwoord en relevant waren. Daarbij moest ik erkennen dat ik dat bekeek vanuit een westerse evangelische blik en ze voor jonge pinksterchristenen in Mozambique waarschijnlijk wel belangrijk en relevant zijn. De cursusmaterialen zijn niet compleet, er missen een aantal cursussen die Sarinha essentieel vindt zoals een cursus kerkgeschiedenis in (zuid) Afrika, een cursus pentecostalisme in Afrika en een cursus voor karaktervorming. Daarnaast worden er geen vakken gegeven die inhoudelijk op bijvoorbeeld de Psalmen of de Evangeliën ingaan, zoals bij andere Bijbelscholen wel gebeurt. Dit zou eventueel vanuit ander materiaal kunnen worden toegevoegd. Uit de gesprekken met Laura Dijkhuizen blijkt dat de materialen van Harvestime die tot nu toe gebruikt zijn door medewerkers van Sarinha, door de medewerkers als geschikt worden beschouwd en volgens hen de leerlingen aanspreken op hun geloofsbeleving.

Naast Harvestime heb ik geen organisaties kunnen vinden die goed materiaal gratis en in het Portugees aanbieden. Daarom zullen we deze materialen blijven gebruiken, en de missende cursussen aanvullen met ander materiaal, wellicht door een van de medewerkers geschreven.

3. Met welke aspecten moet er rekening gehouden worden bij het vaststellen van een curriculum voor de Bijbelschool van de stichting?

In dit hoofdstuk zal ik de achtergrond van Mozambique beschrijven en naar de cultuur en de geloofscultuur van Mozambikaanse pinksterchristenen kijken. Aan de hand daarvan ga ik in op verschillende leerstijlen en overige zaken waar er rekening mee gehouden moet worden bij het curriculum voor de voltijd Bijbelschool. Naar aanleiding van deze informatie maak ik een opzet voor het curriculum.

Om de cultuur en geloofscultuur van Mozambique te onderzoeken is het cruciaal om de geschiedenis van Mozambique te kennen. Daarom zal ik beginnen met een korte geschiedenis van Mozambique te beschrijven. Daarna zal ik ingaan op de cultuur en aan het einde specificeren tot de geloofscultuur van de doelgroep van Sarinha; jonge evangelische en pinkster Christenen in Mozambique.

3.1 - Geschiedenis van Mozambique

Toen in 1498 Mozambique werd ontdekt door Vasco da Gama raakten de Portugezen al snel geïnteresseerd in het goud en ivoor uit het binnenland van Mozambique³³. Binnen een decennium na Gama's aankomst hadden de Portugezen zich op de eilanden gevestigd en controle gekregen over verschillende Swahili-Arabische handelsposten. Deels deden ze dit omdat ze voorraad voorzieningspunten nodig hadden over de zee naar het Oosten en voor een deel wilden ze de goudhandel met het binnenland beheersen.

In de 200 jaar die volgden waren de Portugezen bezig met forten aan de kust te bouwen, zo maakten zij de Mozambikaanse eilanden het 'Portugese Oost Afrika'. In de 16e eeuw had goud plaatsgemaakt voor ivoor als grootste handelsproduct en in de late 18e eeuw begon ook de slavenhandel. Ongeveer 1 miljoen Afrikanen werd door deze handelsposten verkocht als slaven.

De Portugezen deden verschillende pogingen om hun macht in Mozambique te doen groeien maar deze waren niet erg succesvol. Hun macht was beperkt tot het zuiden van de Save rivier en de Mozambikaanse eilanden. De rest van het binnenland en het Noorden bleef onder de heerschappij van de 'prazos', de verschillende heersers over stukken land³⁴.

3.1.1 - Onafhankelijkheid

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er in Mozambique langzaam een onafhankelijkheidsbeweging. Verschillende antikoloniale groepen vormde in 1962 Frelimo wat vertaald 'Front voor de Bevrijding van Mozambique' betekent. Vanaf

³³ Zie bijlage 6, Belangrijke gebeurtenissen in Mozambique

³⁴ Carolien Jacobs, *Plurality of religion, plurality of justice: Exploring the role of religion in disputing processes in Gorongosa, Central Mozambique*. (Leiden: African Studies Centre, 2010), 40-44

september 1964 voerden zij een gewapende campagne tegen het Portugese koloniale bewind. Deze oorlog sleepte zich tien jaar voort, waarna in 1975 Mozambique haar onafhankelijkheid kreeg en de macht aan Frelimo werd overgedragen. Binnen een jaar keerde bijna de gehele Portugese populatie (zo'n 300.000 man) terug naar Portugal, sommigen gedwongen door de nieuwe regering en anderen op de vlucht. Dit was een zware klap voor Mozambique, het land verkeerde in totale chaos, met maar weinig geschoolde deskundigen en zo goed als geen infrastructuur. Frelimo ging door het gebrek aan middelen een alliantie aan met de Sovjet-Unie en haar bondgenoten, maar de hoge eisen die de Frelimo regering stelde om het land weer op de been te helpen hadden een tegenovergesteld effect; het land was volledig bankroet. Geld was niks meer waard en de winkels waren leeg. De crisis werd nog eens verergerd door een drie jaar aanhoudende droogte en een aanhoudende machtsstrijd van omringende landen om Mozambique in bezit te krijgen³⁵.

3.1.2 - Burgeroorlog

In deze tijd werd Renamo (wat 'Mozambikaans Nationaal Verzet' betekent) gevormd die in opstand tegen de regering van Frelimo kwam. Deze partij had niet zozeer een eigen ideologie behalve het omverwerpen van de regering. De oorlog sleepte zich jaren voort waarbij Renamo regelmatig soldaten rekruteerde onder de bevolking, soms vrijwillig maar meestal gedwongen. Wegen, bruggen, scholen en ziekenhuizen werden vernietigd en iedereen die geschoold en bekwaam was zoals leraren en ziekenhuispersoneel werd vermoord. Wanneer een dorp werd verdacht van samenwerking met een partij kwamen er troepen van de andere partij om elk levend wezen uit te moorden, op gruwelijke wijze. Vrouwen werden verkracht, kinderen levend verbrand en mannen afgeslacht³⁶.

De aanhoudende droogte en hongersnood dwongen de regering in 1983 op hun knieën en opende het land voor het Westen in ruil voor noodhulp. In 1984 werd door Zuid Afrika een akkoord getekend waarin zij beloofde Renamo niet langer te steunen als Mozambique het land open zou stellen voor Zuid Afrikaanse investeerders.

3.1.3 - Vrede

In de beginjaren van 1990 besloot de regering niet langer achter de Marxistische ideologie te staan en kondigde zij aan dat zij voortaan een economie zouden voeren met privatisering van staatsbedrijven en het instellen van verkiezingen. Na langdurige onderhandelingen in Rome werd tussen Frelimo en Renamo een wapenstilstand geregeld, gevolgd door een formeel vredesakkoord in oktober 1992. Sinds het tekenen van dit akkoord is het land opmerkelijk succesvol in het omzetten van een militaire strijd naar een politieke. Hoewel Mozambique nog steeds bekend

³⁵ Mary Fitzpatrick, *Mozambique* (London: Lonely Planet, 2010), 22-23.

³⁶ Ellie Hein, *Beyond the Shadow* (Dallas: Christ for the Nations Inc., 2000), 44-45.

staat als succesvol voorbeeld van verzoening en democratie na een oorlogsverleden, heeft het land nog een lange lijst met uitdagingen. Hieronder vallen bijvoorbeeld de grote corruptie die aan de orde van de dag is alsook Renamo's aanhoudende strijd om zichzelf te bewijzen als geduchte tegenstander in de politiek. Natuurrampen eisen ook hun tol aangezien er regelmatige ernstige overstromingen zijn en vernietigende cyclonen. Ondanks alles werkt het land hard aan wederopbouw en heeft de bevolking laten zien dat ze een opmerkelijke mogelijkheid heeft om te herstellen van tegenslag.

3.2 – Het klimaat en de economie

De hoofdstad van Mozambique is Maputo, wat in het zuiden ligt. Het is de belangrijkste stad bij uitstek omdat dit het centrum is van financiën, industrie en handel. De tweede belangrijkste stad is Beira, een havenstad aan de oostkust. In het gehele land heerst een tropisch tot subtropisch klimaat, waardoor in het noorden van het land regelmatig cyclonen voorkomen. Mozambique heeft twee seizoenen: droog en nat. Het regenseizoen begint in oktober en eindigt in maart, van april tot september heerst er vaak droogte. Een redelijk goed klimaat, de juiste beplanting en een rijke grond hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de landbouw, waardoor dat het centrum is geworden van de economie. Het grootste deel van de bevolking is actief in deze sector die helaas wel erg onvoorspelbaar is. Grote regenbuien en overstromingen hebben vaak voor vernietiging van de gewassen gezorgd en aan honderden het leven gekost ³⁷.

Ondanks economische vooruitgang leeft nog twee derde van de bevolking onder de armoede grens met een inkomen van gemiddeld 0,41 dollar per dag. Een groot deel van deze armste inwoners woont op het afgelegen platteland in dorpjes met weinig voorzieningen. Hierdoor is men erg afhankelijk van elkaar en speelt de gemeenschap een belangrijke rol. Van familie wordt verwacht dat men voor elkaar zorgt, dus als een familielid een goede baan heeft gevonden moet hij zijn inkomen delen met zijn familie, inclusief de verre verwanten.

3.2.1- De bevolking

In 2007 werd de bevolking geschat op 19 miljoen inwoners waarvan 52% vrouw was. Het grootste gedeelte van de bevolking is Afrikaans, ongeveer 1% van de bevolking komt uit Europa of India. Zo'n 43% van de bevolking is erg jong, onder de 14 jaar en maar 3% is boven de 65 jaar. Er is veel kindersterfte, de gemiddelde levensverwachting voor een geboren kind is 41 jaar. Waar Mozambique niet veel anders is vergeleken met haar burens is het probleem met HIV/Aids. De cijfers over het aantal geïnfecteerde personen (die bekend zijn) zijn schokkend hoog, met in het zuiden en in het midden van het land de hoogste uitschieters. In sommige gebieden is meer dan 20% van de inwoners geïnfecteerd. Er wordt veel gedaan om meer

³⁷ Mozambique, 28-29.

openheid over het onderwerp te creëren, zoals publieke reclamecampagnes in de grote steden en actieve theater groepen op lokaal niveau. Kindersterfte, lage levensverwachting en ziektes zijn een groot deel van de problemen waar de overheid mee worstelt in de strijd voor de ontwikkeling van het land³⁸.

Net als veel andere Afrikaanse landen is Mozambique een multi-etnische samenleving, met 16 verschillende groepen die allen een eigen taal of dialect hebben. Ondanks de verschillende stammen spreken alle inwoners Portugees en degenen die naar school geweest zijn vaak een beetje Engels.

Een bekend woord in Mozambique is het woord paciência wat geduld betekent. Het is een belangrijke deugd voor de inwoners en de meeste Mozambikanen hebben het in overvloed. Een ander kenmerk van het hedendaagse Mozambique is de culturele diversiteit. Vergeleken met de buurlanden heeft Mozambique veel meer te bieden, doordat elke provincie een eigen unieke geschiedenis, cultuur en traditie heeft. In tegenstelling tot andere Afrikaanse landen speelt de stammenstrijd hier bijna geen rol meer en zijn religieuze fricties minimaal.

3.2.2 - De positie van vrouwen

De vrouwen in Mozambique hebben een belangrijke rol. Opvallend is dat het land in de top 20 van de wereld staat als het gaat om het percentage aan vrouwelijke parlementariërs. Op dit moment is 35% van het parlement vrouw alsook de minister president. Er is ook een kleine maar invloedrijke groep van hoog opgeleide vrouwen in de privésector. Verder is er een nationale vrouwen organisatie (OMM) die goed georganiseerd is en een grote invloed heeft in het gehele land.

Ondanks dit alles worden in een groot deel van het land vrouwen buitengesloten en onderworpen, voornamelijk in de plattelandsgebieden. Het percentage van inwoners dat scholing heeft gehad is bij mannen veel hoger (64%) dan bij vrouwen (33%) en laat dit verschil duidelijk zien. Een groot deel van verschil is te wijten aan culturele verwachtingen; van meisjes wordt verwacht dat ze de huishoudelijke taken thuis uitvoeren terwijl de jongen meer ruimte krijgen om andere keuzes te maken. Wat ook meespeelt zijn vroege zwangerschappen en het uithuwelijken van jonge vrouwen. Mocht er iemand ziek worden of een van de ouders sterven aan bijvoorbeeld AIDS dan wordt van het oudste meisje in het gezin verwacht om de zorgtaken over te nemen. Daarnaast werken veel mannen in Zuid-Afrikaanse mijnen en zijn de vrouwen verplicht om hun gezin alleen op te voeden. Wanneer deze mannen terug komen van hun werk nemen ze een beter salaris mee, maar in veel gevallen ook Aids. Omdat er in grote gebieden maar weinig kans op een baan is en er in veel gezinnen geen man aanwezig is (of als hij wegvalt door ziekte) worden vrouwen

³⁸ George O Ndege, *Culture and customs of Mozambique* (Connecticut: Greenwood Publishing Group, 2007), 12.

gedwongen om op andere manieren te overleven. Helaas is dat in veel gevallen prostitutie, waardoor Aids zich nog harder verspreid onder vrouwen ³⁹.

3.2.3 - Onderwijs

Het Mozambikaanse onderwijssysteem vertoont een gemengd beeld. Aan de ene kant is er een stijgend aantal afgestudeerden aan de universiteit en dankzij campagnes van de overheid gaan inmiddels meer dan 70% van alle kinderen naar school. Daar is de afgelopen 15 jaar flink vooruitgang geboekt, aangezien in 1995 nog maar 40% van alle kinderen naar school gingen⁴⁰.

Aan de andere kant zijn de cijfers over schoolverlaters hoog en maakt maar 5% van alle scholieren de middelbare school af. Een oorzaak hiervan is het oplopende schoolgeld, zo'n 80 dollar per jaar, een gigantisch bedrag voor de meeste families. Dan is er de ongelijke verdeling van scholen over verschillende gebieden een andere factor waardoor leerlingen besluiten te stoppen. Vele scholieren moeten lange afstanden afleggen om op school te komen en worden soms bij familie ondergebracht. Andere problemen in het onderwijs zijn het gebrek aan leraren alsook het onvermogen om goed les te geven. Slechts twee derde van de leraren in de lagere school is opgeleid. Het lesgeven wordt nog moeilijker gemaakt door het grote aantal leerlingen dat elke leraar moet lesgeven, gemiddeld 74 per leraar⁴¹. Daarnaast speelt het lage moraal van de staf mee, en is een groot percentage van de leraren geïnfecteerd met Aids. Hoeveel precies is onduidelijk maar de minister van onderwijs voorspelt dat 17% van de leraren op alle niveaus de komende 10 jaar zal sterven aan deze ziekte ⁴². Hierdoor zal het onderwijs nog verder achteruit gaan, tenzij er drastische maatregelen door de regering getroffen worden.

3.2.4 - Religie

Ongeveer 35% van de Mozambikanen zijn Christenen, 25% tot 30% Moslim en de overige bevolking hangt vaak een traditionele godsdienst aan. Onder de christenen is de grootste denominatie Rooms Katholiek hoewel lidmaatschap onder de evangelische en protestantse kerken snel groeit, voornamelijk in het zuiden. Een andere grote gemeenschap zijn de leden van de Zionisten kerk.

Moslims zijn voornamelijk in de noordelijke provincies Nampula, Cabo Delgado en Niassa te vinden, met de grootste aantallen aan de kust en langs oude handelsroutes. Traditionele godsdiensten en inheemse animistische geloven blijven in het hele land voorkomen en sommige daarvan worden gecombineerd met het Christendom. In de meeste gebieden is er een sterke overtuiging dat de geesten van de voorouders macht

³⁹ *Culture and customs of Mozambique*, 79.

⁴⁰ Magnus O Bassey, *Western Education and Political Domination in Africa - A Study in Critical and Dialogical Pedagogy* (Westport CT: Bergin & Garvey, 1999), 5.

⁴¹ Unicef, *Kindvriendelijke scholen in Mozambique*, Internet, 21 februari 2012.
(<http://www.unicef.be/nl/project-world/kindvriendelijke-scholen-mozambique>)

⁴² *Mozambique*, 29-30.

hebben over het lot van levende personen. Er is vaak een idee over verschillende levels van goden, in het zuiden wordt bijvoorbeeld geloofd in een almachtige God alsook in verschillende minder machtige geesten, waar ook naar gebeden wordt en die invloed hebben in het dagelijks leven. Door dit idee zijn er veel heilige plekken zoals bossen, rivieren en bergen, die een belangrijke rol in het leven van de lokale gemeenschap spelen ⁴³.

3.3 – De geloofscultuur van evangelische- en pinkster christenen in Mozambique

Om de geloofscultuur van vandaag te begrijpen is het nodig om kort in te gaan op het religieuze verleden van Mozambique. Daarna kijken we naar de impact van de internationale hulporganisaties en uiteindelijk naar de evangelische/pinksterkerk van vandaag.

3.3.1 - Religieus verleden

Toen de Portugezen in Mozambique aan de macht waren steunde de katholieke kerk de Portugezen in hun onderdrukkende overheersing en was het katholieke geloof de staatsreligie. Protestante pastors en zendelingen kwamen echter op voor de inheemse bevolking en zette zich in voor kerkelijke eenheid, wat in 1948 leidde tot het 'Christian Council of Mozambique' ⁴⁴(CCM). In de strijd voor vrede hebben de kerken en christelijke organisaties een grote rol gespeeld, in eerste instantie in het verslaan van de wreedheden van beide partijen maar nog meer in hun roep om vrede. Het CCM heeft in samenwerking met de katholieke kerk in 1988 gezorgd voor de eerste ontmoetingen tussen Renamo en Frelimo om te spreken over vrede. Na het tekenen van het vredesverdrag in oktober 1991 was CCM de voortrekker in het geven van seminars om de kerken voor te bereiden op de terugkomende vluchtelingen en het leven in vrede. Plannen voor ontwikkelingshulp werden opgezet en grote groepen hulpverleners en zendelingen kwamen het land binnen om de lokale kerken te helpen. Deze golf van ontwikkelingshulp en religieuze organisaties die het land sinds de jaren 80 overspoelde heeft zijn effect gehad op de economie, op het politieke klimaat en de cultuur in Mozambique, voornamelijk in de steden⁴⁵. Als reactie hier op besloot de regering dat ze dit wilde controleren, aangezien al deze werkers hun stempel drukte op de hele samenleving.

3.3.2 - De hedendaagse Mozambikaanse kerk

Hoewel Mozambique officieel gedefinieerd wordt als een seculaire staat is het algemene kennis dat de huidige president Armando Guebuza, een toegewijd christen is en de grootste sponsor voor zijn kerk. De overheid is veel toleranter geworden dan in de vroege Frelimo tijd. Daardoor mogen de verschillende christelijke stromingen

⁴³ *Culture and customs of Mozambique*, 21-32.

⁴⁴ Zie bijlage 7

⁴⁵ Zie bijlage 8

hun eigen plek hebben. In 2010 waren er 758 kerken geregistreerd, het werkelijke aantal ligt waarschijnlijk veel hoger omdat er enorm veel kleine ongeregistreerde kerkjes zijn. Hoewel er over het algemeen veel aandacht wordt gegeven aan de Heilige Geest en de gaven van de Geest behoren ze allemaal bij verschillende denominaties en hebben ze verschillende leerstellingen en werkwijzen ⁴⁶.

De katholieke kerk is nog steeds goed georganiseerd en actief in Mozambique vandaag. Het land is verdeeld in twaalf bisdommen waar zo'n 4 miljoen katholieken onder vallen. Er zijn twee grote Protestantse kerkorganisaties in het land geregistreerd, The Christian Council of Mozambique (CMM) en The Fraternal. Bij het CCM zijn 17 protestantse en evangelische kerken geregistreerd en een Bijbel genootschap. Het centrale kantoor zit in Maputo waar de meeste leiders van de kerken wonen, maar ze hebben kantoren in alle provincies. Onder het algemene secretariaat vallen verschillende afdelingen, namelijk voor; evangelisatie, jeugd, vrouwen, gevangenisbediening, communicatie, administratie, financiën en projecten waar ook noodhulp, training en ontwikkeling onder valt.

The Fraternal is veel kleiner dan het CCM en is een poging om de kerkleiders in de regio samen te brengen zodat er samen gewerkt kan worden. Het bestaat voornamelijk uit onafhankelijke of internationale kerken maar wordt wel erkend door de overheid⁴⁷.

3.3.3 - Kenmerken van de hedendaagse Mozambikaanse pinksterkerk

Wat betreft de pinksterbeweging in het land was in 2004 tot 2007 de meest bekende en groeiende beweging die van 'prosperity theology' of ook wel 'health and wealth gospel' genoemd. Deze stroming onderstreept dat een moedig en groot geloof geluk, gezondheid en voorspoed brengt in alle gebieden van het leven. Een beroemde kerk in dit verband is de 'Universal Church of the Kingdom of God' (Universal Church). Deze Braziliaanse kerk is verbazingwekkend populair in de stedelijke gebieden van Mozambique, waar ze de (nieuwe) middenklasse trekt.

Naast deze bekende en goed georganiseerde gemeenschap, zijn er enorm veel niet geregistreerde pinksterkerken, aangezien dit een langdurig en prijzig proces is. Toch is het niet moeilijk om een kerk te starten, aangezien de meeste kerkgebouwen bestaan uit een aantal stokken in de grond met muren van klei en een dak van gras of plastic. Een stuk land voor het kerkgebouw is zo gevonden aangezien deze kerken vaak in de achtertuin van de voorganger worden gebouwd⁴⁸.

Een derde grote stroming in de pinksterbeweging zijn de African Independent

⁴⁶ Carolien Jacobs, *Plurality of religion, plurality of justice: Exploring the role of religion in disputing processes in Gorongosa, Central Mozambique* (Leiden: African Studies Centre, 2010), 9-12.

⁴⁷ Paul Gifford, 'Reinhard Bonnke's mission to Africa, and his 1991 Nairobi crusade' in: Gifford, Paul (ed.), *New Dimensions in African Christianity* (Nairobi: All Africa Conference of Churches, 1992), 181-182.

⁴⁸ L. van de Kamp, 'Burying life: Pentecostal religion and development in urban Mozambique', to be published in *Bompani B. & Frahm-Arp M* (2010), 1-2.

Churches (AIC's) die die sterk opkomen voor de Afrikaanse identiteit en cultuur⁴⁹. Omdat pinkstergemeentes in Mozambique over het algemeen geen gegevens bijhouden van hoeveel bezoekers zij hebben is het moeilijk om exacte cijfers te geven over hoeveel pinkstergelovigen er zijn⁵⁰. Zoals al eerder gezegd is er een groot aantal kerken die allemaal bij verschillende denominaties horen en dus verschillende leerstellingen en werkwijzen hebben. Men kan daarom niet spreken van 'de theologie' of 'de werkwijze van de pinksterkerken in Mozambique'. Dat maakt de vraag 'wat is de geloofscultuur van Mozambikaanse pinksterchristenen en waarmee moet daarin rekening worden gehouden bij het curriculum?' lastig te beantwoorden. Toch zijn er een aantal positieve en negatieve kenmerken die hieronder worden besproken en waardoor er deels een antwoord kan worden gevonden.

Het is duidelijk dat het pentecostalisme in het land groeit en vooral onder vrouwen erg populair is. Dat is ook niet vreemd aangezien pinksterkerken zoals de Universal Church ze stimuleert hun eigen bedrijven op te zetten en ze zo ondersteunt in hun verlangen naar onafhankelijkheid en emancipatie. Van de Universal Church is bekend dat zij in 2010 zo'n 200 kerkgebouwen in Mozambique hadden, waarvan 80 in Maputo, in ieder geval 1 in elke wijk. Vaak zijn deze kerkgebouwen op strategische plekken gebouwd zoals dichtbij een grote markt of bij een hoofdweg. De kerk organiseert 3 tot 6 diensten per dag (!) in elk gebouw, die over het algemeen vol zitten met zowel vaste als nieuwe bezoekers. In de verschillende kerken komen tussen de 100 en 2000 mensen, afhankelijk van de grootte van het gebouw. Daarnaast heeft de kerk nog een radio en tv programma waardoor de Universal Church een prominente plek inneemt in de Mozambikaanse samenleving⁵¹. De leiders propageren een optimistische en actieve houding en verteld elke bezoeker dat 'je het kan maken'. De voorganger spoort mensen aan om een bedrijf te starten en om hun dromen van een groot huis, een auto en een gelukkig gezinsleven te vervullen. Sommigen benoemen dat deze boodschap de mensen hoop geeft en een reclame is voor het zakenleven en een gezond gezinsleven. Echter, onderzoek wijst uit dat ondanks de nadruk op een voorspoedig leven ligt, weinig bekeerlingen werkelijk slagen om hun leven te verrijken op economisch en sociaal gebied. In tegendeel, veel gelovigen die lid zijn van een Pinkstergemeente worden vaak nog onzekerder en armer, ook al werken ze hier zelf aan mee. Een duidelijk voorbeeld hiervan in de Universal Church is het geven van offergave, waar buitengewone geldbedragen worden gegeven, soms wel duizenden dollars. Dit is gebaseerd op een onderdeel van

⁴⁹ James Pfeiffer, 'African Independent Churches in Mozambique', *Department of Anthropology of Case Western Reserve University* (2001), 1-3.

⁵⁰ Linda van der Kamp, *Violent Conversion. Brazilian Pentecostalism and the Urban Pioneering of Women in Mozambique* (Amsterdam: VU, 2011), 25.

⁵¹ L. van de Kamp, 'Burying life: Pentecostal religion and development in urban Mozambique', to be published in *Bompani B. & Frahm-Arp M* (2010), 1

de 'prosperity theologie' wat men het zaaien en oogsten principe noemt. Dit betekent dat hoe meer geld iemand geeft aan de kerk, hoe meer hij of zij gezegend zal worden en dus financieel zal oogsten. Het gebeurt vaak dat mensen al hun geld aan de kerk geven waardoor in veel gevallen hun bedrijf failliet ging en ze bankroet achterblijven ⁵².

De pinksterkerken in Mozambique hebben vaak een sterk besef van de geestelijke wereld, waarin gelovigen de rol van soldaat hebben in de geestelijke oorlog tussen God en satan. De boodschap van alle voorgangers stemt in 1 ding overeen: het leven is een gevecht tussen de hemelse en duivelse krachten. Deze oorlog is zichtbaar tijdens de kerkelijke samenkomsten, waarbij met de voeten gestampt wordt en waar geschreeuwd of gehuild wordt tijdens het vechten tegen de krachten van de duisternis. Dit wordt vaak begeleid door het geschreeuw van mensen die bevrijd worden van een geestelijke kwade macht⁵³. Er zijn een aantal belangrijke aspecten die in veel kerken terug komen wat betreft het bekeren en het effect van de bekering, deze staan beschreven in bijlage 9.

Woorden die door voorgangers vaak gebruikt worden zijn: lutar (vechten), batalhar (worstelen), batalha espiritual (geestelijke strijd), conquistar (overwinnen), sacrificar (offer), derramar (omver werpen), derramar sangue (vloeien van bloed) en sofrer (lijden). Voorgangers schreeuwen tijdens de samenkomsten vaak tegen de kwade geesten dat ze mensen hun lichamen moeten verlaten en gelovigen worden opgeroepen om symbolen of bezittingen die verbonden zijn met het kwaad te verbranden ⁵⁴. De 'Zion' of 'Apostolic' kerken stemmen in de grote lijnen overeen met de andere kerken uit de pinksterbeweging in Mozambique hoewel ze vooral veel nadruk leggen op de genezing die plaats kan vinden door de Heilige Geest. Een groot verschil met de andere pinksterkerken is dat deze kerken syncretistisch zijn; de oorzaak van ziekte wordt in de traditionele godsdienst gezocht en het antwoord er op, de genezing, in de pinksterleer⁵⁵.

Conclusie

In dit hoofdstuk ben ik dieper ingegaan op Mozambique als land, het verleden, de problematiek, de cultuur en uiteindelijk het christendom in de evangelische en pinkstergemeenten. Zo heb ik een compleet plaatje van het land proberen te schetsen waardoor ik nu de onderstaande conclusies kan trekken.

Het werd mij al snel duidelijk dat het land een zwaar en complex verleden heeft waarbij de overheersing door de Portugezen, de plotselinge onafhankelijkheid en de

⁵² 'Burying life: Pentecostal religion and development in urban Mozambique', 2-4.

⁵³ *Plurality of religion*, 73.

⁵⁴ *Plurality of religion*, 75.

⁵⁵ *Plurality of religion*, 82.

burgeroorlog een grote rol hebben gespeeld. Dit heeft ervoor gezorgd dat de bevolking een erg arme en ongelijke positie heeft gekend en dat er maar weinig hoger opgeleiden zijn. Daarnaast leeft een groot deel van de bevolking onder de armoedegrens, voornamelijk op het afgelegen platteland. De hoogte van het schoolgeld en het verre reizen zijn de grootste redenen dat leerlingen stoppen met school. De Bijbelschool moet dus rekening houden met het feit dat veel leerlingen, vooral die van het platteland, niet in staat zijn om schoolgeld te betalen (1). Hier was al rekening mee gehouden bij de visie voor de Bijbelschool: als leerlingen niet in staat zijn om het schoolgeld te betalen zal er gekeken worden naar sponsors. Daarnaast zal het Sarinha centrum ook huisvesting bieden aan een aantal leerlingen voor wie het niet mogelijk is om heen en weer te reizen.

Wat betreft de problematiek heeft de jonge generatie de oorlog niet zelf meegemaakt maar is de politieke spanning is tot op de dag van vandaag voelbaar. Daarnaast is er door o.a. HIV/Aids een lage levensverwachting en worden veel vrouwen achtergesteld waardoor ze een kleine kans op een goede toekomst hebben. Wellicht zou daar op de Bijbelschool een verschil in kunnen worden gemaakt, door bijvoorbeeld een even aantal meiden en jongens aan te nemen (2).

Ondanks de problematiek is Mozambique een van de snelst groeiende economieën en werkt het land hard aan wederopbouw. Het Christendom is de grootste religie in het land, vooral de evangelische en pinkster kerken groeien. Het religieuze verleden laat zien dat de regering niet altijd blij is geweest met zending of hulp organisaties die vanuit het buitenland hulp bieden en daarmee hun westerse stempel op het land drukken. Dit is ook een les voor Sarinha, dat ze er naar moeten streven zo min mogelijk een eigen stempel op het werk in Mozambique drukken (3). Dat er op de Bijbelschool niet een Nederlandse of westerse theologie wordt geleerd maar een theologie die past in de geloofscultuur van Mozambique. Ik denk dat dit deels al bereikt wordt doordat de leidinggevenden (Chico en Sylvia Nhamauta) in Mozambique zelf Mozambikanen zijn. Er is wekelijks contact tussen Laura Dijkhuizen (oprichtster van Sarinha) en Chico en Sylvia en er worden geen beslissingen genomen zonder dat ze het er samen over eens zijn. Daarnaast geeft Chico op het moment zelf les aan de leerlingen en kan hij dit doen vanuit de wetenschap wat er speelt in hun geloofscultuur. Dit effect kan verstrekt worden door te streven naar een zoveel mogelijke Mozambikaanse staf voor de Bijbelschool (4). Door het kijken naar de hedendaagse Mozambikaanse kerk bleek het lastig te zijn om echt te spreken van een algemene theologie of werkwijze van de pinksterkerken in Mozambique. Wat wel duidelijk werd is dat veel van de kerken beïnvloed zijn door de 'prosperity leer' waardoor er soms een scheve theologie ontstaat. Bij het curriculum moet er rekening worden gehouden met deze achtergrond, dat er een duidelijk tegenwicht tegen de prosperity leer wordt gegeven waardoor de leerlingen een gebalanceerde theologie zullen krijgen (5). Dit benadrukt ook de nood voor een

Bijbelschool in Mozambique, waardoor er meer kerken komen met een gezonden leer en mensen niet beschadigd worden of teleurgesteld raken in het christendom. Een ander punt waar rekening mee gehouden moet worden is het bijgelovige verleden van het land waardoor de geestelijke wereld een belangrijk onderwerp is voor de pinkstergelovigen in Mozambique. Er moeten dus genoeg vakken zijn die hier op aansluiten (6).

In het volgende en laatste deel keek ik specifiek naar de Sarinha Bijbelschool, wat er nodig is en waar rekening mee gehouden moet worden. In dat deel wordt de bovenstaande informatie concreet gemaakt tot een eindproduct.

4. Wat is een concreet voorstel voor een curriculum voor de deeltijd en voltijd opleiding?

In dit hoofdstuk zal ik vanuit alle eerder genoemde theorie een concreet voorstel voor een curriculum voor de deeltijd en voltijd opleiding geven en daar argumenten voor aandragen.

Het Sarinha curriculum

Een curriculum betekent officieel 'een plan dat het doel, de leerinhoud, de werkvorm en de media aangeeft voor een reeks educatieve activiteiten, alsmede de tijdsperiode waarin deze gerealiseerd dienen te worden'. In andere woorden, het onderwijsprogramma van de totale opleiding. Hieronder wordt een voorstel voor het curriculum van de Bijbelschool van Sarinha weergegeven, voor zowel de deeltijd opleiding als de voltijd opleiding.

4.1 - Het doel van de Sarinha Bijbelschool

De focus van het onderwijs richt zich op zowel het groeien in persoonlijk geloof en het vergroten van kennis van de Bijbel als op het getraind worden om te werken in de bediening. Het doel van de Bijbelschool is om jonge mensen te helpen om hun kennis te vergroten en een solide basis in het woord van God te geven. Daarnaast is het de bedoeling dat wanneer de leerlingen de Bijbelschool hebben voltooid ze:

- De hoofdlijnen van boodschap van de boeken van de Bijbel kennen
- Voor een groep een toespraak kunnen houden en daarin een (Bijbels)thema op een begrijpelijke manier kunnen uitleggen
- Weten hoe ze de Bijbel kunnen bestuderen en daaruit conclusies kunnen trekken voor een vraagstuk
- Weten hoe ze op een duidelijke, integere en gestructureerde wijze leiding kunnen geven aan een groep mensen, en valkuilen daarin kunnen herkennen
- De basis van de Engelse taal beheersen
- De mogelijkheid hebben gehad om een beroep te leren bij Young Africa
- Weten waar God hun toe geroepen heeft en waar ze hun gaven en talenten willen en kunnen inzetten

De focus ligt op jongeren, hoewel iedereen welkom is, maar jonge mensen kunnen komen nadat ze hun basisopleiding (secundairy school) hebben afgerond, dat in Nederland gelijk is aan de basisschool. Mensen die komen voor hun persoonlijke geloofsleven kunnen alleen het eerste jaar van de opleiding doen of er voor kiezen om de opleiding in deeltijd te doen. Voor mensen die zich geroepen voelen om in de bediening te gaan werken is het beter het hele programma te voltooien, omdat sommige onderdelen met betrekking op de gemeente pas later in de opleiding naar voren komen.

De opleiding richt zich ook op mensen die al een functie in de kerk of in de bediening vervullen. Door deze opleiding te volgen zullen ze hun relatie met God (nog meer) verdiepen en hun kennis van de Bijbel vergoten en handvaten krijgen voor het werk dat zij doen. Idealiter zou de school net zoveel vrouwelijke als mannelijke leerlingen willen aannemen om zo de kansen voor vrouwen in Mozambique te vergroten.

4.2 – Wat is er nodig?

Duidelijk is dat het onderwijs in Mozambique te wensen overlaat, maar verandering is een langdurig proces. Mozambique is zeker niet het enige Afrikaanse land met deze problematiek, Zuid Afrika heeft de afgelopen jaren veel gedaan om het onderwijs in het land op alle niveaus te verbeteren. De Zuid Afrikaanse regering besteed inmiddels zo'n 20% van het landelijke budget aan onderwijs en heeft een plan opgesteld om verbeteringen aan te brengen⁵⁶. Een aantal voorbeelden hier van:

1. Elk jaar moeten in de verschillende onderwijsinstellingen nieuwe groepen met jonge, gemotiveerde en goed getrainde leraren worden aangetrokken
2. De leraren en klaslokalen moeten op een dusdanige manier worden ingezet dat grote groepen en overvolle klassen vermeden worden.
3. Elke leerling moet beschikking hebben over de benodigde tekstboeken en een grotere toegang tot het gebruik van multimedia, voornamelijk computers, om hun onderwijs te verrijken⁵⁷.

Deze punten zijn ook voor de Sarinha Bijbelschool van belang. Punt 1 zal deels worden uitgevoerd door middel van de zomercursussen; bij elke zomercursus wordt een (nieuwe) gemotiveerde gastdocent aangetrokken. Het is in de opstartfase niet haalbaar om elk jaar nieuwe leraren aan te nemen omdat de school daar simpelweg te klein voor is, maar op deze manier is er wel afwisseling in lessen en docenten. Overvolle klaslokalen moeten worden vermeden, daarom moet het duidelijk zijn hoeveel leerlingen de school aan kan. Er moeten ook genoeg computer aanwezig zijn voor het aantal studenten.

Zoals in hoofdstuk 1 gezegd is het belangrijk dat het onderwijs niet alleen theoretisch is maar vooral ook praktisch. Daarnaast moet er rekening gehouden worden met de verschillende niveaus en leerstijlen van de leerlingen. Dat betekent dat er ruimte moet zijn voor persoonlijke begeleiding en/of coaching.

Wanneer het voor een leerling niet mogelijk is om schoolgeld te betalen zal er gezocht worden naar een sponsor, in het netwerk van Sarinha in Mozambique of in Nederland.

⁵⁶ Collins Chabane, *The Presidency, South Africa, Improving Government performance: Our Approach*, Internet (South Africa: The Presidency, 2012). (http://www.thepresidency.gov.za/learning/gov_performance.pdf)

⁵⁷ *The Presidency, South Africa, Improving Government performance: Our Approach*, Internet

Staf

Om de Bijbelschool op te starten en te laten draaien zijn er mensen nodig die bepaalde taken invullen. In het begin kunnen bepaalde taken door dezelfde persoon worden ingevuld, wanneer de school groeit moeten er meer mensen aan de staf toegevoegd worden. Ideaal zou zijn als de staf ten minste voor 60% uit Mozambikanen zou bestaan zodat de school goed aansluit bij de Mozambikaanse cultuur en geloofscultuur. De volgende functies en bij behorende taken moeten in ieder geval worden ingevuld:

- **Directeur**

- het rekruteren en aannemen van studenten
- Begroting maken
- Personeel aannemen en begeleiden
- Fondswerving
- PR en contact met kerken/ andere organisaties
- Bezig houden met (eventuele) accreditatie

- **Administratief medewerker**

- Studentenadministratie
- Financiën beheren, salarissen uitbetalen
- Inkomende post en e-mail bijhouden
- Printen van handboeken
- Kantoorwerkzaamheden
- Jaarrooster maken en bijhouden (inclusief welke lessen wanneer gegeven worden, door welke leraren)
- Deelcertificaten/ diploma's verzorgen
- Schoolhandboek verzorgen
- Cijferadministratie

- **Decaan**

- Studiebegeleiding
- Vertrouwenspersoon
- Geestelijke begeleiding
- Studenten huisvesting

- **Leraren**

- Onderwijzen
- Begeleiden
- Toetsen

Leraren

Om te zorgen dat de Sarinha Bijbelschool een diploma van kwaliteit kan bieden moeten er leraren lesgeven die deze kwaliteit kunnen waarborgen. Daarom moeten er bepaalde eisen gesteld worden aan de leraren, zodat men er zeker kan zijn dat er bekwaamde mensen voor de klas staan. Voor de leraren zou het net als voor de staf ideaal zijn als ten minste voor 60% procent van de leraren een Mozambikaanse afkomst hebben zodat de school goed aansluit bij de Mozambikaanse cultuur en geloofscultuur.

De volgende eisen lijken mij redelijk en relevant:

- Voorkeur voor Portugees sprekend, anders vloeiend Engelse taal
- Zelf een Bijbelschool gedaan hebben of zich op een andere manier verdiept in de leer en achtergrond van de Bijbel en heeft een levende en persoonlijke relatie met God
- Heeft ervaring met lesgeven of preken en bij voorkeur met werk in de kerk
- Heeft kennis genomen van de cultuur in Mozambique en affiniteit met de doelgroep
- Is op de hoogte van verschillende leerstijlen en zich bewust van zijn/haar sterke en zwakke punten op het gebied van lesgeven

Als er twee cursussen per periode worden gegeven dan heeft de school in het eerste jaar idealiter vier werknemers: een directeur, een administratief medewerker en twee leraren. Zo kunnen de taken op een haalbare manier worden verdeeld. Waarschijnlijk zou 1 leraar ook volstaan maar voor de afwisseling en in het geval van ziekte zijn twee leraren beter. Beide leraren zouden 1 of 2 vakken per blok kunnen geven en daarnaast persoonlijke begeleiding. Het tweede jaar kan men hier mee voldoen, tenzij er meerdere eerste klassen worden gevormd. Het derde en vierde jaar zou 3 tot 4 leraren ideaal zijn, zodat er genoeg draagkracht is voor de verschillende vakken en klassen. Afhankelijk van de groei van de school zijn er vanzelfsprekend meer leraren nodig.

Gebouw

Hoe het Sarinha centrum er uit moet gaan zien is ontworpen door Roos Marijn Limburg⁵⁸. Het ontwerp is gebaseerd op de traditionele Afrikaanse indeling van een dorp, met een hoofdgebouw of centrale plek in het centrum en rondom de bijgebouwen. Wanneer het gebouw precies gebouwd gaat worden is onduidelijk omdat dat afhankelijk is van de financiële situatie. Het streven is om met fase 1 in juli 2013 te beginnen.

Er zal als eerste een grote zaal worden gebouwd, die als klaslokaal, eetzaal of conferentie zaal gebruikt kan worden. Daar komen kleinere zalen omheen die

⁵⁸ Bijlage 13, Design approach Sarinha Centre

kunnen dienen als keuken, slaapzaal, huis voor de leraren of kantoor en een aantal toiletten. De slaapzalen zijn nodig voor de leerlingen waarvan de familie te ver van de school af woont. Aangezien het Sarinha centrum in fases gebouwd zal worden moet er in de eerste fase rekening gehouden worden met 1 klaslokaal. Wanneer fase twee gerealiseerd wordt zullen er twee a drie klaslokalen bij komen en een gastenhuis voor bijvoorbeeld gastdocenten.

Lesprogramma:

De reden van het opstarten van de Bijbelschool was het gebrek aan Bijbelkennis bij de Mozambikanen waar Sarinha mee in aanraking kwam en komt. Het is daarom belangrijk eerst een goede basis te leggen waarop na het eerste jaar verder gebouwd kan worden. Er moet rekening worden gehouden met een aantal aspecten, zoals dat er onder de leerlingen verschillende niveaus zijn. Leerlingen die uit een dorp zoals Thowe komen hebben waarschijnlijk een achterstand in vergelijking met leerlingen die uit de stad komen en/of op een internationale school hebben gezeten. Daarnaast is het de ervaring van (gast)docenten dat veel leerlingen nog niet zo goed en vaak niet zo snel kunnen lezen. Dit klopt ook als men kijkt naar de cijfers naar de gemiddelde prestaties van leerlingen die van het basisonderwijs afkomen: 60% van de leerlingen zit op level 4 of 5 met lezen, wat betekent dat ze een korte (max 1 pagina) simpele tekst kunnen lezen, begrijpen en wellicht interpreteren⁵⁹. Pas bij level 6 kan men langere teksten begrijpend lezen (het niveau van 16% van de leerlingen), bij level 7 kan men analytisch lezen (5% van de leerlingen) en bij level 8 kritisch lezen (0,1%). De te behandelen stof per les moet daarom laag liggen maar er moet ook extra stof beschikbaar zijn voor de snellere leerlingen. Aangezien de meeste leerlingen alleen korte stukken tekst kunnen lezen en daar waarschijnlijk ook uitleg bij nodig hebben denk dat ik dat 6 pagina's per uur het maximum is.

Wat betreft de lestijden en het rooster moet er rekening gehouden worden met de seizoenen en de verschillende temperaturen op een dag. Hieronder worden de gemiddelde minimum en maximum temperaturen per maand weergegeven.

Mozambique	<i>Jan</i>	<i>feb</i>	<i>mrt</i>	<i>apr</i>	<i>mei</i>	<i>jun</i>	<i>jul</i>	<i>aug</i>	<i>sept</i>	<i>okt</i>	<i>nov</i>	<i>dec</i>
Min. temp.	24	24	21	20	18	18	18	18	20	21	22	23
Max. Temp.	32	32	29	28	25	24	24	25	26	27	28	30

Dit schema laat zien dat de maanden december, januari en februari het warmst zijn, daardoor zijn scholen in die maanden vaak een aantal weken dicht. Vaak duurt dit een maand (dit jaar van 10 december tot 10 januari) en is er in juni tot augustus een lange vakantie (dit jaar 9 juni tot en met 9 augustus). Het schooljaar heeft gemiddeld 38 weken dat de leerlingen naar school moeten, waar nog zo'n 8 dagen vanaf gaan

⁵⁹ Sacmeq, Southern and Eastern African consortium for monitoring educational quality, *Reading and Math Levels*, Internet 31 mei 2012. (<http://www.sacmeq.org/reading-math-levels.htm#reading4>)

vanwege nationale feestdagen⁶⁰. Schooltijden variëren maar vaak wordt er vroeg in de ochtend begonnen omdat het later op de dag steeds warmer wordt. In de heetste seizoenen is naar school gaan van 7.30 tot 12:00 uur gewoonte. Sommige jongeren gaan ook in de avond naar school. In Nederland staat het wettelijk aantal lesuren op 27,5 per week maar omdat de jongeren op de Bijbelschool ook de mogelijkheid krijgen om een baan te leren bij Young Africa, wat gemiddeld 20 uur per week kost ⁶¹ moet het aantal lesuren van de Bijbelschool lager liggen. Zo'n 20 uur per week moet dan haalbaar zijn, wat neerkomt op 4 uur per dag (inclusief pauzes). In de minder warme seizoenen kan er overdag les worden gegeven, in de warme seizoenen in de ochtend en in de avond.

Cursussen

Het eerste jaar van de opleiding zal de nadruk voornamelijk liggen op de volgende punten, zoals beschreven in hoofdstuk 1:

- Het ontwikkelen van jezelf in en door discipelschap training
- Er achter komen wat Gods doel voor je leven is
- Door de basis van de Bijbel heen gaan
- Het ontdekken hoe je zelf een Bijbelstudie kan doen
- Meer weten over Jezus Christus en het werk van Heilige Geest

Omdat het eerste jaar een soort introductie jaar is kunnen er dat jaar inleidende vakken gegeven worden en geloofsopbouwende of karaktervormende vakken. Daardoor heeft men een stevige basis voor de rest van de studie. Daarnaast moet het voor de leerlingen duidelijk worden of ze het niveau van de opleiding aankunnen en in staat zijn de volledige vier jaar te voltooien. In het vorige hoofdstuk werd ook duidelijk dat er in de evangelische en pinksterkerken veel nadruk ligt op de geestelijke wereld. Daar moeten verschillende cursussen dus ook op inhaken. Naast deze vakken is het belangrijk om de Engelse taal te leren beheersen omdat veel (vak)literatuur alleen in het Engels beschikbaar is. Daarnaast zijn er nog keuzevakken die niet verplicht zijn maar indien mogelijk wel goed zijn om te doen. Wat betreft de deeltijd opleiding zal de leerling veel zelfstudie moeten doen. Hoe lang het dan duurt om het volledige programma te voltooien ligt aan het aantal uur dat de leerling aan de studie kan besteden. Een deeltijdstudent moet ten minste 8 uur per week aan de studie kunnen besteden.

Werkvormen

Het begeleiden en stimuleren van het leren bij het verwerven van kennis, vaardigheid en een beroepshouding is een uitdaging. Het doel waarnaar een docent streeft is dat de deelnemers 'iets' leren. Dit betekent dat al de activiteiten gericht

⁶⁰ American International School of Mozambique, *School Calendar*, Internet 10 februari 2012. (http://www.aism-moz.com/documents/uploads/school_calendar_2011_2012.pdf)

⁶¹ Young Africa, *Our Programs*, Internet 10 april 2012. (http://www.youngafrica.org/index.php?option=com_content&view=article&id=181&Itemid=137).

moeten zijn op het leren van de deelnemers. Men kan op verschillende manieren dingen leren:

- leren van feiten (uit het hoofd leren), verwerven van kennis
- leren van begrippen, verbanden leggen en dingen begrijpen
- leren van vaardigheden en ervaringen, door te oefenen, uit te proberen en te werken⁶².

Een manier om deze drie manieren te combineren is het leergericht lesgeven. Dit lesgeven richt zich op het leren en bevordert het verwerven van kennis, het oplossen van problemen en het 'leren' leren. Het verwerven van kennis betekent dat kennis onthouden, begrepen en in verband kan worden gebracht met het functioneren in de werksituatie. Het oplossen van problemen vindt plaats door het gericht leren analyseren en oplossen van problemen die te maken hebben met het uitoefenen van een beroep, functie of taak. Het leren leren is omgaan met verschillende gegevens, informatie en methoden waardoor deelnemers leren, samen met anderen, nieuwe situaties problemen of storingen op te lossen. Het gaat hier om de ontwikkeling van het leervermogen van de deelnemers.

Het resultaat van het leergericht opleidingsconcept is afhankelijk van acht succesfactoren, die te vinden zijn in bijlage 10. Daarin staat ook beschreven hoe het leergericht lesgeven vorm kan krijgen. Een van de onderdelen uit het leergericht lesgeven is dat het opleidingsprogramma is afgestemd op het functioneren in de praktijk. Praktijkopdrachten zijn daarom een pre. Docenten mogen zelf invullen hoe ze de lessen precies vorm geven maar na elk vak zal de administratief medewerker dit evalueren met de leerlingen.

Verschillende werkvormen moeten gedurende de gegeven vakken worden afgewisseld om op verschillende leerstijlen in te spelen. Vormen zoals discussiëren, oefenen, experimenteren, toetsen, een verslag schrijven of een onderzoek doen zullen allemaal aan bod komen. Daarnaast kan de theorie in praktijk worden gebracht bij praktijkopdrachten en/of gedurende stages. Door het leergericht werken kan de student het beste de leerstof tot zich nemen.

De media

Het lesmateriaal bestaat voornamelijk uit de cursussen van Harvestime die uitgeprint en gebonden zullen worden verstrekt door de school. Op die manier kunnen de leerlingen het na de cursus mee naar huis nemen om te gebruiken als naslagwerk. Daarnaast heeft iedere deelnemer een Bijbel nodig en pen en papier (of computer). Deze zullen door de leerlingen zelf aangeschaft moeten worden. Gedurende de studie wordt het aanbevolen dat de student (waar mogelijk) een concordantie, Bijbels woordenboek, Bijbelse atlas en commentaar aanschaf. Dit is

⁶² Ton Rijkers, *Effectief lesgeven voor vakdocenten* (Soest: Nelissen, 1999), 16.

echter geen vereiste.

Elke cursus heeft dezelfde opzet met een introductie, cursusdoelen en een hoofdstukken overzicht. Na elk hoofdstuk kan men een zelf-test doen, welke de student kunnen voorbereiden op het toets moment. Verder bied elke cursus materiaal voor verdere studie, het is niet verplicht om dat te materiaal te gebruiken maar het wordt wel aangeraden.

4.3 – Uitleg voltijd studie (20 uur per week)

Studiebelasting

De voltijdopleiding heeft een studiebelasting van 20 uur per week, dit lijkt wellicht weinig, echter omdat de jongeren daarnaast een beroep kunnen leren bij Young Africa is dit haalbaar⁶³. Dit betekent dat de leerlingen zo'n 4 uur per dag les hebben, exclusief 2 pauzes van 30 min⁶⁴, wat neerkomt op 3 uur les per dag. In het eerste jaar zal dat 1 uur Engels en 2 uur een Bijbelcursus zijn, in de daaropvolgende jaren zullen de uren verdeeld worden over de gegeven cursussen. Per uur is berekend, gekeken naar het gemiddelde leesniveau van de leerlingen, dat er maximaal 6 pagina's behandeld kunnen worden⁶⁵. Per week zijn dat 90 pagina's verdeeld over de te geven cursussen, bijvoorbeeld voor Engels 30 pagina's en voor de cursus 'Gods stem leren verstaan' 60 pagina's. Wanneer er drie cursussen worden gegeven krijgt elke cursus 1 uur. In het schema hieronder staat beschreven wat de omvang van een cursus is en hoeveel tijd er voor gerekend wordt. Wanneer het aantal pagina's net wel of net niet in de studiebelasting paste heb ik een week extra gerekend, zodat er genoeg ruimte is voor vragen, een eventuele praktijkopdracht en een toetsing moment.

Cursusoverzicht jaar 1-3

Blok	Cursus	Uitleg	Omvang	Wk
1	Gods stem verstaan (1 uur ⁶⁶)	In deze cursus wordt uitgelegd hoe God spreekt tot mensen vandaag en hoe je zijn algemene en specifieke plannen voor jouw leven kan ontdekken.	12 hfst/ 136 blz.	6
	Basisbegrippen van het geloof (1 uur)	Deze cursus benadrukt het belang van een goede spirituele basis voor het leven en de bediening door de nadruk te leggen op fundamenteën van het christelijk geloof.	11 hfst/ 163 blz.	
	Engels (1 uur)	Basis Engelse taal		
2	Basis cursus	Deze cursus geeft een overzicht van de	40 hfst/	5

⁶³ Zie pagina 49

⁶⁴ Aangezien de leerlingen een vol uur les hebben raad ik twee keer een 'lange' pauze van 30 min aan. Dit past bij de Mozambikaanse cultuur, waar men gewend is overal de tijd voor te nemen (zie pagina 36).

⁶⁵ Zie pagina 48

⁶⁶ Het gaat hier om een verdeling van de uren per lesdag

	O.T. (2 uur)	basisinhoud van het Oude Testament. Elk boek van de Bijbel wordt behandeld en bestudeert.	216 blz.	
	Engels (1 uur)	Engelse woorden en grammatica		
3	Basis cursus N.T. (2 uur)	Deze cursus geeft een overzicht van de basisinhoud van het Nieuwe Testament. Elk boek van de Bijbel wordt behandeld en bestudeert.	21 hfst/ 209 blz.	5
	Engels (1 uur)	Engelse woorden en grammatica		
	Karakter- vorming cursus 1	Dit is een cursus waar de persoonlijke vorming van de student centraal staat.	-	2
4	Opbouwende Bijbelstudie- methoden (2 uur)	Deze cursus leert studenten hoe ze de Bijbel kunnen bestuderen per boek, hoofdstuk, paragraaf, vers en woord. Andere methoden die behandeld worden zijn biografische, devotionele, theologische, typologische en thematische Bijbelstudies.	21 hfst/ 234 blz.	5
	Engels (1 uur)	Engelse grammatica en spreektaal		
5	De bediening van de Heilige Geest (2 uur)	Deze studie richt zich op de bediening van de Heilige Geest, geestelijke vruchten en de gaven van de Geest. De studenten worden begeleid bij de ontdekking van hun eigen geestelijke gaven en hun positie in de bediening van het Lichaam van Christus.	13 hfst/ 218 blz.	5
	Engels (1 uur)	Spreeken in het Engels		
	<i>Een Bijbels beeld van vrouwen (keuzevak)</i> (1 uur)	Een studie over wat de Bijbel leert over vrouwen en hun rol in de bediening. Er wordt gekeken naar de Bijbelboeken die vrouwen namen dragen- Ruth en Esther - en middelen voor biografische studie van alle van de vrouwen van de Bijbel.	15 hfst/155 blz.	
	Stage	Gedurende deze periode zal de student praktijkervaring opdoen bij een stageplek.		6
6	Cursus Psalmen (2 uur)	In deze cursus worden de Psalmen onder de loep genomen, zowel de literaire stijl als de theologie die in de Psalmen naar voren komt	Nog onbekend	4
	Engels (1 uur)	Spreeken in het Engels		
	<i>Cursus voorbede (keuze vak)</i> (1 uur)	Een handleiding over voorbede die richtlijnen geeft over hoe te bidden, wat te bidden, wanneer (niet) te bidden, middelen voor gebed, internationale voorbede, en factoren die een belemmering vormen in gebed. Gedurende deze cursus worden er ook gebedswandelingen gemaakt en op belangrijke plaatsen gebeden.	8 hfst/ 94 blz. + praktijk	

	Totaal	38
--	--------	----

Jaar 2

Blok	Cursus	Uitleg	Omvang	Wk
1	Onderwijs tactieken (1 uur)	Deze cursus gaat in op de methodes die Jezus gebruikte om het evangelie te onderwijzen en te prediken. Studenten wordt hoe ze het evangelie kunnen onderwijzen en prediken.	16 hfst/ 180 blz.	6
	Godsdiensten van de wereld (2 uur)	In deze cursus worden de grote godsdiensten van de wereld behandeld, nagedacht over een juiste houding tegenover anders gelovigen en bekeken welke religieuze bewegingen er in Mozambique zijn.	Nog onbekend	
	Karakter- vorming cursus 2	Dit is een cursus waar de persoonlijke vorming van de student centraal staat.		2
2	Een Bijbelse blik op de wereld (1 uur)	Deze cursus bekijkt de wereld door de ogen van de Bijbel van Genesis tot Openbaring. Gods plan vanaf het begin der tijden voor alle natiën van de wereld wordt beschreven. Ook de huidige wereldwijde geestelijke nood wordt onder de loep genomen.	11 hfst/ 117 blz.	6
	Cursus over de Evangelieën (2 uur)	Tijdens deze cursus worden de 4 evangeliën bestudeerd, de verschillen en overeenkomsten en de eigen blik van de schrijvers op Jezus	Nog onbekend	
	<i>Strijd om het lichaam</i> (keuzevak) (1 uur)	Een studie over alles wat de Bijbel leert over goddelijke genezing. Er worden richtlijnen gegeven voor het ontvangen en het bedienen van gebedsgenezing en valkuilen worden onderzocht.	20 hfst/ 250 blz.	
3	Bijbelse management principes (1 uur)	Een overzicht van Bijbelse principes met de nadruk op dienend leiderschap, Bijbelse leiders en strategieën uit de Schrift voor een succesvolle bediening.	13 hfst/ 156 blz.	6
	De boodschap van het boek Openbaring (2 uur)	Deze cursus (is nog in ontwikkeling) zal het boek Openbaring bestuderen en kijken naar de verschillende uitleggingen van de tekst.	Nog onbekend	
	Stage	Gedurende deze periode zal de student praktijkervaring opdoen bij een stageplek.		8

4	Geschiedenis v.d. pinksterbeweging in Afrika (2 uur)	Deze cursus zal de geschiedenis van de pinksterbeweging in Afrika weergeven en belangrijke personen in de beweging bestuderen. Ook zal er gekeken worden naar valkuilen van de pinksterbeweging.	Nog onbekend	4
	Predikking (1 uur)	In deze cursus worden verschillende manieren van preken bestudeerd, geven leerlingen een preek voor de klas en wordt er feedback ontvangen en gegeven	Nog onbekend	
	<i>Een gevangenis-Bediening (keuzevak)</i> (1 uur)	Een complete cursus over gevangenisbediening. Bevat richtlijnen voor het schrijven naar en het bezoeken van gevangenen, het houden van kerkdiensten binnen een instelling, uitreiken naar families van gevangenen en de bediening in de dodencel. Als praktijk opdracht kan er een 'outreach' naar een gevangenis worden georganiseerd.	13 hfst/ 93 blz. + praktijk	
5	Principes van een omgevingsanalyse (2 uur)	Studenten leren een omgevingsanalyse voor een kerk of een organisatie te maken. Ze leren hoe ze de spirituele staat van een dorp, stad, staat of natie kunnen analyseren om zo door te dringen met het Evangelie.	22 hfst/ 301 blz.	6
	Leven volgens Koninkrijpprincipes (1 uur)	Het begrijpen van de principes van het Koninkrijk is nodig voor het verspreiden van het Evangelie van het Koninkrijk. Deze cursus richt zich op patronen en principes van het Koninkrijk die men kan toepassen op het eigen leven en de bediening.	11 hfst/ 138 blz.	
			Totaal	38

Jaar 3

Blok	Cursus	Uitleg	Omvang	Wk
1	Evangelisatie methodes (2 uur)	In deze cursus worden effectieve evangelisatie-strategieën aangeleerd, inclusief gedetailleerde instructie over bevrijdingspastoraat, kerkplanting en technieken van netwerken tussen de bedieningen. Daarnaast kan er een praktijkopdracht aan verbonden worden.	11 hfst/ 139 blz.	3
	Mobilisatie methodes (1 uur)	Deze cursus geeft methoden voor het mobiliseren van krachten voor God met een praktische toepassing voor de bediening.	10 hfst/ 155 blz.	
2	Methodes voor kerkgroei	Deze cursus laat zien hoe een christen verantwoordelijk kan zijn voor de	12 hfst/ 173 blz.	6

	(1 uur)	vermenigvuldiging van duizenden getrainde en gemotiveerde gelovigen. Kerkgroei principes worden benadrukt.		
	Pastoraat in de gemeente (2 uur)	In deze cursus wordt gekeken naar het belang van pastorale gesprekken, gesprekstechnieken besproken en rollenspellen gespeeld	Nog onbekend	
	Karakter-vorming cursus 3	Dit is een cursus waar de persoonlijke vorming van de student centraal staat.		2
3	Strategieën voor geestelijke oorlogsvoering (2 uur)	In deze cursus worden tactieken van de vijand geanalyseerd en overwinningstrategieën voor geestelijke oorlogsvoering toegelicht.	24 hfst/ 331 blz.	6
	Management door doelstellingen (1 uur)	Alles wat Jezus deed was gericht op de grote opdracht van God. Deze cursus analyseert Christus doelstellingen voor Zijn bediening en leert studenten doelstellingen te vormen voor hun eigen leven en bediening.	6 hfst/ 110 blz.	
4	Principes voor een krachtige bediening (2 uur)	In deze cursus worden krachtprincipes onderwezen om studenten uit te rusten voor geestelijke oogst en ze te bewegen van toeschouwers naar demonstranten van de kracht van God.	20 hfst/ 220 blz.	5
	Strategieën voor geestelijke oogst (2 uur)	Met behulp van de analogie van het natuurlijke zaaien en oogsten, richt deze cursus zich op beloften van geestelijke oogst, aspecten die oogst kunnen voorkomen, en handvaten om effectief te oogsten. De cursus communiceert de visie van Harvestime International.	11 hfst/ 123 blz.	
	Eindopdracht	De leerling schrijft een plan voor zijn/haar toekomst, waar zal hij/zij het geleerde inzetten? Daarnaast wordt er terug geblikt naar de afgelopen jaren, hoe is de leerling veranderd? Waar kan hij/zij nog in groeien?		2
	Stage	Gedurende deze periode zal de student laten zien dat hij/zij al het geleerde uit de opleiding in praktijk kan brengen.		14
			Totaal	38

Cursussen – jaar 1

De vakken hierboven beschreven voor jaar 1 sluiten aan bij de wensen van de Sarinha staf voor het eerste jaar en leggen een goede basis voor de rest van de opleiding. Aangezien de cursussen verschillen wat betreft lengte en inhoud, heb ik er voor gekozen om te beginnen met een cursus die niet te lang en niet te moeilijk is

namelijk Gods stem leren verstaan. Er worden dan twee hoofdstukken per week behandeld zodat men op een rustige manier kan wennen aan de opleiding en niet gelijk in het diepe gegooid wordt. In dezelfde periode heb ik ook de fundamentele cursus gepland omdat deze als erg belangrijk wordt beschouwd door de Mozambikaanse medewerkers⁶⁷. Daarna volgen twee cursussen waarmee ze de inhoud van elk hoofdstuk van de Bijbel leren kennen, waardoor ze een kader hebben waar in ze de rest van de cursussen kunnen plaatsen. Deze cursussen zijn wat betreft inhoud en niveau zwaarder. Na deze twee cursussen leren ze hoe ze de Bijbel kunnen bestuderen in de cursus Bouwende Bijbelstudiemethoden. In die cursus worden handvaten gegeven waardoor ze in het vervolg van hun studie weten waar ze op moeten letten bij het lezen en bestuderen van de Bijbel. Het volgende blok wordt er ingegaan op De bediening van de Heilige Geest, waar ze leren welke gaven God geeft om de Bijbel te bestuderen en zijn Woord in praktijk te brengen. Dit sluit mooi aan bij de voorgaande vakken, hierdoor zullen ze leren dat ze er niet alleen voor staan in het bestuderen van de Bijbel en in het vervolg van hun studie. Tegelijkertijd zal het vak Een Bijbels beeld van vrouwen worden gegeven, zodat de leerlingen ontdekken wat voor positie God aan vrouwen heeft gegeven en waar zij zich in de bediening mogen inzetten. Dit sluit goed aan bij het vak de bediening van de Heilige Geest omdat er daar ook ingegaan wordt op welke gaven God geeft en tot welke bedieningen Hij gelovigen roept.

In het laatste blok wordt er een cursus Psalmen gegeven. Ik heb deze daar geplaatst omdat dit een cursus kan zijn waarbij er echt dieper ingegaan wordt op een Bijbelboek, zowel op de inhoud als op de (literaire) vormen. Bij die cursus kunnen de leerlingen ontdekken of ze dat de komende jaren verder willen leren of dat alleen het eerste jaar genoeg was. Dat laatste blok zal ook het keuzevak Voorbede gegeven worden omdat dit een belangrijke speerpunt in de missie van Sarinha is.

Keuzevakken zijn niet verplicht, maar worden wel aangeraden om te doen, vooral voor de leerlingen die het niveau goed aankunnen. Tijdens het gehele jaar zal er naast deze cursussen een cursus Engels worden gegeven, omdat veel jongeren de Engelse taal niet goed beheersen.

In het eerste jaar is er een periode van 6 weken stage ingepland. Hierdoor kunnen de leerlingen ontdekken of ze echt in een kerk of organisatie willen werken en ervaring opdoen. Daarnaast kunnen er praktische opdrachten in de cursussen worden geïntregeerd, zoals in de cursus 'De bediening van de Heilige Geest'. De laatste week zou men bijvoorbeeld met een voorganger mee kunnen lopen en een verslag schrijven over op welke manier hij/ zij de Heilige Geest heeft zien werken in die gemeente. Elk jaar wordt er ook een karaktervorming cursus gegeven, dit is een

⁶⁷ Dit werd aangegeven bij een mailwisseling met Laura Dijkhuizen op 11 januari 2011. Deze cursus werd het afgelopen jaar gegeven aan Mozambikaanse jongeren door de medewerkers van Sarinha in Mozambique en dit werd beschouwd als erg waardevol.

cursus waar de persoonlijke vorming van de student centraal staat⁶⁸. Hier komen bijvoorbeeld thema's zoals integriteit, omgaan met conflicten of relaties aan de orde. Wanneer de eerste leerlingen overgaan naar jaar twee en een nieuwe groep leerlingen start in jaar twee kan er opnieuw gekeken worden naar een praktische indelingen van de cursussen. Wellicht is het dan beter om verschillende cursussen per periode te geven zoals op de middelbare scholen in Nederland wordt gedaan. Voor de start periode is dit echter de meest overzichtelijke en haalbare setting.

Een impressie van het jaarrooster jaar 1 2011:

Datum	Tijd	Activiteit	Docent
09-08-2011	7:30	Eerste schooldag, introductie/kennismaking	Allen
10-08-2011	7:30	Start cursus Gods stem verstaan	A
	8:30	pauze	
	9:00	Start cursus Basisbegrippen van het geloof	B
	10:00	pauze	
	10:30	Start cursus Engelse taal	A
	11:30	Einde schooldag	
16-09-2011	8:30	<u>Toets</u> cursus Gods stem verstaan	A
	10:30	<u>Toets</u> cursus Basisbegrippen van het geloof	B
19-09-2011	7:30	Start Basis cursus O.T.	B
	8:30	Pauze	
	9:00	Basis cursus O.T.	B
	10:00	Pauze	
	10:30	Start cursus Engelse woorden en grammatica	A
15-10-2011		Vakantie: <i>eventueel herkansingen</i>	
24-10-2011		<i>Einde vakantie</i>	
18-11-2011	8:30	<u>Toets</u> Basis cursus O.T	B
21-11-2011	7:30	Start Basis cursus N.T.	B
	8:30	Pauze	
	9:00	Basis cursus N.T.	B
	10:00	Pauze	
	10:30	Engelse woorden en grammatica	A
10-12-2011		<i>Vakantie</i>	
10-01-2012		<i>Einde vakantie</i>	

Cursussen – jaar 2-3

Voor het tweede en derde jaar heb ik zoveel mogelijk de volgorde van Harvestime voor de cursussen aangehouden. Zij hebben de cursussen zo ingepland dat er begonnen wordt met persoonlijke vorming en het kennen en begrijpen van de Bijbel.

⁶⁸ Deze cursus is op verzoek van Laura Dijkhuizen toegevoegd zoals beschreven op pagina 13.

Naarmate de studie vordert komen er steeds meer vakken over het bereiken van andere mensen met het evangelie en het opzetten van een kerk of organisatie. Daarnaast worden er een aantal andere cursussen gegeven waarvan Stichting Sarinha heeft aangegeven dat ze die belangrijk vinden voor het curriculum. Dit zijn o.a. de cursussen over het ontstaan van de pinksterbeweging in Afrika, een cursus over de Evangelieën en over het boek Openbaring. Verder moet er ook, zoals bepaald in hoofdstuk 1, in deze jaren praktijkervaring opgedaan worden daar middel van stages.

In sommige gevallen heb ik ervoor gekozen om een vak eerder in de opleiding te plaatsen omdat de leerling daar in de rest van de studietijd gebruik van kan maken, zoals het vak management (waarbij planning e.d. aan de orde komt).

Bij een aantal cursussen staat dat de omvang nog onbekend is. Deze cursussen zullen door medewerkers van Sarinha of door stagiaires in de loop der tijd worden ontwikkeld. Ik raad de Stichting aan om bij de cursussen die nog geschreven moeten worden dezelfde opbouw te gebruiken als de andere cursussen van Harvestime, omdat de opbouw overzichtelijk en duidelijk is en zodat het voor de docenten en leerlingen goed bruikbaar materiaal is⁶⁹. Daarnaast moeten de cursussen zo worden geschreven dat ze in de aangegeven tijd kunnen worden gegeven.

Of het haalbaar is om de andere cursussen in de vastgestelde tijd te voltooien zal uit de praktijk moeten blijken. Dit kan door de docenten na elke cursus worden geëvalueerd. Daarnaast bied elke cursus van Harvestime extra stof ter verdieping die wat betreft niveau hoger ligt. Leerlingen die sneller lezen en werken kunnen deze stof er standaard bij doen.

4.4 - Uitleg deeltijdstudie (ca. 6 uur per week)

Een deeltijdstudie heeft veel voordelen, een leerlingen kan leren en werken goed combineren en zelf bepalen wanneer hij of zij wil studeren. Aan de andere kant moet de leerlingen gedisciplineerd zijn, zelfstandig en een goed leesniveau hebben (minimaal level 6⁷⁰). Ik raad de Stichting daarom aan om hier op te letten bij het aannemen van deeltijdstudenten.

Studiebelasting

In het plan voor de deeltijdstudie werd aangegeven dat de leerlingen 1 keer per maand op zaterdag lessen kunnen volgen. Op deze dagen wordt een inleiding op een vak gegeven, kunnen vragen worden gesteld en is er de mogelijkheid voor persoonlijke begeleiding.

⁶⁹ Er staan ook een aantal cursussen bij de leerinhoud die niet eerder in dit verslag zijn genoemd. Deze cursussen zijn op advies van Laura Dijkhuizen later in het proces toegevoegd om het curriculum meer body te geven.

⁷⁰ Zie pagina 48

Door Chico Nhamauta werd ingeschat dat een deeltijder ongeveer 6 uur per week aan zijn/haar studie kan besteden⁷¹, wat gemiddeld 24 uur per maand is (inclusief de zaterdagen waarop les gegeven wordt, exclusief de vakanties). Uitgaande van 38 schoolweken kan er zo'n 228 uur per jaar aan de studie besteed worden. Omdat een zelfstudie sneller gaat dan een klassikale studie⁷², kan er minder tijd per hoofdstuk berekend worden. Wanneer er een minimale leesvaardigheid van level 6 wordt aangehouden kan een leerling zo'n 12 pagina's per uur lezen en bestuderen⁷³. Het aantal weken waarin de cursus voltooid moet worden wordt bepaald door het aantal pagina's van de cursus plus een extra week voor een toets moment.

Cursusoverzicht jaar 1-3

	Cursus	Uitleg	Omvang	Uur/ Wk
1	Gods stem verstaan (2 uur ⁷⁴)	In deze cursus wordt uitgelegd hoe God spreekt tot mensen vandaag en hoe je zijn algemene en specifieke plannen voor jouw leven kan ontdekken.	12 hfst/ 136 blz.	12 u 7 w
	Basisbegrippen van het geloof (2,5 uur)	Deze cursus benadrukt het belang van een goede spirituele basis voor het leven en de bediening door de nadruk te leggen op fundamenteën van het christelijk geloof.	11 hfst/ 163 blz.	14 u 7 w
	Engels (1,5 uur)	Basis Engelse taal	108 blz.	7 w
2	Basis cursus O.T. (4 uur)	Deze cursus geeft een overzicht van de basisinhoud van het Oude Testament. Elk boek van de Bijbel wordt behandeld en bestudeert.	40 hfst/ 216 blz.	18 u 6 w
	Engels (2 uur)	Engelse woorden en grammatica		6 w
3	Basis cursus N.T. (4 uur)	Deze cursus geeft een overzicht van de basisinhoud van het Nieuwe Testament. Elk boek van de Bijbel wordt behandeld en bestudeert.	21 hfst/ 209 blz.	18 u 6 w
	Engels (2 uur)	Engelse woorden en grammatica		6 w
	Karakter-vorming cursus 1	Dit is een cursus waar de persoonlijke vorming van de student centraal staat.	-	2 w
4	Opbouwende Bijbelstudie-methoden (4 uur)	Deze cursus leert studenten hoe ze de Bijbel kunnen bestuderen per boek, hoofdstuk, paragraaf, vers en woord. Andere methoden die behandeld worden	21 hfst/ 234 blz.	20 u 6 w

⁷¹ Dit werd aangegeven in een mailwisseling op 20-01-2012

⁷² Een leerling kan bij zelfstudie alle tijd steken in het lezen van de tekst en hoeft niet te wachten op uitleg of op vragen die door anderen worden gesteld.

⁷³ Een leesvaardigheid op level 6 betekent dat een leerling langere teksten begrijpend kan lezen, zie pagina 48.

⁷⁴ Het gaat hier om het aantal uren per week dat er aan het vak besteed moet worden om de cursus in de vastgestelde tijd te halen

		zijn biografische, devotionele, theologische, typologische en thematische Bijbelstudies.		
	Engels (2 uur)	Engelse grammatica en spreektaal		6 w
5	De bediening van de Heilige Geest (4 uur)	Deze studie richt zich op de bediening van de Heilige Geest, geestelijke vruchten en de gaven van de Geest. De studenten worden begeleid bij de ontdekking van hun eigen geestelijke gaven en hun positie in de bediening van het Lichaam van Christus.	13 hfst/ 218 blz.	19 u 6 w
	Engels (2 uur)	Spreeken in het Engels		6 w
6	Cursus Psalmen (3 uur)	In deze cursus worden de Psalmen onder de loep genomen, zowel de literaire stijl als de theologie die in de Psalmen naar voren komt	Nog onbekend	5 w
	Engels (1 uur)	Spreeken in het Engels		5 w
	Cursus voorbede (keuze vak) (2 uur)	Een handleiding over voorbede die richtlijnen geeft over hoe te bidden, wat te bidden, wanneer (niet) te bidden, middelen voor gebed, internationale voorbede, en factoren die een belemmering vormen in gebed. Gedurende deze cursus worden er ook gebedswandelingen gemaakt en op belangrijke plaatsen gebeden.	8 hfst/ 94 blz. + praktijk	8 u 5 w
			Totaal	38

Jaar 2

Blok	Cursus	Uitleg	Omvang	Uur/ Wk
1	Onderwijs tactieken (3 uur)	Deze cursus gaat in op de methodes die Jezus gebruikte om het evangelie te onderwijzen en te prediken. Studenten wordt hoe ze het evangelie kunnen onderwijzen en prediken.	16 hfst/ 180 blz.	15 u 6 w
	Godsdiensten van de wereld (3 uur)	In deze cursus worden de grote godsdiensten van de wereld behandeld, nagedacht over een juiste houding tegenover anders gelovigen en bekeken welke religieuze bewegingen er in Mozambique zijn.	Nog onbekend	6 w
	Karakter- vorming cursus 2	Dit is een cursus waar de persoonlijke vorming van de student centraal staat.		2 w

2	Cursus over de Evangelieën (3 uur)	Tijdens deze cursus worden de 4 evangeliën bestudeerd, de verschillen en overeenkomsten en de eigen blik van de schrijvers op Jezus	Nog onbekend	8 w
	Strijd om het lichaam (3 uur)	Een studie over alles wat de Bijbel leert over goddelijke genezing. Er worden richtlijnen gegeven voor het ontvangen en het bedienen van gebedsgenezing en valkuilen worden onderzocht.	20 hfst/ 250 blz.	21 u 8 w
3	De boodschap van Openbaring (3 uur)	Deze cursus (is nog in ontwikkeling) zal het boek Openbaring bestuderen en kijken naar de verschillende uitleggingen van de tekst.	Nog onbekend	6 w
	Bijbelse management principes (3 uur)	Een overzicht van Bijbelse principes met de nadruk op dienend leiderschap, Bijbelse leiders en strategieën uit de Schrift voor een succesvolle bediening.	13 hfst/ 156 blz.	13 u 6 w
4	Een Bijbelse blik op de wereld (2 uur)	Deze cursus bekijkt de wereld door de ogen van de Bijbel van Genesis tot Openbaring. Gods plan vanaf het begin der tijden voor alle natiën van de wereld wordt beschreven. Ook de huidige wereldwijde geestelijke nood wordt onder de loep genomen.	11 hfst/ 117 blz.	10 u 5w
	Geschiedenis v.d. pinksterbeweging in Afrika (4 uur)	Deze cursus zal de geschiedenis van de pinksterbeweging in Afrika weergeven en belangrijke personen in de beweging bestuderen. Ook zal er gekeken worden naar valkuilen van de pinksterbeweging.	Nog onbekend	5 w
5	Predikkunde (3 uur)	In deze cursus worden verschillende manieren van preken bestudeerd, geven leerlingen een preek voor de klas en wordt er feedback ontvangen en gegeven	Nog onbekend	8 w
	Principes van een omgevingsanalyse (3 uur)	Studenten leren een omgevingsanalyse voor een kerk of een organisatie te maken. Ze leren hoe ze de spirituele staat van een dorp, stad, staat of natie kunnen analyseren om zo door te dringen met het Evangelie.	22 hfst/ 301 blz.	26 u 8 w
	Een gevangenis-Bediening (keuzevak) (1 uur)	Een complete cursus over gevangenisbediening. Bevat richtlijnen voor het schrijven naar en het bezoeken van gevangenen, het houden van kerkdiensten binnen een instelling, uitreiken naar families van gevangenen en de bediening in de dodencel. Als praktijk opdracht kan er een 'outreach'	13 hfst/ 93 blz. + praktijk	8 w

		naar een gevangenis worden georganiseerd.		
6	Leven volgens Koninkrijk-principes (3 uur)	Het begrijpen van de principes van het Koninkrijk is nodig voor het verspreiden van het Evangelie van het Koninkrijk. Deze cursus richt zich op patronen en principes van het Koninkrijk die men kan toepassen op het eigen leven en de bediening.	11 hfst/ 138 blz.	12 u 5 w
	Een Bijbels beeld van vrouwen (3 uur)	Een studie over wat de Bijbel leert over vrouwen en hun rol in de bediening. Er wordt gekeken naar de Bijbelboeken die vrouwen namen dragen- Ruth en Esther - en middelen voor biografische studie van alle van de vrouwen van de Bijbel.	15 hfst/ 155 blz.	13 u 5 w
			Totaal	38

Jaar 3

Blok	Cursus	Uitleg	Omvang	Uur/ Wk
1	Evangelisatie methodes (3 uur)	In deze cursus worden effectieve evangelisatie-strategieën aangeleerd, inclusief gedetailleerde instructie over bevrijdingspastoraat, kerkplanting en technieken van netwerken tussen de bedieningen. Daarnaast kan er een praktijkopdracht aan verbonden worden.	11 hfst/ 139 blz.	12 u 5 w
	Mobilisatie methodes (3 uur)	Deze cursus geeft methoden voor het mobiliseren van krachten voor God met een praktische toepassing voor de bediening.	10 hfst/ 155 blz.	13 u 5 w
2	Methodes voor kerkgroei (3 uur)	Deze cursus laat zien hoe een christen verantwoordelijk kan zijn voor de vermenigvuldiging van duizenden getrainde en gemotiveerde gelovigen. Kerkgroei principes worden benadrukt.	12 hfst/ 173 blz.	15 u 6 w
	Pastoraat in de gemeente (3 uur)	In deze cursus wordt gekeken naar het belang van pastorale gesprekken, gesprekstechnieken besproken en rollenspellen gespeeld	Nog onbekend	6 w
	Karakter-vorming cursus 3	Dit is een cursus waar de persoonlijke vorming van de student centraal staat.		2 w
3	Strategieën voor geestelijke oorlogsvoering (4,5 uur)	In deze cursus worden tactieken van de vijand geanalyseerd en overwinningstrategieën voor geestelijke oorlogsvoering toegelicht.	24 hfst/ 331 blz.	28 u 8 w
	Strategieën voor geestelijke	Met behulp van de analogie van het natuurlijke zaaien en oogsten, richt deze	11 hfst/ 123 blz.	11 u 8 w

	oogst (1,5 uur)	cursus zich op beloften van geestelijke oogst, aspecten die oogst kunnen voorkomen, en handvaten om effectief te oogsten. De cursus communiceert de visie van Harvestime International.		
4	Principes voor een krachtige bediening (4 uur)	In deze cursus worden krachtprincipes onderwezen om studenten uit te rusten voor geestelijke oogst en ze te bewegen van toeschouwers naar demonstranten van de kracht van God.	20 hfst/ 220 blz.	19 u 6 w
	Management door doelstellingen (2 uur)	Alles wat Jezus deed was gericht op de grote opdracht van God. Deze cursus analyseert Christus doelstellingen voor Zijn bediening en leert studenten doelstellingen te vormen voor hun eigen leven en bediening.	6 hfst/ 110 blz.	10 u 6 w
	Eindopdracht	De leerling schrijft een plan voor zijn/haar toekomst, waar zal hij/zij het geleerde inzetten? Daarnaast wordt er terug geblikt naar de afgelopen jaren, hoe is de leerling veranderd? Waar kan hij/zij nog in groeien?		11 w
			Totaal	38

Cursussen

Dat betekent dat een deeltijdstudent in het eerste jaar al 7 cursussen kan doen en daarnaast een cursus Engels (indien nodig). Er van uitgaande dat een deeltijd student zelf werkt of actief is in een kerk of organisatie, kan hij/ zij de leerstof direct toepassen in de praktijk (mocht dit niet het geval zijn kan er naar vervangende opdrachten gekeken worden). Daarom zijn er geen stageperiodes, maar kunnen er bij de vakken wel extra opdrachten worden gegeven zodat de student ook ziet hoe het er in andere kerken en organisaties aan toe gaat.

Bij de deeltijdsstudie wordt zoveel mogelijk dezelfde indeling van vakken aangehouden als bij de voltijdsstudie. Er zijn wel een aantal wijzigingen zoals dat ik de keuzevakken Strijd om het lichaam en een Bijbels beeld van vrouwen voor de deeltijdsstudie als hoofdvak heb benoemd. Die keuze heb ik gemaakt omdat er in dat vak veel belangrijke vragen over de bediening van genezing aan bod komen. Bij voltijd studenten komen vragen rondom dit thema waarschijnlijk in de klassikale lessen aan bod⁷⁵, maar bij deeltijdstudenten hoeft dit niet het geval te zijn. Voor de deeltijdstudenten die veelal zullen werken in de praktijk is dit vak daarom erg

⁷⁵ Bij verschillende vakken kunnen vragen rondom dit thema omhoog komen, zoals bij de cursus De Bediening van de Heilige Geest of bij de Basis cursus van het Nieuwe Testament. Omdat er bij de voltijd studie genoeg tijd is voor vragen en groepsdiscussie is de kans groot dat dit onderwerp uitvoerig besproken wordt. Bij de deeltijdstudenten ligt dit anders omdat er maar weinig klassikale tijd per cursus is en alleen de hoognodig vragen gesteld zullen worden.

belangrijk om te doen en valt het onder de hoofdvakken. Door deze aanpassing zijn een aantal vakken een blok eerder of later geplaatst omdat dit beter in de weken indeling paste. Als de student de cursussen in de daarvoor vastgestelde tijd kan voltooien dan zal de deeltijdstudie net als de voltijdstudie 3 jaar duren.

Een impressie van het jaarrooster van de deeltijdstudie jaar 1, 2011:

Datum	Tijd	Activiteit	Docent
20-08-2011	8:00	Kennismaking en start cursus Gods stem verstaan	A
	10:00	Start cursus Basisbegrippen van het geloof	B
	12:00	Start cursus Engelse taal	A
17-09-2011	8:00	Behandeling en vragen cursus Gods stem verstaan	A
	10:00	Behandeling en vragen Basisbegrippen v.h. geloof	B
	12:00	Behandeling en vragen cursus Engels	A
08-10-2011	8:00	Toets cursus Gods stem verstaan	A
	10:00	Toets cursus Basisbegrippen van het geloof	B
	12:00	Start Basis cursus O.T.	B
19-11-2011	8:00	Behandeling en vragen Basis cursus O.T.	B
	10:00	Behandeling en vragen cursus Engels	A

4.5 - Hoe verhoudt de Sarinha Bijbelschool zich tot andere Bijbelscholen of Theologiestudies?

Zoals in hoofdstuk 2 beschreven, zijn de cursussen van Harvestime niet bedoeld als een theologische studie zoals Azusa in Amsterdam voorheen aanbood of de Vrije Universiteit aanbiedt. Het materiaal is niet ontwikkeld voor mensen die geïnteresseerd zijn in theologische dilemma's of mensen die getraind willen worden in de Bijbelse talen, archeologie of geschiedenis van de Bijbel. Zowel Harvestime als Sarinha moedigt de mensen die het intellectueel en financieel aankunnen, voor een academische theologiestudie te gaan, waar men een (erkend) diploma voor krijgt. In het zuiden van Mozambique, in de hoofdstad Maputo, is een theologische universiteit genaamd 'Maputo Biblical and Theological Seminary'⁷⁶. Daar gelden echter strenge toelatingseisen en daarnaast is de opleiding en het verblijf in de stad erg kostbaar. Het materiaal dat Sarinha gebruikt is juist gericht op de mensen die geen mogelijkheden hebben voor een universitaire studie; laagdrempelig

⁷⁶ OMS, *Hunger for training*, Internet, 1 juni 2012, (<http://www.onemissionsociety.org/stories/hunger-for-training>).

studiemateriaal voor gelovigen op alle niveaus van het lichaam van Christus. Voor veel jonge mensen in Mozambique is dat een uitkomst: ze kunnen het veelal intellectueel en financieel niet aan om een (universitaire) theologische studie te doen. Veel jongeren hebben alleen scholing op basisschool niveau gehad, de jongeren die uit de afgelegen dorpjes komen soms nog minder dan dat. Toch is de Sarinha Bijbelschool niet hetzelfde als bijvoorbeeld een discipelschap training zoals Jeugd met een opdracht aanbiedt of een 1 jarige Bijbelschool zoals de Wittenberg die we in Nederland kennen. Die organisaties zijn voornamelijk gericht op kennis die direct toegepast kan worden in de praktijk en op het bereiken van ongelovigen. Dat komt ook zeker aan de orde op de Sarinha Bijbelschool, alleen daar wordt men ook getraind en toegerust om kerken te starten, de Bijbelboeken te kennen en te bestuderen en anderen te onderwijzen. De focus ligt niet alleen op God leren kennen maar ook op leren omgaan met alle uitdagingen die het werken in de bediening mee brengt. De deelnemers leren om een keuze te maken in wat hij/ zij gelooft en uit te leggen waarom hij/ zij dat gelooft. Daarvoor is een brede kennis van de Bijbel nodig en dat is precies wat de Sarinha Bijbelschool biedt.

Conclusie

In dit hoofdstuk heb ik geprobeerd om vanuit alle eerder verzamelde informatie een concreet voorstel voor een curriculum voor Sarinha te maken. Ik heb als eerste gekeken naar wat het doel van de school is en wat er allemaal nodig is om te starten. Ik heb geïnventariseerd hoeveel werknemers er nodig zouden zijn en welke taken zij zouden moeten uitvoeren. Daarna ben ik begonnen met het indelen van de vakken en het inschatten van de tijdsperiode. Dat laatste was best lastig, maar vanuit mijn eigen ervaring met lesgeven in Mozambique weet ik dat het niveau bij de leerlingen laag ligt en daarom heb ik het breed ingeschat. Dit kan na elke cursus worden geëvalueerd en waar nodig aangepast. In het proces van het maken van dit voorstel heb ik veel contact gehad met mijn werkveldbegeleider en met mijn docentbegeleider. Dat heeft er voor gezorgd dat ik een aantal vakken heb toegevoegd waardoor het curriculum meer body heeft gekregen. Ik ben blij met het resultaat en als ik naar de vakken kijk zou ik ze zelf willen volgen of geven.

Eindconclusie

In dit verslag is ingegaan op de vraag 'Wat voor voorstel van een curriculum kan er voor de parttime en fulltime opleiding van de nieuwe Bijbelschool van stichting Sarinha vastgesteld worden als men kijkt naar de geloofsbelijdenis en visie van de stichting en de studiematerialen die voorhanden zijn in combinatie met de plaatselijke (geloofs)cultuur?' Na elk hoofdstuk zijn er conclusies gegeven over de deelvraag, daaruit kan de volgende eindconclusie getrokken worden.

De studiematerialen van Harvestime bleken niet volledig, in de zin dat Stichting Sarinha een aantal belangrijke cursussen miste zoals een cursus over het ontstaan van de pinksterbeweging of bijvoorbeeld een cursus over de Evangelien. Toch passen de cursussen die Harvestime aanbiedt, ondanks een aantal aandachtspunten⁷⁷, goed bij de visie voor het Sarinha centrum en bij de geloofsbelijdenis van Stichting Sarinha. Dit bleek uit het feit dat beide organisaties dezelfde basiswaarheden over het Christendom beschrijven in hun geloofsbelijdenis. Daarnaast bleken er geen goedkope materialen in het Portugees te vinden die beter bij de Stichting passen en voldoen aan de eisen van Stichting Sarinha. Verder passen de cursussen goed bij het pinksterkarakter van de plaatselijke geloofscultuur zoals duidelijk werd in hoofdstuk drie. De cursussen van Harvestime zijn daarom gebruikt bij het concrete voorstel voor een curriculum van een 3 jarige voltijd- of deeltijd opleiding. De onvolledigheid zal worden gecompenseerd door zelfgeschreven cursussen door medewerkers of stagiaires van Sarinha.

De vraag wat voor betrekking de visie van Stichting Sarinha heeft op de toekomstige Bijbelschool maakte veel duidelijk. Ik kreeg veel concrete antwoorden waardoor ik een beter beeld bij het curriculum kreeg. Ik kwam er bijvoorbeeld achter dat iedereen van de leeftijd van 15 jaar of ouder die kan lezen en schrijven (en dus de basisopleiding voltooid heeft) toegelaten kan worden op de school. Dit gaf een indicatie van het niveau van de school. Ook de verhouding van theorie en praktijk, de identiteit en de grote van de school kregen door deze vragen meer vorm. Dit hielp ook al een stukje bij het onderzoek voor het volgende hoofdstuk waarbij ik keek naar de studiematerialen van Harvestime en of ze passend waren bij de geloofsbelijdenis en visie voor de Bijbelschool van Sarinha. Hierbij liep ik wel tegen een obstakel aan zoals dat ik niet veel kon vinden over de oprichters. Wat ik wel vond was dat de stichting gelinkt was aan Morris Cerullo, een betwiste figuur in de pinksterbeweging. Na veel cursussen te hebben doorgelezen en alle kritiek punten te hebben onderzocht en besproken met Laura Dijkhuizen kwam ik tot de conclusie dat de cursussen zelf gebalanceerd waren en relevant voor de doelgroep. Dit kwam goed uit, want toen ik aan mijn zoektocht begon naar ander materiaal dat voldeed

⁷⁷ Deze zijn genoemd op pagina 28 van hoofdstuk 2

aan de eisen en beschikbaar was in Portugees kon ik weinig tot niks vinden. Hetgeen wat ik wel vond was te duur of te makkelijk (op zondagschool niveau) waardoor Harvestime het beste materiaal bleek te bieden. Daarom besloot ik met dat materiaal verder te werken en dat de missende materialen aangevuld moeten worden door materiaal dat geschreven is door medewerkers of stagiaires van Sarinha. Bij het volgende hoofdstuk keek ik naar aspecten waar rekening mee gehouden moest worden bij het vaststellen van het curriculum. Kijkend naar de geschiedenis werd het duidelijk dat de bevolking veel lijden heeft gekend. Daardoor zijn er weinig hoger opgeleiden en is er in veel kerken een scheve theologie. In de samenkomsten van evangelische en pinksterkerken wordt er veel nadruk gelegd op de geestelijke wereld en dit moest dus ook aan de orde komen in de cursussen.

Bij het laatste deel heb ik alle informatie gebruikt om tot een concreet voorstel te komen voor de deeltijd en voltijd opleiding. Ik heb geïnventariseerd hoeveel werknemers er nodig zouden zijn en welke taken zij zouden moeten uitvoeren. Daarnaast heb ik de cursussen ingepland en de tijdsperiode daarvoor bepaald. Ik heb gekozen om voldoende tijd te nemen per cursus omdat ik uit ervaring weet dat het niveau van de leerlingen laag ligt.

Achteraf gezien was het misschien handiger geweest voor de Stichting om alles in het Engels te schrijven maar ik weet niet zeker of mijn Engelse grammatische daar goed genoeg voor is. Het product zal in de toekomst dus nog wel vertaald moeten worden voor de Mozambikaanse medewerkers.

Als ik kijk naar het eindresultaat ben ik daar tevreden mee. De opdracht van de stichting was om te kijken of er beter materiaal vindbaar zou zijn dan Harvestime (Portugees, goedkoop, theologisch passend e.d.) en of Harvestime zou voorzien in de behoefte van de voltijd Bijbelschool. Ik vind dat ik beide vragen goed heb onderzocht en beantwoord en een duidelijk voorstel voor het curriculum heb gemaakt.

Abstract

In dit afstudeerverslag wordt ingegaan op de vraagstelling 'Wat voor voorstel van een curriculum kan er voor de parttime en fulltime opleiding van de nieuwe Bijbelschool van stichting Sarinha vastgesteld worden als men kijkt naar de geloofsbelijdenis en visie van de stichting en de studiematerialen die voorhanden zijn in combinatie met de plaatselijke (geloofs)cultuur? In het eerste hoofdstuk werd gekeken naar 'Wat is de visie van Stichting Sarinha en wat voor betrekking heeft dat op de toekomstige Bijbelschool?' Uit de gestelde vragen aan medewerkers van de Stichting in Mozambique kwamen concrete antwoorden zoals dat de school voor jongeren vanaf 15 jaar die kunnen lezen en schrijven toegankelijk moet zijn en dat de school zowel cursussen moest bieden voor het persoonlijke geloofsleven alsook beroepsgerichte cursussen. In het tweede hoofdstuk stond de vraag 'Welke studiematerialen zijn er voorhanden en hoe passen deze bij de geloofsbelijdenis en visie voor de Bijbelschool van Sarinha?' centraal. Hieruit bleek dat de studiematerialen van Harvestime International goed bruikbaar waren alleen niet volledig. Andere materialen waren schaars en voldeden alleen niet aan de eisen. Daarom werd er besloten verder te werken met de materialen van Harvestime en dat ontbrekende materialen door de Stichting zelf geschreven konden worden. In het derde hoofdstuk werd de vraag gesteld: 'Met welke aspecten moet er rekening gehouden worden bij het vaststellen van een curriculum voor de Bijbelschool van de Stichting?' In dit hoofdstuk werd de geschiedenis van Mozambique onder de loep genomen en werd duidelijk dat het land een jarenlange burgeroorlog, hongersnood en overstromingen heeft meegemaakt. Daardoor kampt het land nu nog steeds met veel problemen. Het land is hard bezig met wederopbouw maar is er nog niet. In veel van de kerken mist er een gebalanceerde theologie en ligt de nadruk voornamelijk op de geestelijke wereld, waaruit bleek dat de nood voor een Bijbelschool hoog is. Het laatste hoofdstuk is het product van dit eindproject met de vraag 'Wat is een concreet voorstel voor een curriculum voor de deeltijd en fulltime opleiding? Daarin werd een overzicht gegeven van wat nodig is om de school te starten en werden de cursussen in een tijdsperiode geplaatst. De eindconclusie van dit project is: De studiematerialen die voorhanden zijn, zijn niet volledig maar passen ondanks enkele verschillen goed bij de geloofsbelijdenis en visie van Stichting Sarinha. Daarnaast passen de cursussen goed bij het pinksterkarakter van de plaatselijke geloofscultuur. De cursussen van Harvestime zijn daarom gebruikt bij het concrete voorstel voor een curriculum van een 3 jarige voltijd- of deeltijd opleiding. De onvolledigheid zal worden gecompenseerd door zelfgeschreven cursussen door medewerkers of stagiaires van Sarinha.

Literatuurlijst

Boeken:

Ndege, George O., *Culture and customs of Mozambique*. Connecticut: Greenwood Publishing Group, 2007.

Fitzpatrick, Mary, *Mozambique*. London: Lonely Planet, 2010.

Gehman, Richard J., *African Traditional Religion in Biblical perspective*. Kenya: Kesho Publications, 1987.

Jacobs, Carolien, *Plurality of religion, plurality of justice: Exploring the role of religion in disputing processes in Gorongosa, Central Mozambique*. Leiden: African Studies Centre, 2010.

Perkins, Trish, *In Rebel Hands*. Lancaster: Sovereign World Ltd, 2009.

Hein, Ellie, *Beyond the Shadow*. Dallas: Christ for the Nations Inc., 2000.

Kamp, Linda van der, *Violent Conversion. Brazilian Pentecostalism and the Urban Pioneering of Women in Mozambique*. Amsterdam: VU, 2011.

O Bassey, Magnus, *Western Education and Political Domination in Africa - A Study in Critical and Dialogical Pedagogy*. Westport CT: Bergin & Garvey, 1999.

Taylor, Nick ; Johan Muller; en Penny Vinjevold, *Getting schools working, Research and Systemic School Reform in South Africa*. South Africa: Pearson Education South Africa, 2003.

Rijkers, Ton, *Effectief lesgeven voor vakdocenten*. Soest: Nelissen, 1999.

Internetbronnen:

Stichting Sarinha, *Onze missie*. Internet, 5 oktober 2011.
(http://www.sarinha.org/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=40)

Young Africa, *Young Africa Mozambique*. Internet, 5-01-2012.
(<http://www.youngafrica.org>)

Harvestime International, *The Purpose of Harvestime*. Internet, 1 november 2011.
(<http://www.harvestime.org/Purpose.htm>)

Evangelicals now, *Giving their lives to the faith, Discussion concerning faith healing and the tragic results of spurious healing*. Internet, 11 januari 2012. (<http://www.e-n.org.uk/136-Giving-their-lives-to-the-faith.htm>)

Youtube, *Morris Cerullo 'Miracles'*. Internetfilmpje, 11 januari 2012.
(<http://www.youtube.com/watch?feature=endscreen&NR=1&v=c2yG96OqNNo>)

Morris Cerullo World Evangelism, *Current Ministry Letter*, 2012 *God's year of prophetic purpose*. Internet, 10 januari 2012. (http://www.mcwe.com/current_ministry_letter.php).

Harvestime International, *Doctrines of Harvestime*. Internet, 10 januari 2012. (<http://www.harvestime.org/Doctrine.htm>)

The Pneuma Foundation, *Sources and study links*. Internet 3 maart 2012. (http://www.pneumafoundation.org/links_study.jsp)

Unicef, *Kindvriendelijke scholen in Mozambique*. Internet, 21 februari 2012. (<http://www.unicef.be/nl/project-world/kindvriendelijke-scholen-mozambique>)

Global University, *Education*,. Internet 3 maart 2012. (<http://www.globaluniversity.edu/>)

James Currer, *Higher education in Mozambique*, New York: Carnergie Corporation, 2003 (uit een serie)
http://books.google.nl/books?id=A9e9O_Gd0FAC&pg=PA51&hl=nl&source=gb_s_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false

Collins Chabane, *The Presidency, South Africa, Improving Government performance: Our Approach*. Internet (South Africa: The Presidency, 2012).
(http://www.thepresidency.gov.za/learning/gov_performance.pdf)

American International School of Mozambique, *School Calendar*. Internet 10 februari 2012. (http://www.aism-moz.com/documents/uploads/school_calendar_2011_2012.pdf)

Artikelen:

Pfeiffer, James, 'African independent churches in Mozambique'. *Medical Anthropology Quarterly* (2001), 176 -199.

Van der Kamp, L., 'Burying life: Pentecostal religion and development in urban Mozambique', To be published in *Bompani B. & Frahm-Arp M.* (2010).

Dijkhuizen, L., Document 'Visie Sarinha Centrum', Soest, 19-09-2011

Brown, A, 'Church press rejects Cerullo's adverts: Fund-raising tactics scandalise the evangelical mainstream', *The Independent*, 6 August (1993), 5.

Gifford, Paul, 'Reinhard Bonnke's mission to Africa, and his 1991 Nairobi crusade'. In: Paul Gifford (red), *New Dimensions in African Christianity*. Nairobi: All Africa Conference of Churches, 1992, (157-182).

CD-ROM

Harvestime International Network International Edition. CD-rom. Colorado Springs: Harvestime, 2001.

Bijlagen

1	Interview door Laura Dijkhuizen met Chico en Sylvia Nhamauta
2	Voorwaarden gebruik materialen Harvestime International
3	Overzicht verschillen in leer tussen Harvestime en Sarinha
4	Kritiek op de cursusmaterialen van Harvestime
5	Interview met Laura Dijkhuizen
6	Andere organisaties en studiematerialen
7	De katholieke kerk en het CCM
8	Het effect van de internationale (christelijke) hulporganisaties
9	Belangrijke aspecten van een Mozambikaanse bekering
10	Leergericht lesgeven
11	Design approach Sarinha Centre

Bijlage 1- Interview door Laura Dijkhuizen met Chico en Sylvia Nhamauta

Plaats: Mozambique

Datum: 12-08-2011

Question 1: What is the goal of the Bible school and to what are we training people?

The goal is to train young people to give them knowledge and a solid foundation in the word of God. The focus is on young people although everybody is welcome, but the young people can come when they are still in secondary school (?). It will also be focused on people who have a function in the church or work in ministry. The focus off the teaching will be on personal faith and working in ministry. There is an option for people who for example only want to come for their personal faith to come for only one year or to do it part-time, while for people who want to go in ministry it's better to do the whole program.

Question 2: What will be the level off the school, will it be comparable to a Dutch diploma or another Mozambiqan diploma?

We want to give everybody a chance who can read and write to come (from the age of 15), after one year (for the fulltime school) there will be decided if someone has the ability to go on or not.

The level of the diploma is comparable with other Bible schools in Mozambique. The fundamentals of faith course is required for the rest of the Bible school so if someone has not done that beforehand it had to be done beside the rest of the program.

Question 3: What do the students have to know and what must they be able to do when they finish the school? What are the requirements for a diploma?

The first year the focus will be on developing yourself in personal discipelschap; what's Gods purpose for your life, going through the basics of the whole Bible, how to do a Bible study and know more about the Holy Spirit and Jesus Christ (and character training?)

After the full program: they must be able to reach out to others. They have done internships in for example outreaches and prison ministry, they are able to work in church or in ministry in a successful way and train others and equip and educate people in the church or in ministry.

Question 4: Which courses are absolutely necessary for the school and is the focus on theory or practice? What will be the role of formation in this?

Year one: Fundamentals, Holy Spirit,

Further: how to make a good sermon, evangelization, mercy ministry, courses about the bible books

The focus will be on theory in the first year, and in the following years the practice will get bigger. In the last year it will probably be 50/50 or 40/60. Every year they get a certificate and after four year (or the total program) they get a diploma.

Parttime: one Saturday a month there will be classes and if they follow all those classes they could do for example four courses in a year. These Saturdays are obligatory for the fulltime students.

Question 5: How will the knowledge and the experiences/abilities will be tested?

The knowledge will be tested by exams at the end of a course and the abilities will be tested by conversations with a mentor or by writing a paper/journal or an assignment.

Question 6: How much do you want the students to know about Christianity, do they only need to know their own domination where they work in, or also the history of the church worldwide?

There should be a course about church history and Pentecostalism in Afrika, but only the basic story. The school is open to all Christians but the teaching has a Pentecostal background. The identity of the school is open to all Christian dominations.

Question 7: What is the relationship between the bible school lessons and the learning of a profession with young Africa?

The people that come for Young Africa don't necessarily need to be Christians but they are part of the community. They are only asked to join the ... and they can follow lessons if possible.

Question 8: How many students and teachers does the Bible school wants to receive?

To begin with about 50 students, from which a part will be intern, and 5 or 6 teachers. Sometimes teachers can come over for an (intensive) course.

Question 9: When has the fulltime Bible school has to start?

It depends a little bit on when the building is ready, but probably from June (?) 2013. If the building is not ready students can already come and maybe help with everything that needs to be done. You can think of working in the garden, cleaning the building etc. But not more than a few hours a week.

Question 10: Is the school connected to a particular church or other school?

There is a good connection with YWAM and churches in the area but there is not one church from which the school is operating.

Question 11: How much should a student pay?

That depends if a student is in the fulltime or the part-time school, the price will be compared with other Bible schools in the area. If a student is not able to pay anything then there could be searched for sponsors in the churches or in the Netherlands.

Bijlage 2 – Voorwaarden gebruik materialen Harvestime International

1. Er worden geen veranderingen aangebracht in de materialen anders dan noodzakelijke taalkundige aanpassingen als de tekst wordt vertaald in een andere taal.
2. De voor-en achterkant en de inleidende pagina's van elke cursus worden niet weggelaten maar compleet met de naam van de bediening en het adres toegevoegd. Deze pagina's maken identificatie van de materialen mogelijk en hierdoor kan contact gezocht worden met onze organisatie voor extra handleidingen.
3. Het recht op reproductie is verleend aan kopieermachine kopieën alleen. Perfect gebonden commercieel drukwerk van de cursussen is niet toegestaan. Perfect gebonden exemplaren moet worden gekocht van Harvestime. Dit is een manier om onze bediening te ondersteunen waardoor wij materialen kosteloos aan kunnen bieden via het internet en daarbuiten.
4. De te kopiëren handleiding wordt niet verkocht voor meer dan 15% ten opzichte van uw daadwerkelijke kopieerapparaat productiekosten. Dit bedrag is toegestaan voor administratieve kosten van het reproduceren van materialen. We hebben de limiet van 15% boven de werkelijke kosten, zodat materialen niet worden gebruikt voor winst of komen te liggen buiten het financiële niveau van de gemiddelde leek. U bent ook vrij om de cursussen te verkopen tegen uw exacte kosten of ze weg te geven, als uw financiën dit toelaten.
5. Een kennisgeving voor reproductie en / of een kennisgeving voor vertaling formulier wordt ingediend en goedgekeurd door Harvestime International Network. Deze formulieren zijn verkrijgbaar in de online oriëntatie gids.
6. Als u een cursus aan het vertalen bent, is het verplicht om een kopie van de uiteindelijke vertaling naar Harvestime International Network te zenden ⁷⁸.

Internet beleid:

1. U mag cursussen gratis downloaden naar uw computer, ze uitprinten en kopiëren voor persoonlijk gebruik of voor gebruik met een groep. Mocht u perfect gebonden exemplaren willen dan dient u deze via onze website te bestellen.
2. U mag een link op uw website naar onze site maken en / of onze cursussen op uw website plaatsen, zolang u een link naar de site van Harvestime daar bij zet.
3. U kunt niets in rekening brengen voor Harvestime cursussen online, tenzij u perfect gebonden exemplaren van ons heeft besteld en deze doorverkoopt naar uw leerlingen⁷⁹.

⁷⁸ Harvestime International, Policies, <http://www.harvestime.org/Policies.htm>, 19 oktober 2011

⁷⁹ Harvestime International, Policies, <http://www.harvestime.org/Policies.htm>, 19 oktober 2011

Bijlage 3 – Overzicht verschillen in leer tussen Harvestime en Sarinha

De leer van Harvestime is volledig gebaseerd op het oogsten en zaaien principe, waarmee bedoeld wordt dat wat men zaait, men zal oogsten. In zekere zin is dit een goed principe als men er vanuit gaat dat wanneer men ergens moeite voor doet, men daarvoor beloond wordt. Soms wordt dit principe echter op een spirituele manier toegepast als het gaat om financiën. Dit betekent dat de toehoorders wordt verteld dat hoe meer geld ze aan een bepaald doel geven, hoe meer geld ze daar weer voor terug krijgen van God. Omdat de oprichters banden hebben met Morris Cerullo, die dit vaak deed om ervoor te zorgen dat zijn volgers veel geld zouden geven, moeten de cursussen doorgelezen worden om te kijken hoe er met dit principe omgegaan wordt (zie kritiek op cursusmaterialen).

Het eerste punt bij Harvestime zegt: De schrift is 'zonder fouten en er is niks aan toegevoegd of uit weg gehaald, er is niks veranderd door de traditie of latere openbaring'. Sarinha noemt in de inleiding alleen de Bijbel als haar fundament en ik vraag mij af of Sarinha het wel eens is met dit punt. Toen ik dit met Laura Dijkhuizen besprak⁸⁰ vertelde zij dat dit de stellingname van bijna alle kerken in Mozambique is. Dit kan door de studie heen door leraren waar nodig genuanceerd worden.

De geloofsbelijdenis van Sarinha spreekt over de gelijkheid van mensen ongeacht ras, cultuur, geloof of achtergrond en dat God de mens onvoorwaardelijk lief heeft als hemelse Vader. Hier spreekt de geloofsbelijdenis van Harvestime niet over, waardoor het niet duidelijk is of ze het daar mee eens zijn.

Bij punt 4 van de geloofsbelijdenis van Sarinha wordt gesproken over dat de duivel overwonnen is en dat door de kruisdood van Jezus alle machten en krachten aan Hem onderworpen zijn. In de geloofsbelijdenis van Harvestime komt de duivel (of satan) pas aan de orde bij punt 6 dat gaat over de voleinding, de terugkomst van Jezus. Daaruit is niet goed op te maken of ze de duivel/satan ook als realiteit vandaag zien.

De geloofsbelijdenis van Harvestime spreekt heel duidelijk over het doel van de kerk, dat ze de boodschap van het Koninkrijk naar alle mensen en landen uit moet dragen, vergezeld door bevestigende tekenen. Sarinha spreekt in haar geloofsbelijdenis niet over de kerk, maar in de inleiding staat dat ze ondanks haar eigen evangelische/pinkster signatuur interkerkelijk werkt.

Bij het laatste punt van de geloofsbelijdenis van Harvestime staat dat bij de voleinding 'Satan met zijn gasteren en alle mensen buiten Christus zullen worden gescheiden van de aanwezigheid van God en de eeuwige straf ondergaan'. Sarinha spreekt ook over de voleinding maar op een andere manier 'Wij geloven dat Jezus Christus terug zal komen op aarde om degenen die Hem liefhebben thuis te brengen bij onze Vader zodat wij voor altijd dicht bij Hem kunnen leven'. Sarinha gelooft dus ook dat Jezus terug zal komen maar spreekt verder niet over de mensen 'buiten Christus' of over eeuwige straf. Hier ligt wel een nuance verschil.

⁸⁰ Dit gebeurde mondeling tijdens een voortgang gesprek in Utrecht op 2 februari 2012.

Bijlage 4 - Kritiek op de cursusmaterialen van Harvestime

Omgang met de Bijbel

In de cursus 'Bouwende Bijbelstudie methoden' staat het volgende: 'Every verse of the Bible should be studied in its context. This means it should be studied in relation to the verses which precede and follow it, as well as in relation to the rest of the Bible. Many false doctrines and cults have been created because verses or parts of verses were taken out of their context.⁸¹'. Dat laat zien dat de schrijvers van de cursussen wel degelijk een besef hebben van de context van de Bijbel en die ook in acht willen houden. In die cursus worden ook verschillende vertalingen van de Bijbel besproken, wat voor hulpmiddelen er zijn zoals een concordantie of een commentaar en wordt er ingegaan op de achtergrond van de Bijbel. Daarnaast worden er verschillende manieren van Bijbelstudie behandeld, een studie naar een bepaald boek of hoofdstuk, naar een bepaald woord of onderwerp of bijvoorbeeld naar een persoon in de Bijbel. Deze veel omvattende cursus geeft een gebalanceerd van verschillende manieren van Bijbelstudie en laat zien dat men er niet te makkelijk mee om moet gaan. Toch is hier enige discontinuïteit met sommige andere cursussen.

In de cursus 'strategieën voor geestelijke groei' is een klassiek geval van het gebruik van een tekst buiten zijn context te vinden. Het gaat in het eerste hoofdstuk van de cursus over een visie hebben, waarbij het proces van een visie van God krijgen wordt vergeleken met het verwekken en het geboren worden van een kind. Op pagina 7 wordt de 'barensnood' beschreven en hiervoor wordt Prediker 5:3 gebruikt '*For a dream cometh through the multitude of business*'. Letterlijk vertaald betekent dit 'want de droom komt via de moeite van de werkzaamheden'. In de uitleg staat 'De betekenis van het woord 'multitude' is groot. 'Business', aldus een Hebreeuwse betekenis, is barensnood [of moeite]. Dus een droom of visioen komt door 'grote barensnood en moeite.'

In de Nederlandse vertaling van Prediker 5:2, 3 staat: *2 Drukke leidt tot dromerij en veel praten tot gebazel. 3 Wanneer je God toch een gelofte doet, los die dan ook spoedig in. God is niet gesteld op dwazen. Los dus je geloften in.* Om er achter te komen wat deze tekst betekent moeten we de context bekijken.

Prediker 5: 1-3

1 Wees niet te haastig met je woorden en doe God niet overijld met heel je hart geloften. Want God is in de hemel en jij bent op aarde, dus moet je spaarzaam met je woorden zijn. 2 Drukke leidt tot dromerij en veel praten tot gebazel. 3 Wanneer je God toch een gelofte doet, los die dan ook spoedig in. God is niet gesteld op dwazen. Los dus je geloften in.

Het thema van Prediker is de (schijnbare) zinloosheid van alles, dat is zijn ervaring, en van die ervaring doet hij verslag. Tussen die verslagen in staat ineens een stukje, waarin Prediker een goede raad geeft, met als doel om die zinloosheid te boven te komen. De zinloosheid heeft dus niet het laatste woord. Met dat doel wijst Prediker op het belang van geregelde kerkgang (4:17), van het gebed (5:1-2) en het doen van geloften (vss 3-6)⁸². In de eerste twee verzen van hoofdstuk 5 daagt Solomon zijn lezers uit om hun hart, verstand en mond voor te bereiden op aanbidding. Voordat men God zou aanbidden, moesten ze hun houding en hun

⁸¹ Creative Bible Study methods, blz. 67

⁸² Erik Eynikel (red), Internationaal commentaar op de Bijbel, Prediker, Kampen: Kok, 2001, 1023.

motief controleren⁸³. Vers 2 'Drukke leidt tot dromerij en veel praten tot gebazel' is een vergelijking, zoals drukke leid tot dromerij, zo leid veel praten tot gebazel. In vers 1 wordt juist gezegd niet te haastig en spaarzaam met je woorden te zijn, en dus niet te 'bazelen'. Aangezien het tweede deel niet als iets positiefs wordt gezien kunnen we concluderen dat het eerste deel van de vergelijking ook niet positief bedoeld is. Men moet niet bazelen en men moet niet 'dromen' tijdens de aanbidding.

Na het lezen van de context van deze tekst heeft het eigenlijk niks met het vormen van een visie te maken. Het dromen waar het hier over gaat is het dagdromen van iemand die moe is van zijn werk. Daarnaast is de tekst een waarschuwing in plaats van een aansporing, men wordt niet opgeroepen om te dromen maar juist verteld dit niet te doen tijdens de aanbidding. Daarom is het gebruik van de tekst van Prediker 5:2-3 bij dit punt in de cursus totaal ongepast. Hieruit blijkt dat de organisatie wel een bepaalde omgang met de Bijbel stimuleert maar daar zelf wat losser mee om gaat.

Visie op ziekte en genezing

Om er achter te komen van Harvestime precies gelooft en leert over ziekte en genezing heb ik de cursus 'Strijd om het lichaam'⁸⁴ bekeken. Daarin worden de oorzaken voor ziekte besproken, de Bijbelse basis voor genezing en de gave van genezing besproken. In een van de laatste hoofdstukken komt de nazorg voor genezing aan de orde.

In de introductie van de cursus wordt de titel van de cursus verklaart; het christelijke leven is een leven in oorlog, zowel een geestelijke als een fysieke. 'Het is een persoonlijke strijd tussen je vlees en de Geest, en een strijd met de geestelijke kwade machten. Het is ook een fysieke strijd, waarbij je lichaam aangevallen zal worden'.

In het vijfde hoofdstuk van deze cursus worden redenen voor ziekte genoemd; het kan komen door zonde, door niet goed omgaan met je lichaam maar ook door een aanval van satan op je lichaam. Er staat ook het volgende; *'One of the worst misapplications of Scripture is that sickness is a result of a person's individual sin or lack of faith. It is true that if you break God's law, you will suffer. This is suffering for your own sinful acts. For the sinner, this is judgment. For the believer, it is chastisement. But even if you keep God's law, you may still suffer because you live in a sinful world.'* Deze uitspraak laat zien dat Harvestime op een gebalanceerde manier met genezing wil omgaan en zich bewust is van de misvattingen over het onderwerp.

In het volgende hoofdstuk wordt besproken hoe mensen genezen kunnen worden. Daar wordt verteld dat mensen kunnen genezen door; een natuurlijk proces in het lichaam (vanzelf beter worden na een griepje), door medische hulp of door ingrijpen van God. Hoe men ook geneest, God komt altijd de eer toe, hij heeft immers het lichaam gemaakt en wijsheid gegeven aan de doctoren en medici ⁸⁶.

De visie van de organisatie op de bediening van genezing is dat alle gelovigen deel moeten nemen aan de bediening van genezing maar dat sommigen speciale gaven hebben en een roeping voor deze bediening⁸⁷.

In hoofdstuk 13 van de cursus worden moeilijke vragen behandeld, zoals 'Waarom ontvangt de een wel genezing en de ander niet' en 'waarom geneest God niet iedereen'? In de cursus

⁸³ Erik Eynikel (red), Internationaal commentaar op de Bijbel, Prediker, Kampen: Kok, 2001, 1023.

⁸⁴ Battle For the Body, Harvestime International Core Courses, cd

⁸⁵ Battle For the Body, Harvestime International Core Courses, cd, 41

⁸⁶ Battle For the Body, Harvestime International Core Courses, cd, 53

⁸⁷ Battle For the Body, Harvestime International Core Courses, cd, 94

worden de 'variabelen' besproken waardoor niet iedereen genezing ontvangt. In de inleiding wordt verteld dat wij mensen nooit alle antwoorden zullen krijgen op onze vragen en dus niet altijd begrijpen waarom iets gebeurt. Toch zijn er een aantal oorzaken die genezing kunnen tegen houden, namelijk:

- Gebrek aan onderwijs, omdat men de beloften van de Bijbel niet kent
- Ongeloof, omdat men niet gelooft dat God kan genezen of denkt dat God hem/haar niet (nu) wil genezen
- Gebrek aan kracht van de Heilige Geest omdat men de Geest niet heeft ontvangen
- Persoonlijke zonde die men niet heeft beleden waardoor men vasthoudt aan het kwaad of wanneer men iemand niet wil vergeven
- Men wil niet genezen, omdat iemand op deze manier aandacht en medelijden krijgt
- Er wordt niet gevraagd om genezing of er wordt gevraagd met een verkeerd motief (als iemand wel genezing wil maar niet Jezus wil volgen)
- Gebrek aan doorzettingsvermogen, soms moet men volharden in gebed
- Verkeerd omgaan met het Lichaam van Christus, als men respectloos omgaat met het avondmaal of wanneer er strijd is in de kerk
- Wanneer er een demon in het lichaam woont die niet uitgeworpen wordt
- Wanneer men niet goed omgaat met zijn eigen lichaam, als een leverpatient bijvoorbeeld blijft drinken
- Wanneer het tijd voor iemand is om te sterven

Er worden veel redenen genoemd waardoor iemand niet kan genezen, dat laat zien dat het niet perse aan het geloof of ongeloof van iemand te wijten is. Door dit in de cursus te verwerken laat Harvestime zien dat ze op een andere manier omgaan met genezing dan Morris Cerullo die claimt dat God altijd gebeden beantwoordt.

In het laatste deel van de cursus wordt er een deel gewijd aan de nazorg bij gebed voor genezing. Er wordt gezegd dat na de genezing satan je aan kan vallen met symptomen en dat je die moet negeren en de beloften van de Bijbel moet proclameren. Dit wordt enigszins in balans gebracht door het stukje daarna waar staat dat men naar een dokter moet gaan voor een medische verificatie.

Daarna wordt in de cursus behandeld wat men moet doen met de mensen die niet genezen zijn: bemoedig ze met de boodschap dat de genezing een proces kan zijn dat nu is begonnen of dat dit misschien nog niet het moment voor genezing is. Daarnaast wordt er aangeraden dat de zieke een begeleider krijgt die hem/haar helpt bij het kijken naar de eerder genoemde variabelen, of dat een van de redenen kan zijn waardoor genezing niet heeft plaatsgevonden. Harvestime laat door deze cursus zien dat ze zich anders opstelt in de bediening van genezing dan Morris Cerullo en de misvattingen betreft dit onderwerp erkent. Dat de organisatie een hoofdstuk wijdt aan nazorg en daarbij begeleiding van een zieke voorstelt laat zien dat ze zorgvuldig met genezing, en met diegenen die niet genezen, om wil gaan.

Omgang met financiën

Aangezien de cursussen gratis verkrijgbaar zijn kunnen we al zeggen dat Harvestime geen organisatie is die overal winst op wil maken. Daarnaast staat in de informatie over de cursussen dat docenten van Harvestime bereid zijn sommige cursussen zelf te geven, alleen dat voor hen wel de reiskosten betaald moeten worden aangezien Harvestime alleen met

vrijwilligers werkt. Bij het cursus materiaal zitten ook aanbevelingen voor het opzetten van een Bijbelschool met een document over financiën⁸⁸. Daar staat; 'Harvestime International Network erkent dat God de bron en de beschermer is van deze bediening en dat hij zal voorzien in alles wat nodig is. Dit betekent dat we niet vertrouwen op rijkdom en niet uit zijn op persoonlijk gewin⁸⁹'. Verder in het document staat dat ze niet mee willen doen aan grootschalige financiële acties om geld in te zamelen voor hun bediening en te allen tijde bereid zijn om verantwoording af te leggen over het besteden van eventuele giften. Hiermee laat de organisatie zien dat het hen niet gaat om zichzelf te verrijken en anderen willen leren daar ook niet op uit te zijn. Daarmee onderscheiden ze zich wederom van Morris Cerullo's bediening, waarbij veel om geld wordt gevraagd en weinig openheid is over de besteding van financiën.

⁸⁸ Harvestime International disk, Organizational, Budget and Finances, 1-2

⁸⁹ Harvestime International disk, Organizational, Budget and Finances, 2

Bijlage 5 – Interview met Laura Dijkhuizen

Vraag 1: Mijn eerste vraag betreft de tweede cursus, die gaat over de fundamenteën van het christelijke geloof. In de beschrijving staat dat hiervoor Hebrëeën 6:1 wordt gebruikt waarin volgens hen de fundamenteën van het geloof beschreven staan; berouw, geloof, doop, handoplegging, opstanding en eeuwig oordeel. Ik zie handoplegging niet als een van de fundamenteën van het geloof. Hoe denk jij hier over?

Antwoord:

Wij hebben voor heel praktische cursusmateriaal gekozen (die al in het Portugees was) welke heel dicht bij de beleving van de cursisten in de Pinksterkerken en de Afrikaanse cultuur ligt. Wij zouden handen opleggen inderdaad ergens bij een pastorale cursus gaan behandelen en niet als een fundament. Toch denk ik dat juist omdat wij voor een praktische (dus meteen toepasbare) benadering kiezen, handen opleggen zeker een fundament is, wanneer het gezien wordt als onderdeel van bidden voor elkaar. Ik heb niet de inhoud van alle cursussen op een rijtje maar ik weet wel dat hier en daar de leraren iets anders behandelen of op een andere manier benadrukken dan in de cursus staat.

Vraag 2: De cursus ‘Geestelijke strategieën voor oorlogsvoering’ zorgt bij mij voor de nodige vragen. In de beschrijving staat dat ‘deze cursus de deelnemers meeneemt boven de natuurlijke wereld uit naar het rijk van de geest. Tactieken van de vijand worden geanalyseerd en strategieën voor geestelijke oorlogsvoering die de overwinning verzekeren op de machten van de geestelijke wereld worden toegelicht’. Ik sta hier vrij kritisch tegenover maar dat kan ook te maken hebben met het feit dat dit in mijn gemeente anders wordt benaderd en dat veel christenen in het westen hier niet zo direct mee bezig zijn. Dat is in Mozambique weer heel anders en daar zou deze cursus misschien wel goed zijn om te geven. Wat vind jij van deze cursus, denk je dat hij geschikt is voor de doelgroep?

Antwoord:

Ik zou deze cursus eerst kritisch moeten bekijken. Maar inderdaad niet alleen in Mozambique maar in de hele ‘third wave’ van het Pentecostalisme wordt enthousiast aan geestelijke oorlogsvoering gedaan (denk aan bijv. Peter Wagner enzovoorts) en dit sluit prima aan bij de Afrikaanse geloofsbeleving. Het is vaak ver van het Evangelische/klassiek Pentecostalisme denken vandaan maar wel geaccepteerd binnen de beweging. Wanneer we deze cursus zouden behandelen, moet er wel gekeken worden in hoeverre het vanuit Sarinha te verantwoorden is. En het is dan bedoeld voor de mensen in de gebedsbediening, dus een beetje specifiek. Ik denk dat ik hierin een stuk enthousiaster ben, mede door mijn persoonlijke achtergrond in het bidden voor zieken en de confrontatie met de duisternis.

Vraag 3: Bij de cursus ‘Principes voor een krachtige bediening’ (Power Principles) staat in hoofdstuk 11 van de cursus staat het volgende: ‘You must be under the authorities He established in order to function in authority. Legitimate authority is always delegated from some source. When you are under authority, you have a legitimate source from which your own authority is derived. For example, the wife in a home derives her authority from the husband. The deacons and elders in a Church derive their authority from the men God sets in spiritual leadership over them. An employee has limits of authority set by his employer. But all these chains of command lead ultimately to God, who is the source of all authority’. Het grootste deel van de cursus is verder redelijk onschuldig maar sommige delen geven volgens mij een verkeerd beeld geven van deze ‘kracht’ of autoriteit. Hoe wil Sarinha hier mee om gaan?

Antwoord:

Een aantal jaren geleden, wellicht in de tijd dat deze cursus werd geschreven, was het fenomeen autoriteit heel hot. Je moest in autoriteit gaan staan om overwinning te behalen. En zoals altijd wanneer iets nieuws ontdekt wordt, kan men een beetje doorslaan. Ik zie het eigenlijk simpel als: je bent de representant van God of van zijn Koninkrijk en als zodanig heb je iets in te brengen in situaties en mensenlevens. Door gebed of een bemoediging/correctie of anderszins. In de cultuur van Mozambique denk ik wel dat het werkt om het op deze manier uit te leggen, ik zie er niet zoveel verkeerd in, zeker als de rest redelijk onschuldig is. Sarinha gelooft in priesterschap van alle gelovigen, dus niet zozeer dat Chico autoriteit van mij heeft, en ik weer van het bestuur etc. Hij en ik hebben onze autoriteit in het kind zijn van God maar in de organisatie hebben wij simpelweg verantwoording af te leggen het bestuur. En dit doen we met God.

Vraag 4: Over het algemeen komt de leer van de cursussen op mij heel zwart/wit over; zoals het wordt geleerd, zo is het en niet anders. In plaats van de leerling zelf uit te dagen om na te denken over hoe iets zit wordt het kant en klaar gepresenteerd. Ik denk dat die manier van lesgeven in Nederland steeds minder succesvol is maar in Mozambique is dat misschien anders, wat vind jij?

Antwoord:

Inderdaad de manier van lesgeven in Mozambique is anders dan hier, al vermoed ik dat dit wel gaat veranderen de komende jaren. De cursussen moeten vooral gezien worden als basismateriaal en niet als de ultieme waarheid. We hebben natuurlijk nog maar een paar cursussen gedaan en het zou best kunnen dat we voor de fulltime school nog naar ander materiaal moeten zoeken, of eventueel iets aanvullends zoeken en/of schrijven. Chico is wel heel enthousiast over het materiaal, maar heeft nog niet alles bekeken.

In de cursus 'Bouwende Bijbelstudiemethoden' wordt een onderdeel behandeld over het onderstrepen in je Bijbel, ook wel 'outlining' genoemd. Dit wordt in die cursus erg aangemoedigd, bijvoorbeeld om verschillende kleuren voor verschillende soorten teksten te gebruiken. Het onderstrepen van teksten zorgt er vaak voor dat de context niet gelezen wordt en zo kan er een verkeerde uitleg uit voortkomen. Wat vind jij hier van?

Antwoord:

Ik heb het vroeger ook geleerd en zou het nu niet meer doen. Het belangrijkste is dat er tijdens lessen goed overgebracht wordt dat alles in een context staat, als het goed is hebben jullie dat afgelopen cursus ook gedaan. Toch blijft onderstrepen handig voor het terugvinden van een tekst/gedeelte.

In de cursus 'Bouwende Bijbelstudiemethoden' wordt er wel ingegaan op de context van Bijbelteksten, maar tegelijkertijd zie ik dat Harvestime zelf veel gebruik maakt van 'losse' teksten en daarbij niet uitlegt wat de context is. Zou dit een probleem zijn voor Sarinha?

Antwoord:

Ik vind het een mankement van Harvestime, zie het ook wel bij ander materiaal. Hierin zou het goed zijn om de leraren te stimuleren zelf goed naar de context te kijken, maar dit is ook een proces wat langzamerhand moet groeien. Kijk naar de Pinkstergemeente in het algemeen, daar werd nooit zoveel naar context etc. gekeken en dat komt nu meer op de voorgrond.

Er missen een aantal cursussen die Sarinha essentieel vind zoals in het vorige hoofdstuk beschreven. Namelijk een cursus met karaktervorming en een cursus over de kerkgeschiedenis en het pentecostalisme in Afrika. Klopt het dat je die zelf (of door iemand anders) wil laten schrijven? Of had je nog andere ideeën hier over?

Antwoord:

Ik zou die in eigen beheer willen schrijven, eventueel met andere bestaande cursussen als basis.

Vraag 8: Zou een van de vorige punten een reden zijn om deze materialen niet (meer) te gebruiken? Want natuurlijk kunnen we cursussen aanpassen maar officieel mag dat van Harvestime niet.

Antwoord:

Nee, ik zou zeggen niet de huid verkopen voor de beer geschoten is. Ik heb heel lang gezocht naar geschikt materiaal wat ook beschikbaar is in het Portugees. Ik denk dat veel van het materiaal goed bruikbaar is in deze setting. Maar ik hoop ook dat er uiteindelijk een team komt dat vanuit dit en ander materiaal een eigen Sarinha curriculum zal samenstellen met karakteristieke, bij de cultuur en bij de Pinksterbeweging, passende cursussen⁹⁰.

⁹⁰ Uit het interview met Laura Dijkhuizen op 11 februari 2012

Bijlage 6 - Andere organisaties en studiematerialen

Een organisatie waar Laura Dijkhuizen terecht kwam in haar zoektocht naar geschikt materiaal is The Gospel way⁹¹, die Bijbelcursussen maakt en gratis verstrekt en die hun materiaal in het Portugees beschikbaar stellen. Dit materiaal had echter een aantal nadelen, zoals dat het theologisch niet echt bleek te matchen met Sarinha en dat het vrij simpele stof was. Alle vragen zijn ofwel meerkeuze of er moet een woord ingevuld worden in een zin en de antwoorden zijn voor de hand liggend. Een voorbeeld uit de cursus 'Evidences for faith' is 'Read GENESIS 1:26-28, Man is created in whose image? Answer: In the image of _____'⁹². Daarnaast zit er niet echt een logische opbouw in de cursussen en zijn er maar een beperkt aantal cursussen over specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld over het volgen van Jezus of over het boek handelingen).

Een bekende organisatie die verschillende materialen aanbied is Global University⁹³. Zij bieden online cursussen en training voor leiders. Het materiaal was wel beschikbaar in Spaans maar helaas niet in het Portugees en is daarnaast vrij kostbaar.

Zelf vond ik nog een organisatie genaamd BBN wat staat voor Bible Broadcasting Network⁹⁴, die online cursussen gratis aanbied, die ook beschikbaar zijn in het Portugees. Deze studies zijn echter bedoeld voor persoonlijke studie en niet om klassikaal te gebruiken. Daarnaast hebben weinig van de Bijbelschool studenten toegang tot een computer, en weten nog minder hoe ze er mee om moeten gaan. Dit zou dus niet geschikt voor de Bijbelschool van Sarinha.

Verder werd ik door een bekende gewezen op de organisatie 'Faith and Action' die de een serie van 44 boeken uitgebracht heeft⁹⁵, samengesteld door verschillende geschoolde pinkstertheologen en schrijvers. Met deze boeken heeft men een curriculum voor voorgangers en andere medewerkers in de pinksterstroming willen samenstellen. Het boek 'Survey of the Old Testament' begint met een studie per boek, naar de achtergrond, lezers en context van het boek en kijkt dan naar de principes die er voor vandaag uit te halen zijn. Het materiaal bevat ook een handboek voor leraren met examens en antwoordsleutels en de boeken hebben veel voorbeelden en illustraties. Het materiaal is beschikbaar in verschillende talen, elk jaar komen er meer talen bij. Op het moment is het nog niet beschikbaar in het Portugees (wel in het Spaans) maar dat kan in de toekomst veranderen. Een nadeel van dit materiaal zijn de kosten, elk boek kost rond de \$25.00 dollar en elk leraren handboek \$10.00 dollar. Voor de studenten van Sarinha zou dit onbetaalbaar zijn.

⁹¹ <http://gospelway.com/>

⁹² <http://www.biblestudylessons.com/jesuslord/jeslord1.pdf>

⁹³ <http://www.globaluniversity.edu/>

⁹⁴ <http://www.bbnradio.org/WCM4/Home>

⁹⁵ <http://faithandactionseries.org/>

Bijlage 7 – De katholieke kerk en het CCM

In 1940 werd in een concordaat met Rome gegarandeerd dat alle bisschoppen van Portugese nationaliteit zouden zijn, aangewezen door het Vaticaan. Het katholieke geloof was de staatsreligie en hoewel zij het recht kreeg om onderwijs te geven op het platteland, mocht dat alleen een basisonderwijs zijn ⁹⁶. Sommige katholieke leiders zoals de bisschoppen van Nampula en Beira spraken zich echter uit tegen de onrechtvaardigheid van kolonisatie. De zogenoemde ‘Witte vaders’ die verschillende nationale achtergronden hadden verlieten Mozambique in 1971 na een conflict over de samenwerking met de koloniale autoriteiten. Toen de onafhankelijkheid inzette was de katholieke kerk niet voorbereid op wat haar rol zou zijn, aangezien een groot deel van de Portugese bevolking het land begon te verlaten. De nieuwe Frelimo regering kwam en besloot om een Marxistische- leninistische aanpak te volgen. Het gevolg hiervan was dat religie geen plek meer kreeg in het land en volgens sommige bronnen zijn duizenden christenen vermoord. Veel kerkleiders die vandaag in het land actief zijn ontkennen dit echter, hoewel ze wel erkennen dat veel kerken zijn vernietigd en heilige symbolen zonder respect behandeld zijn⁹⁷. Hoe het precies gegaan is blijft onduidelijk maar de Frelimo regering had de invloed en de overheersing van de katholieke hiërarchie meegemaakt en wilde de invloed van de katholieke kerk verwijderen. Dit zorgde voor moeilijkheden en vervreemding bij sommige kerken die juist geholpen hadden in de strijd voor onafhankelijkheid. Samora Machel zag de fouten die hierin door Frelimo gemaakt waren en organiseerde in 1982 een ontmoeting met vertegenwoordigers van de verschillende religies en christelijke stromingen die in het land aanwezig waren (Katholieken, Protestanten, Evangelische christenen, Hindoes en Moslims). Die bijeenkomst markeert het begin van een relatie van vertrouwen tussen de regering en de kerken en de erkenning voor de rol die het geloof kon hebben in het land. Dat was zeker nodig, aangezien de oorlog in combinatie met natuurrampen zorgden voor een steeds groter lijden in het land. Het erkennen voor een plek en de waarde van de Christelijke kerk in het land waarbij geen onderscheid gemaakt werd tussen verschillende stromingen zorgde voor internationale politieke winst en het ontvangen van hulpgoederen⁹⁸. Het CCM heeft in samenwerking met de katholieke kerk in 1988 gezorgd voor de eerste ontmoetingen tussen beiden partijen om te spreken over vrede. In oktober van het jaar 1991 werd er een vredesverdrag getekend tussen de overheid en Renamo, maar de inwoners van Mozambique konden dat maar moeilijk geloven. In september 1991 was CCM de voortrekker in het geven van seminars om de kerken voor te bereiden op de terugkomende vluchtelingen en het leven in vrede. Plannen voor ontwikkelingshulp werden opgezet en grote groepen hulpverleners en zendelingen kwamen het land binnen om de lokale kerken te helpen. Deze kerken bezweken haast onder de druk van de grote nood om hen heen en waren onvoldoende getraind om met dit soort situaties om te gaan..

⁹⁶ Ndege, George O., Culture and customs of Mozambique. Connecticut: Greenwood Publishing Group, 2007. 22

⁹⁷ Gifford, Paul, ‘Reinhard Bonnke’s mission to Africa, and his 1991 Nairobi crusade’, Gifford, Paul (ed.), *New Dimensions in African Christianity*. Nairobi: All Africa Conference of Churches, 1992 (157- 162) 182)

⁹⁸ Gifford, Paul, ‘Reinhard Bonnke’s mission to Africa, and his 1991 Nairobi crusade’, Gifford, Paul (ed.), *New Dimensions in African Christianity*. Nairobi: All Africa Conference of Churches, 1992 (164-170)

Bijlage 8 - Het effect van de internationale (christelijke) hulporganisaties

Sinds het vredesakkoord en de opening van Mozambique voor de wereld kwamen er enorm veel internationale christelijke en andere niet overheid geïnitieerde organisaties naar het land. Internationale banden met kerken werden niet altijd gewaardeerd, een van de redenen hiervan is dat veel internationale organisaties achterhaalde informatie over Mozambique verspreidde. Een bekend voorbeeld daar van is Peter Hammond die zijn achterban verkeerde informatie gaf over de godsdienstvrijheid in Mozambique. Tijdens een radio-interview in 1989 vertelde hij Amerika dat 'de kerk in communistisch Angola en Mozambique onder vuur staat' en dat het doel van zijn organisatie was om 'de vervolgte kerk bij te staan en te evangeliseren in het oorlogsgebied'. Zelfs nadat hij een periode bij een aantal kerkleiders in Maputo had verbleven bleef hij beweren dat de overheid de kerken vervolgde, en verspreidde deze boodschap wereldwijd. De Mozambikaanse regering was erg voorzichtig in de omgang met deze beschuldigingen, zich bewust van het feit wat deze beweringen konden teweegbrengen in het afhankelijke en kwetsbare land⁹⁹.

Hoewel veel charismatische en pinkster kerken dezelfde theologie als Peter Hammond aanhangen, distantieëren zij zich liever van hem. De meeste zendelingen zullen proberen om niet politiek betrokken te zijn, hoewel de manier waarop zij werken en het gebied waarin ze werken wel een politiek standpunt door laat schemeren. De hulp organisaties hebben dus zowel een positieve als negatieve invloed op het land gehad. Het positieve zat in de noodhulp die werd gebracht door de organisaties waardoor het land even een opluchting had in de moeilijke omstandigheden. De negatieve invloed werd door een belangrijke criticus genaamd Hanlon uiteen gezet in de volgende vijf punten:

1. Omdat de overheid geen of weinig invloed op deze internationale organisaties had konden ze zelf hun doelen bepalen, ook al waren deze in strijd met de doelen van de overheid. Een voorbeeld daar van zijn de weeshuizen gebouwd door bijvoorbeeld Jesus Alive en Mafora Christian Mission, terwijl de overheid wilde dat de kinderen in gezinnen zouden worden opgevangen.
2. Deze (christelijke) organisaties hadden vaak een arrogante houding alsof zij de enige waren die om de bevolking van Mozambique gaven. Dit werd vooral duidelijk in de theologie die de christelijke groepen meebrachten waarin totaal geen contextualisering plaatsvond. Het leek alsof de christelijke organisaties de kerken van Mozambique kwamen verlichten.
3. Er was vanuit de christelijke organisaties weinig respect voor de plaatselijk kerk en weinig bereidheid om samen te werken. Sommigen behandelen Mozambique zelfs als een compleet heidens land terwijl in hun eigen land een lager percentage christenen aanwezig was dan in Mozambique.
4. Het doel van de overheid was om in het hele land basiszorg te bieden en een minimale levensstandaard voor allen te bereiken. Veel NGO's en christelijke organisaties

⁹⁹ Gifford, Paul, 'Reinhard Bonnke's mission to Africa, and his 1991 Nairobi crusade', Gifford, Paul (ed.), *New Dimensions in African Christianity*. Nairobi: All Africa Conference of Churches, 1992 (175-176)

boden alleen hulp aan bepaalde (christelijke) groepen waardoor die voorgetrokken werden op anderen.

5. Hanlon beweerde dat er voornamelijk erg jonge, onervaren, arrogante amateurs bij de NGO's en christelijke organisaties werkten, die een tijdelijk avontuur wilde beleven. Een voorbeeld hiervan gegeven door Hanlon was de organisatie YWAM, waarbij de enige kwalificatie om daar te komen werken een ervaring van een roeping van God voor Mozambique was ¹⁰⁰.

Hanlon riep de organisaties op om meer oog te hebben voor hun cruciale rol en het effect van hun houding. Want juist omdat de achterban van de organisaties zo enthousiast was over het werk kon de overheid weinig restricties opleggen aan de organisaties, zonder negatieve reacties op te roepen. Daarnaast adviseerde Hanlon dat de zendelingen zichzelf meer zouden zien als noodhulpverleners en zich zouden moeten voorbereiden op het terugkeren naar hun thuisland.

Veel christelijke organisaties gaven geen gehoor aan de oproep van Hanlon aangezien de prioriteit van veel van de organisaties evangelisatie was. Zo werden er geregeld door de christelijke organisaties zogenoemde 'crusades' gehouden. Deze grootschalige evangelisatiecampagnes zorgden voor een grote opkomst, maar doordat er zo weinig samengewerkt werd met de lokale kerk was het effect minimaal en misschien wel afbrekend. Door de organisaties werden duizenden bekeringen gemeld maar nadat de evangelisten vertrokken waren merkten de kerken helemaal geen bijzondere kerkgroei. Veel van de leer was gebaseerd op de zogenoemde 'prosperity leer' waarbij het geloof altijd voorspoed mee zou brengen. Hier werd ook veel gratis literatuur over verspreid en omdat er voor lokale leiders weinig beschikbaar was namen zij dit gretig aan. Veel van deze boeken staan vol met vooroordelen zoals dat Katholieken geen christenen zijn, dat Moslims agressieve heidenen zijn, dat blanken alle wijsheid in pacht hebben en de enige beschaafden zijn. Zulke literatuur geeft simplistische antwoorden op levensvragen, rechtvaardigt het gebrek aan sociale betrokkenheid van kerken en individuele christenen en vermijdt het bespreken van theologische dilemma's in de kerken. Dit werkte niet in het voordeel van de Mozambikanen, en was zelfs een grote last voor de situatie waarin het land verkeerde. Samenwerking tussen alle soorten kerken en eenheid onder de bevolking was cruciaal voor de vooruitgang van de economie, politiek en de sociale omstandigheden. Ondanks dat de invloed van de internationale organisaties geleidelijk afnam werd de invloed van internationale media zoals radio en t.v. vergroot waardoor voornamelijk Engels sprekende voorgangers nog steeds beïnvloed werden door de westerse theologie. Dit stelde de kerken van Mozambique voor een uitdaging om te beslissen wat voor soort kerk zij wilden zijn; een die ingaat op de dagelijkse realiteit voor Mozambikanen of een die de boodschap brengt uit een Noord Amerikaanse of Westerse context. De kerkleiders moesten evalueren waar ze zelf achter willen staan en wat voor theologie hun kerken binnen sijpelde. Het gezicht van de Mozambikaanse kerk van de toekomst hing af van deze keuzes ¹⁰¹.

¹⁰⁰ Gifford, Paul, 'Reinhard Bonnke's mission to Africa, and his 1991 Nairobi crusade', Gifford, Paul (ed.), *New Dimensions in African Christianity*. Nairobi: All Africa Conference of Churches, 1992 (180-182)

¹⁰¹ Gifford, Paul, 'Reinhard Bonnke's mission to Africa, and his 1991 Nairobi crusade', Gifford, Paul (ed.), *New Dimensions in African Christianity*. Nairobi: All Africa Conference of Churches, 1992 (177-180)

Bijlage 9 – Belangrijke aspecten van een Mozambikaanse bekering

Bekeerlingen moeten de volgende pinkstertechnieken leren namelijk het breken, confronteren en vernietigen. Dat breken wijst voornamelijk op het breken met (de opvattingen over) de kracht van de kwade geesten door met de geestelijke wapens de strijd aan te gaan met de spirituele last die ze door hun voorouders meedragen. Het confronteren uit zich vooral in het tegengaan van de traditionele werkwijzen in en buiten de kerk. De vernietiging vindt plaats door te stoppen met de verkeerde patronen in het leven van jezelf en anderen¹⁰². Andere onderzoeken wijzen uit dat in tegenstelling tot andere Afrikaanse landen de Zuid Afrikaanse pinkstergelovigen radicaal met de aanbidding van en het offeren aan voorouders gebroken hebben ¹⁰³.

Hoewel in de inheemse godsdienst vooral vrouwen veel macht hebben, ligt in de pinksterkeren het leiderschap voornamelijk in de handen van mannen. Dat is in overeenstemming met de ideologie van veel pinksterkerken, waarbij de vrouw onderschikt is aan de man. Vrouwen mogen wel een taak hebben in de kerk maar dit zal vaak niet een leidinggevende taak zijn ¹⁰⁴.

¹⁰² Carolien Jacobs, *Plurality of religion, plurality of justice: Exploring the role of religion in disputing processes in Gorongosa, Central Mozambique*. Leiden: African Studies Centre, 2010. 89

¹⁰³ Richard J. Gehman, *African Traditional Religion in Biblical perspective*. Kenya: Kesho Publications, 1987, 70

¹⁰⁴ Kamp, Linda van der, *Violent Conversion. Brazilian Pentecostalism and the Urban Pioneering of Women in Mozambique*. Amsterdam: VU, 2011. 67

Bijlage 10 – Leegericht lesgeven

Succesfactoren voor het zelfstandige leren:

1. Deelnemers zijn bereid en in staat hun voorkennis te activeren, door gesprekken te voeren, na te denken, activiteiten te ondernemen en opkomende vragen te stellen. Daarnaast hebben ze de behoefte om iets uit te zoeken.
2. Deelnemers ontwikkelen tegelijkertijd hun leervermogens en hun leerstijlen
3. Vaardigheden die de deelnemers op communicatief en sociaal gebied hebben verworven, dragen bij tot het zelfstandig leren.

Succesfactoren voor het leegericht lesgeven

1. Het opleidingsprogramma is afgestemd op het functioneren in de praktijk
2. De theorie sluit aan op de actuele praktijk van de deelnemers
3. De probleemomschrijvingen zijn een uitdaging tot leren en de theorie richt zich op het verwerven van vaardigheden en het oplossen van praktische problemen.
4. Er zijn werkvormen en leer- en hulpmiddelen beschikbaar om de leerstof klassikaal, in leergroepen of individueel met of zonder begeleiding van de docent te verwerven.
5. De betrokken docenten zijn competent in het leegericht lesgeven¹⁰⁵.

Onderwijs kan leuker, interessanter en leerzamer worden door het gebruiken van verschillende werkvormen en door een grotere variatie in didactische werkvormen.

Docenten zullen dus moeten worden geïnstrueerd en aangemoedigd in het gebruiken van verschillende werkvormen zoals hieronder schematisch weergegeven¹⁰⁶.

Interactieve werkvormen	Informatie aanbiedende werkvormen	Opdracht begeleidende werkvormen	Opdracht delegerende werkvormen
Leergesprek - vraagtechnieken - vrije gesprek - tweegesprekken	Doceren - Informeren - presenteren - inleiden	Oefenen - rollenspel - oefening - opdracht	Werken - casus - praktijkopdracht - stage
Discussiëren - vergaderen - brainstormen - onderhandelen	Demonstreren - tonen - aantonen - voordoen	Experimenteren - uitproberen - beproeven - imiteren	Weergeven - verslag schrijven - rapporteren - presenteren
Nabespreken - probleemaanpak - oefening/opdracht - praktijksituatie	Instrueren - handelingen - theorie - praktijk	Toetsen - toets maken - zelfcontrole - evalueren	Studeren - onderzoeken - verzamelen - ordenen

Uit onderzoek blijkt dat naarmate de docent langer voor de groep staat het repertoire aan didactische werkvormen afneemt in plaats van toeneemt. Wordt er in het begin van de docentencarrière nog veel uitgetoetst en geëxperimenteerd met verschillende werkvormen, naarmate de jaren vorderen worden steeds meer werkvormen overboord gegooid. De docent valt terug op een standaardrepertoire. Dit maakt het onderwijs erg

¹⁰⁵ Ton Rijkers, *Effectief lesgeven voor vakdocenten*, Soest: Nelissen, 1999, 18.

¹⁰⁶ Ton Rijkers, *Effectief lesgeven voor vakdocenten*, Soest: Nelissen, 1999, 105.

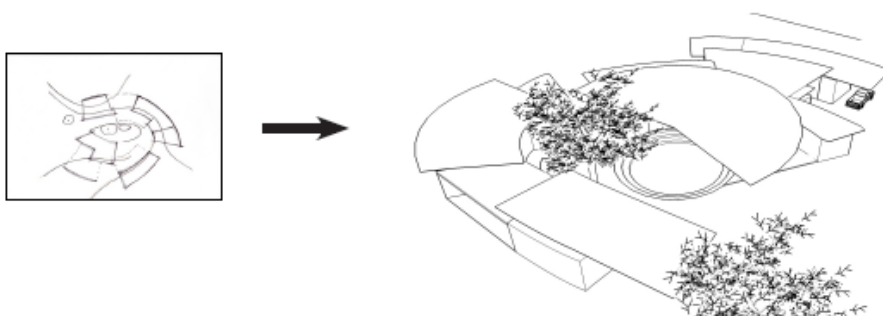
voorspelbaar, draagt niet bij aan het plezier in leren en kan zelfs zeer demotiverend werken. Onderwijs moet leuk, interessant en leerzaam zijn. Wat daarbij hoort is spanning, uitdaging en verrassing. Spanning en uitdaging maken onderwijs niet alleen leuker, het verhoogt ook het leerrendement. Leren verloopt namelijk effectiever als leerlingen actief betrokken zijn bij het onderwerp¹⁰⁷.

¹⁰⁷ Ton Rijkers, *Effectief lesgeven voor vakdocenten*, Soest: Nelissen, 1999, 111.

Bijlage 11 - Design approach Sarinha Centre

SARINHA CENTRE - DESIGN PROPOSAL

Building arrangements proposal - phase 1

Img. 1.10 Design proposal

Img. 1.11 Design proposal - Functions

